
GRYPT ALS T RYPT

ATS WERKEN.

ALLE DE WERKEN VAN JAKOB CATS,

UITGEGEVEN DOOR

MR. R. FEITH.

ELFDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART.
MDCCXCV.

VOORREDE.

Over de Proteus, of Minne-Beelden,

Verandert in

SINNE-BEELDEN.

en ghy in jock, niet al-spel en soeckt, Leser!
gesint zijt hier wat te vinden, dat er niet en
int te wesen, soo stae stille; want eer ghy voort-
, wonden wy u gaerne over het opschrift van dit
sken, en ons wit dat wy daer in voor hebben,
weynigh berichts doen: 't is billick dat een ieder
blck en vertaeler sijner woorden: de Griecken,
nede de Latijnen, de Griecken hier in volgende,
ien dese maniere van schrijven *Emblemata* ge-
it; den oorspronck van welck woort ick niet
en hebbe hier na te spooren: maer soo my ie-
lt vraeght wat *Emblemata* in der daet zyn? dien
ck antwoorden, dat het zijn stomme beelden, en
tans sprekende: geringe saecken, en niettemin
gewichte; belachelijke dingen, en nochtans niet
er wijsheydt: in dewelcke men de goede zeden
net vingers wijsen, en met handen tasten kan;
ewelcke (segge ick,) men gemeenlijck altijt meer
als 'er staet; en noch meer denckt dan men siet:
onbequaem middel, (naer ons gevoelen,) om
leersame verstanden, met een sekere vermakelyk-
t, in te leyden, en als uyt te locken tot vee-

 ler-

lerley goede bedenckingen, ieder naer sijn gelegentheydt; hebbende in sich een verholen kracht van behendige bestraffinge der innerlijcke gebreken van ieder mensche, dwingende dickwils (alhoewel sonder schamperheydt, en alleenlijck in 't gemeen daer henen geset,) by gelegentheydt van de voorgestelde beelden en de korte uytlegginge daer by gevoeght, den genen, die sich by gevolge van dien op sijn zeer voelt geraeckt te zijn, al stil swijgende, en in sijn eenigheydt, schaemroot te worden; siende sijn innerlicke feylen, uyterlijck voorgestelt, en hem selven of ten deele of in 't geheel levendigh afgemaelt: om welcke redenen wille wy niet ongevoegelijck en hebben geacht na te volgen het gevoelen der gener, die *Emblemata*, in onse tale *Sinnebeelden*, menen genoemt te moeten worden; of, om dat men door het uyterlijke beelt, eenen innerlijcken sin te kennen is gevende, en dat mitsdien, niet soo seer het beelt, als den sin, uyt het beelt ontstaende, bedenckelijck is; of, om dat dese maniere van schrijven, boven anderen, sonderlinge de sinnen der menschen is afbeeldende, en vóor oogen stellende; wordende daerom, als by uytnementheydt, *Sinne-beelden*, of der sinnen afbeeldinge genaemt.

Dan iemant sal misschien sich verwonderen, ja onbetamelijck oordeelen (en dat niet sonder redenen,) dat wy de malligheden der jonckheydt gevoeght hebben, niet alleenlijck met de leere der zeden, maer oock selfs met hooger en stichtelijcker bedenckingen: en sonderlinge dat wy de sotheden der jeught, de

eer,

eerste plaetse in dit werck hebben vergunt: dese tegenwerpinge sal oorsaecke geven het wit en ooghmerk, dat wy ons in dese oeffeninge hebben voorgestelt, den gunstigen leser kortelick te ontdecken: derhalven willen wy wel rondelijck bekennen dat 't eerste deel van dit boeckskeu meest is geweest het uytwerpsel van onse blinde jonckheyt, dewelcke door de gewoonelyke genegenthéden van die jaren, mitsgaders door eenige lust tot de dichtkonste gedreven zynde, hadde nu en dan soo eenige minnelijcke *Sinne beelden*, dat is geckelijcke invallen, daer henen gestelt; welcke ten dien tijde bij ons (als in andere saecken als toen besigh zijnde,) aen een zijde geleyt, en nu wederom, in 't doorsien van eenige oude papieren, ons in de hand gevallen wesende, hebben, door oversien van deselve, als in een spiegel ontdeckt, hoedanig de vorige stant onser onbesuysde jonckheyt is geweest, en, by gelegenheydt van die bedenckinge, gemerckt de groote vriendelijckheydt des goeden Gods t'onswaerts, onse herten in dier voegen geopent hebbende, dat wy de ydelheydt der domme jeught nu niet alleenlijck als met handen tasten, maer oock met den gemoede versoeyen kunnen.

Desen onvermindert (mids wy nu van de bekommeringe onses vorigen staets, door Gods sonderlinge goedertierentheyt ontlast waren,) hebben ten selven tijde in ons gevoelt, ick en weet niet wat vernieuwinge van de vermaekelijkheydt die wy wel eertijdts tot de dichtkonste in ons hadden gespeurt; waer door wy allengskens verlockt, en als soetelijck verleyt wesen-

fende, zijn verweckt geworden, om naer gelijckmatigheyt onser tegenwoordige gelegentheyts, de ydele *Minne-beelden* onser jonckheyt tot *Sinne-beelden* van stichtelijker bedenckingen, t'onser oeffeninge te gebruycken, om alsoo door dese maniere van schrijven, als een bewerp en afbeeldinge van den wonderbaren en veranderlijcken loop des menschen levens in dit werck te vertoonen, en alsoo mij selven en anderen aentewijsen, hoe men uyt een domme jeught, tot een gesette manheyt, en van daer tot een stichtelijke ouderdom, behoort te klimmen; om alsoo, by middel van een prijsselijcke veranderinge, sijn vorige genegenheden telkens in beter als te versetten; mitsgaders (gelijck men te voren dapper en vuurigh is geweest tot de hittige begeerlijckheden en hartstochten der wulpsche jonckheydt,) de scherpheydt en hevigheydt derselver te verkeeren telkens tot een beter eynde, niet rustende tot dat men gevoelt, by vergelijkinge van sijn voorgaende maniere van leven, dat men op gelijcke hoogte van stichtelijcke gesetheyt is geklommen, gelijck men te voren in de ydelheidt der jonkheydt is geweest: wettende alsoo onse swaerden (om soo te spreken,) in 't landt der Philistijnen, (1 *Sam.* XIII: 20.) halen de sterckte selfs by onse vyanden, en opwekkende de kracht der volgende deughden, door vergelijckinge van de hevigheyt onser voorgaende gebreken; en door dien middel eyndelijck, gelijck wy eertijts als dienstknechten der lichtvaerdigheydt, genegen zyn geweest tot ydelheydt, onse leden te begeven tot dienstknechten der sedigheydt, tot oprech-

tig-

tigheydt, en alsoo niet meer *naer menschelijke begeer-lijkheden, maer naer Gods wille den tijt, die noch over is, te leven* (1 *Pet.* IV: 2) dan alsoo de jeught onser eeuwe wel meest (God betere 't) soo verre is vervallen, dat alleen een stichtelijk opschrift van eenigh boeck genoeghsaem is om 't selve hun uyt de handt te slaen, en als een tegenheydt en afkeer daer van te doen hebben, sonder dat deselve schijnt de moeite te willen nemen om het verder inhouden van 't selve te ondersoecken, als in hun teere ooren niet anders kunnende verdragen dan soo eenigh soetgalmende geluyt van (ick en weet niet wat,) liefkoosende klinckdichten: soo hebben wy, de meepsheyt van dese te gemoete gaende, het opschrift en de stant van dit boeksken naer derselver gelegenheydt soo wat gevoeght, en ten dien eynde op 't eerste blat van 't selve doen stellen de afbeeldinge van een naeckt kint, de werelt dragende, met een pijl en boogh in de hant, en voorts in alles soo afgericht, dat uyt desselfs gestalteniße eertijts de blinde oudheydt, en ten huydigen dage de malle jonckheydt hetselve voor de minne-godt soude begroeten; daer by voegende de rechte hovelingen, tot sodanigen hof dienende, te-weten alderley slagh van jonge lieden, als by paren daer ontrent swevende, als manschap en trouwe hunnen overheer aenbiedende: latende mede deselve gedaente in eenige van de eerste sinne-beelden sich vertoonen, om alsoo den ingangh en den staet deses boecks soo voorteſtellen, als of achter denselven niet anders dan

een prieëel der minne was schuylende: evenwel nochtans, om tot ons voornemen te geraken, soo haest onse lesers de eerste plaetse van dit boeksken zyn voorbygeleden, hebben wy, al 't gene dat te voren meest al niet anders scheen te zijn als soo wat schielycke invallen van belachelijke minnebeelden, by nieuwe beduydinge (behoudende evenwel, om redenen voren verhaelt, deselfde beelden;) verandert tot tweederley sinnebeelden; treckende iedere derselver in het twede deel tot een burgerlijcke berichtinge, en stracks daer na in het derde deel tot een stichtelijcke bedenckinge, om alsoo (het eene een aenleydinge synde tot het andere; aen desen, terwylen hy meent dat alles is van een en deselfde stoffe, aen genen, terwyl hy begeerig is te sien hoe dit of dat op eenen nieuwen en beteren sin werd geduyd,) de gemoederen van soodanige meepsche lesers, die geen vaste spijse en kunnen verdragen, met een geoorlooft, ja vriendelijck, bedrog eyndelijck wegh te leyden, en te vervoeren daer deselve ten eersten ingaende, noyt en hadden gemeent te komen: niet anders dan gelijck men de kinders, tot hun eygen voordeel, somtijts bedrieght, wanneer men deselve het bitter, doch gesont, wormkruyt met suyker, of andere soetheyt bedeckt, ongevoelijck en ongemerckt in 't lijf krijght; want nadien 't meerendeel van dese teere lesers, immers soo aelwaerdig is, als de walgende siecken, welcken men de geneesdrancken niet anders dan onder 't deckfel van ietwes dat sy gaerne eten of drincken, kan ingeven: soo diende,

(naer

(naer ons gevoelen,) dese etterbuyl niet dan met een vliem (om soo te spreken,) gesneden te zijn, op dat deselve niet eer den steeck van den geneesmeester, als het bedorven bloedt daer uyt vloeyende, mitsgaders hun eygen vuyligheydt mochten gewaer worden.

Ey lieve, 't gaet er hedendaeghs soo, de werelt wil bedrogen sijn; God gave dat de saecken altijt soo mochten uytvallen, dar de genen, die bedrogen wort, meer voordeels uyt het bedrogh dan de bedrieger selfs quame te trecken; gelijck wy hier hopen en vastelyck (door Gods genade,) vertrouwen te sullen geschieden.

Middelertijt soo geven wy dese onse meninge, en hoedanig de stoffe van dit werck zy, in het opschrift van het eerste deel, en den aert van elck stuck, in het opschrift van ieder in 't bysonder, den verstandigen leser genoeghsaem te kennen, niet alleenlijck door 't veranderen van de sinnebeelden en van de gestaltenisse des genen, die in ieder opschrift de werelt draeght, (die in 't eerste deel is de kinderlijke minnegod, *in 't twede* de regtmatigheydt, *en in 't derde* de godsdienstigheydt,) *maer sonderlinge door twee sinnebeelden in de onderste hoecken van ieder opschrift gedaen stellen alles op dat wy met hetselve, daer mede wy de jeught menen te trecken, tot het lesen van dit boeckjen, alle andere van ryper bedenckinge niet en souden schijnen voorby te willen wysen, en daer van te vervreemden: wy hebben dan tot dien eynde in 't beginsel van het eerste deel doen afbeelden een toegebonden apothekars pot, welcke, alhoewel van buyten niet anders en schijnt te vertoonen als soo wat heu-*

selingen van bloemtjens, sotheden en diergelijcke vibsevasen, tot vermaeck alleen van den voorbygaenden man (soo 't schynt,) daer benen gestelt: evenwel nochtans geopent en nader ingesien wesende, wert bevonden van binnen vervult te zyn met goede en heylsame geneeskruyden: aen de overzyde hebben wy doen afbeelden een vysel, en soo wat pepers, die daer in wort gestooten, welcken peper, alhoewel van buyten geheel swart, mismaeckt, en vol rimpels wesende, niet seer ongelijck en is onse wicken, en mitsdien het slechtste van alle graenvruchten, evenwel nochthans gestooten zijnde, vervult de omstanders met een aengename reucke: willende met sulcks, als voorseydt is, te kennen geven, dat alhoewel 't tegenwoordigh boeckjen ten eersten aenvange, sodanigh sich laet aensien, als of 't selve niet anders en ware behelsende als enckele drift, ydelen schuym, en, ick en weet niet wat, grontsop door de hitte der dertele jonckheyt uytgewasemt, dat evenwel 't selve (de uytwendige schorsse wat afgedaen en alles in nader acht by den billycken leser genomen wesende,) zijnen schijn gantsch ongelijck, en met een van goede bedenckinge niet geheel ontbloot, bevonden sal worden: waer toe oock dient het latijnsche opschrift op 't eerste blat deses boecks gestelt, te weten SILENUS ALSIBIADIS, *gelijck de genen die dese maniere van spreken verstaen, redenen daer van kunnen geven: in de twee onderste boecken van het opschrift des tweeden deels, sal de leser vinden eerst eens ambachtmans waterpas, en ten tweeden een sonne, gelijckelyck en de rypende*

wyn-

uytdruyven soetigheydt, en den bedorven wijn (beyde door de sonderlinge werckinge harer stralen,) furigheydt aenbrengende: door het waterpas en desselfs bewegingen, sich voegende naer den grond daer hetselve opgestelt is, den gemeenen loop des burgerlijcken levens, onder een goede en rechtmatige Overheydt, sich wèl en burgerlijck hebbende: met eerlyke lieden omgaande, eerlijck wandelende, en in tegendeel van beyde recht anders sich aenstellende; en door de tweederley krachten der stralen der sonne, de eygen aert der rechtmatigheydt, (beloonende de goede, en straffende de quade,) willende afbeelden, wesende de eygen stof in dat deel te verhandelen: in 't beginsel van het derde en laetste deel hebben wy, tot inleydinge en openinge van 't selve, doen stellen eerst den Elephant aen de opgaende sonne, met gebogen knieën eere bewijsende, en in dat groote licht desselfs grooteren Schepper, als met verslagenheydt en ootmoet aenbiddende, (het welck dat beest uyt er aert, naer 't seggen van geloofwaerdige schryvers, gewoon is te doen,) hebbende gemeynt daer mede aen te wijsen de vernederinge die den mensche, hoe groot hy oock zy, schuldigh is aen de uytnemende voortreffelyckheydt van de onbegrijpelijcke Godtheyd: ten tweeden hebben wy ter selver plaetse aen de overzyde doen afmalen des kuypers vuuryfers, belettende dat het vuur daer in vervat niet daer henen langs de aerde sou liggen muffen, maer met een klare en helle vlamme opwaerts soude stijgen, tot dienste van zyn werckmeester; daer mede voorhebbende aen te

wysen onsen Christelijken plicht in dit leven, en met-eene te vertoonen dat de Godsdienstigheydt 't eenige middel zy om het Goddelijck vuur onser zielen uyt de lage stof deser aerdsche dingen hemelwaerts op te dryven, ten dienste van dien grooten werckmeester die dit allerwonderlijckste vat (waer van hemel, aerde, en zee als duygen zyn,) soo meesterlijck t'samen heeft gevoeght, en in een verknocht, (hem zy lof van eeuwigheydt tot eeuwigheydt,) begrypende, in de voorseydt drie onderscheyde stucken, een afbeeldinge (als geseyt is,) van den loop des menschelijken levens, en met-een de gestaltenisse des menschen selfs.

Des menschen leven meynen wy bequamelijck afgedeelt te kunnen worden, in drie deelen, in de Jonckheyt, *die wy toevoegen het eerste boeck; in de* Manheyt, *die wy aenwijsen in het tweede stuck; in den* Ouderdom, *die wy toepassen het derde deel, den mensche self aenmercken wy driesins. Eerstelijck, voor soo veel deselve is een redelijck dier, in sich hebbende een aengeboren genegentheyt, tot verbreyding en uytsettinge sijnes aerts, gestadelijck hellende tot de gewenschte vereenigingе met de genen sonder welcke de geheymenisse der voortteelinge niet en wert uytgevoert: welcke genegenheydt de ouden onder de heydenen (gewoon sijnde de menschelijke hartstochten te vergoden,) Cupido hebben geheeten, en tot een Godt verheven: wiens beelt wy, om redenen hier voren verhaelt, als de werelt dragende, hier-voren hebben doen stellen; en met desen mensche zyn wy besigh in 't eerste stuck: ten tweeden, sien wy den mensche aen voor soo veel by een gesselligh dier*

in-

in 't burgerlijck leven sonderlinge met andere
ben in beusleyt en vriendelijckheyt ommegaet,
t recht aller volcken; en desen mensche roeren
n in 't tweede boeck: ten derden beschouwen wy
enschen, voor soo veel hy door een sonderlinge ge-
Gods afgesondert van den gemeenen hoop en de loop
relts, in Jesu Christo, door de werckinge van
Heiligen Geest, by middel des geloofs, voor een
Gods is aengenomen: van denwelcken wy spreken in
le deel: en alsoo een ieder van ons dese drievou-
enegenheden in sich bespeurt, soo poogen wy dit
voordigh boeksken daer toe te doen strecken, dat
den natuurlijcken mensche matelijck, *in den*
lijcken mensche rechtvaerdelijck *in den Christe-*
menscbe godsalighlijck *met den Apostel mogen*
welcke drie veranderende genegentheden wy den
willen by dit boeck voorstellen, hebben daerom 't
mede den naem van PROTEUS *gegeven, den waer-*
sten alle de genen die soo wat in de gedichten der
gelesen hebben.

aertusschen en kan ick niet voor goet aennemen,
mmigen dese oeffeninge, als nieuwe vonden, en
en exempel hebbende in de heylige Schrift, poo-
e verwerpen: want desulcke antwoorde ick kor-
t, dat dese maniere van schrijven, beyde out en
tmatigh is: wil yemant tot bevestinge van sulcks,
des woort, sien een uytnemend en in alle sijne
gantsch volmaeckt sinnebeelt, aertighlijck, naer
e regels van de kunste afgericht, en dat niet er-
bezijden weeghs in eenige geringe saken daer he-

nen.

nen gestelt, maer regelrecht van God selfs, in de alderwaerdigste stoffe des Nieuwen Testaments, afgedaelt, en als van den Hemel nedergelaten? die slae sijn oogen met aendacht op het linnen laken, in sich behelsende alle viervoetige wilde, kruypende dieren, en gevogelte des hemels, Petrus by een sonderlinge openbaringe uyt den Hemel vertoont, met 't byvoeghsel van de stemme: *Slachtet en etet*; afbeeldende de groote geheymenisse van de roepinge der Heydenen: en neme met eene de moeyte hier in te ondersoecken de vyf eygenschappen, die *Paulus Jovius* en anderen in een volmaeckt sinnebeelt zyn vereyschende, hy sal alle deselve soo volkomentlijck daer in ontdecken als in eenigh sinnebeelt, dat by iemant van de alderervarenste in dese oeffeninge, oyt is voorgestelt geweest: en in gevalle iemandt meer plaetsen in de H. Schrift begeerigh is te sien, sinnebeelden behelsende, of de sinnebeelden seer naby komende, die mercke aen 1. *Pet.* II: 22. *Jes.* I: 3. *Jerem.* I: 7. en verscheyde anderen, als van *honden*, *saugen*, *ezels*, *ossen*, *ojevaers*, *kranen*, *swaluwen*, *torteldnyven*, en diergelijcke onredelijcke dieren, leerstukken werden ontleent, en den mensche toegepast, wesende 't selve een rechte eygenschap van sinnebeelden, gelijck ieder een, die maniere van oeffeninge eenighsins verstaende, kennelijck is: en indien men de saecke wat nader wil inzien, wat zyn toch alle die schaduwen van den Joodschen Godsdienst anders geweest als enckele sinnebeelden, dewyle deselve sijn geweest voorbeelden Christi, of

den

desselfs rijcks? de gesichten der Propheeten, fonderlinge van Ezechiel en Daniel, het Hoogeliedt Salomons, de Openbaaringe Johannis, en wat er in den woorde Gods meer is van soodanige stoffe, heeft het niet in alle deelen veel eygenschappen, de sinnebeelden seer naby komende? eyndelijck, gunstige Leser! bidden wy u, niet te willen misduyden, dat wy deselfde beelden en gelijckenissen, beyde en tot menschelyke invallen, en tot Goddelijcke bedenckingen, 't geheele werck door, onderscheydelijck hebben gebruyckt, en dat oock somwylen met strydige veranderingen, 't welck misschien iemant mochte oordeelen, heet en kout uyt éénen mont geblasen te zyn: want boven 't gene wy hier voren, als in 't voorbygaen, hier toe geseyt hebben, is aen te mercken, dat wy dese speelende vryheydt in 't schrijven, niet bestaen en hebben, sonder klare en uytgedruckte voorschriften derhalven in de Heilige Schrift ons nagelaten, in de welcke niet selden een en deselfde sake, nu ten goede en dan ten quade, in gelijckenisse wort getogen, en dat met niet minder verscheydenheyt, ja strijt, van verdraeijinge als wy ergens in dit werck hebben gebruyckt: wat is er toch regelrechter tegen den anderen gekant dan Christus en den duyvel? de behoeder en den verderver? en nochtans werden beyde deselve, onder de gelijckenisse van een leeu, in den woorde Gods duydelijck voorgestelt, (*Openb.* V: . 1 *Petr.* V: 6, 9.) wat is er vyandelijcker tegen den anderen strijdende, als de sonde en de geneesdrancken tegen deselve, namentlijck de leeren-

des,

des *Euangeliums?* en nochtans worden beyde deselve onder de gedaente des suurdeesems ons voorgedragen, (*Matth.* XIII: 33. 1 *Cor.* V: 7.)

Sien wy niet onder de gelijckenisse eens diefs beyde, en den ontrouwen, en den verkeerdelick insluipende harder; en den rechtvaerdigen rechter Christus selfs, in de schrift afgebeelt? (*Openb.* XVI: 14. *Matth* XXIV: 44.) Sien wy niet onder de gedaente van de slange in de Bybelsche Schriften, den duyvel en desselfs doodtlijck vergif, en met eene den genen die de slange den kop vertreden heeft, voorgestelt? (*Genes.* III: 1. *Openb.* XX: 2) iemandt segge my nu of men oock breeder soude kunnen gaen weyen, of met den verstande vryelyker door gelijckenissen kunnen uytspringen, dan in de vorenverhaelde en andere plaetsen, die in de H. Schrift te vinden zijn, is gedaen. al het welcke nochtans, overmits de verscheyden eygenschappen alle schepselen ingeboren, niet alleenlijck sonder aenstoot van ymandt, maer selfs met verrmakelijckheydt des geestes, by alle billyke verstanden kan en behoort te worden aengenomen: middelertijt is 't te verwonderen, door wat verdorventheydt onses aerts, of listigheydt des duyvels, het bykomt, dat de mensche altijt veel meer 't oor en harte leent, en open heeft, tot, ick en weet niet wat, gecksmaren en kackerlacken, dan tot eenige stichtelijcke betrachtinge; men ondervint, (God betere 't,) by dagelijcksche ervarenheyt, dat onse gemoederen in 't verhandelen van de alderwaerdigste saken geheel slap en slaperigh, ja dom en onverstandigh zyn; en, integendeel van dien,

dien, op het gewagh van aertsche, geringe, en geenfins aensienlijke dingen, dapper en wacker in de weere zijn: dese, gelijck alle andere onse gebreckelijckheden, de Heere, onse Salighmaker Christus, grondelijck wel kennende, telkens bynaest als hy iet sonderlinghs, tot onse saligheydt dienende, wil voorstellen, en vanght sijn reden niet aen met eenige hooge of hemelsche maniere van spreken; maer gebruyckt veeltijts als tot een inleydinge sijner leeringhe, eenige gelijckenissen van gemeene en slechte dingen ontleent: en sijn toehoorderen by dien middel tot aendacht verweckt hebbende, klimt daer na van het kleyne mostaertzaet, tot den grooten Hemel, en van een belachelijck kinderspel, niet alleenlijck tot mannelijcke, maer goddelijcke beschouwinge, (*Matth.* XI: 16. *Luc.* VII: 32.) nu welaen dan, (om niemant met al te langen voorreden te verveelen,) ghy dese of die wulpsche jongelingh, die de ydele wasemen uwer jeught met den stadigen deckmantel van liefde weet te bekleeden, en, met al te vermetelijcken maniere van spreken, uwe eygen lusten, u, en andere tot Goden opgerecht hebt, soo wanneer ghy in 't eerste deel van dit boeckjen misschien vinden sult uwe maniere van spreken hier en daar soo wat ingevolght te zyn; ey lieve! en misduyt onse meeninge niet; sulcks dient alleenlijck tot weder inroepinge van uwe verdwaelde sinnen; dewyle wy niet voor en hebben als eensdeels ons selven te oeffenen in de veranderinge, daer wy u hier voren af seyden, anderdeels om andere, die 't begeeren mochten, onse gedachten wat

me-

mede te deelen, misschien of daer door aen iema door de inbeeldinge der jonckheydt noch wanlu zynde, de smake mochte worden verweckt tot nutten van beter en gesonder spijse, die denfel te vooren door verkeerde lusten vervoert zynde, en wilde genaken, 't welck wy verhopen te sullen geschieden, soo ghy aen den buytenkant van d onsen toegesloten apothekars pot niet blyft han maer denselven openende, de geneeskruyden, da verborgen, uwe bedeckte gebreken gaet toeëyge of wy tot beyde de voorseyde eynden geraken su weten wy niet; dit weten wy, dat door Gods ge by gelegentheydt van dese oeffeninge in ons ont is een vast voornemen, om met alle mogelijcke n stigheidt, dagelijcks soo langs soo meer, te trac tot veranderinge en vernieuwinge onses gemoets en vens in Jesu Christo; den goeden Godt, die su weet en werckt, die onse en een ieders harte en ren doorsiet en kent, vordere in ons het goede w by hem daer in begonnen; denselven goederti God en Vader geven wy ons en al het onse ov aennemende alsoo een stil en gerust gemoet; en selven, voor besluyt, van harten biddende, te wi geven dat dese onse oeffeninge voort en voort n uytvallen tot sijns heyligen naems eere, beteringe schrijvers, en stichtinge des lesers: lees dan wie zyt *aendachtelijck*, verstae *gesondelijck*, oordeel *selijck*, en vaer wel.

J. CA

Misce stultitiam consiliis brevem.

A

AEN DE

ZEEUSCHE JONCKVROUWEN,

Geschreven geduurende den voorledenen stilstant van wapenen.

Ghy Zeeuws en soet geslacht, ghy Venus lantsgenóten,
(Want Venus is weleer oock uyt de zee gesproten,)
Ghy die met Venus hebt het eygen Vaderlandt,
Het eygen geestigh oogh, en minnelijck verstant:
Jonckvrouwen! aertigh volck! die met verholen krachten,
Een onbekenden brant ontsteeckt in ons gedachten;
Die, met uw soet gelaet, en lodderlijck gesicht,
Een droeve ziel geneest, een treurigh hert verlicht;
Aen u komt dit geschenck, een beelt der gantscher aerde,
Dat Venus sone bout, en Venus houdt in waerde;
Aen u komt dit geschenck, de gantsche werelkloot,
Die al haer voetsel raept, alleen uyt uwen schoot;
Aen u komt dit geschenck; in u leyt toch verborgen
Een ander Vaderlandt, dat eenmael schier of morgen
Sal toonen sijnen glans hier in het aertsche dal
Als ons het duyster graf gevangen houden sal:
Dit kint, dit wonder kint, komt naer u toegestreken,
Want 't heeft u (soo het schijnt,) wat sonderlings te spre-
Het komt u seggen aen, in ronde Zeeusche tael, (ken;
Al wat er ommegaet in Venus gulde sael:
Het heeft, door slim bedrogh, my desen boek ontdragen,
Want 't is van overlang vol alderhande lagen;

't Is

't Is jonck, maer echter fel, het spot met onse smart,
Ach! die nu steelt myn boeck, ontstal weleer myn hart:
Laetst, als de gulde son was in de zee gedoken,
So quam het dertel wicht my in een droom bestoken;
My dacht wel, aen sijn oogh en aen sijn stuuren mont,
Dat hem het grilligh hooft niet al te wel en stont.
Waer, sprack hy, zyt ghy nu, waer zyt gy, trage Zeeuwen?
Hier voormaels waert ghy kloek en onvertsaegde leeuwen,
Toen ghy eens voor het lant ging setten lijf en goet,
En deed het Zeeusche diep vermeeren door het bloet;
Toen was uw jonckheyt rap, toen haelden uwe gasten
De vlaggen van de spriet, de wimpels van de masten;
Toen woondet ghy in zee, en, meer dan sy gestoort,
Hebt menigh hondert man geslingert over boort:
Maer nevens uw matroos en menigh duysent helden,
Was hier noch ander volck dat vroomheyt konde melden,
Dat nieuwe deuntjens songh, de vyand al ten spijt;
't Is waer, het gingh wat rau, maer soo was toen de tijt.
Siet! als 'er oorlogh was, toen vont men hier Poëten,
En, nu hier vrede woont, soo is de kunst vergeten;
De werelt is verkeert, daer Mars verweckt een liet,
Vermagh de soete min, vermagh daer Venus niet?
Hoe! is het geestigh volck uyt Zeelandt wech getogen?
Of sal de bloethont Mars iet boven ons vermogen?
Neen, ronde Zeeuwen! neen, al heeft de krijg uw lant
In vryen staet gebracht, het is door ons gemant;
Waer Venus nedervalt, kan Mars daer staende blyven?
Kan Mars daer immermeer een vrome daet bedryven?
Voor my, ick segge neen; geen lant en kan bestaen
Indien men Venus rijck wil onder laten gaen.

Sie

Sie ! Mars leyt nu in slaep, maer komt hy eens t'ontwaken,
Wat sal het korsel hooft toch in de werelt maken
Soo ick myn boogh ontspan ? gewis 't en is maer wint,
Soo Mars door myn beleyt geen nieuwe stof en vint:
De trommel plagh de jeught tot oorlogh op te wecken,
Laet nu een soet gedicht de teêre zinnen trecken,
Tot Venus soeten krijgh, daer noyt het vinnigh loot,
Daer noyt de felle spies een vryer heeft gedoot;
Het Landt is uytgeput door al te lange krijgen,
Laet nu een soeter lucht op dese kusten stijgen;
Laet nu eens wederom te rechte zyn gebracht,
Dat Mars eens nedersloegh, door zijn verwoede macht:
Gae let eens met verstant op onse nagebuuren,
En wat een grooten volck is binnen hunne muuren,
Besie wat Hollandt doet, en hoe het queecken kan;
En hoe het neeringh treckt, en mehig duysent man:
Besie hoe dat het wast door al sijn gantsche leden,
En hoe het overal vergroot sijn rijcke Steden;
Besie eens boven al wat gronden dat het leyt,
Waer door het alle daegh wort verder uytgebreyt:
De vonden altemael die hier toe mogen strecken,
En wil ick voor het volck niet al te verr' ontdecken;
Een moet ick evenwel hier brengen aen den dagh
Om dat het dese kust te nutte komen magh;
In Hollant is een volck dat met een aertigh jocken,
Dat met een soet gedicht een ieder weet te locken,
Tot ick en weet niet wat, tot onbekende min,
Die sluypt dan in het breyn, en neemt de geesten in;
Daer singt *Heyns*, onse vrient, al wat de soete Grieken,
Gedreven door de kracht van myn geswinde wiecken,
Oyt

Oyt schreven voor de jeught, en dringt de vryers aen
Meer dan oyt eenigh geest te Romen heeft gedaen:
Daer is een geestigh *Hooft*, dat met sijn herdersklachten
Doet yeder, die het hoort, naer soet geselschap trachten;
Hier by komt *Bredero*, die jeckt in boersche tael,
En treckt tot mynen dienst de Nimphen altemael;
Noch zyn er overal veel soete tooverpennen,
Die tot de sachte min de rauwe jeught gewennen;
Sie daer een goeden vont, waer door het Vaderlant
Gedurigh wort gebout, en op een nieu gemant.
Maer segt eens, Zeeuwen! segt, wat is hier oyt geschreven
Dat iemant tot de min een spore mochte geven?
Ick weet toch evenwel dat hier geen kunst ontbreeckt,
Maer 't is verholen vuur dat onder d'assche steeckt.
Ick weet dat Zeelandt is een winckel van verstanden,
Maer wat daer iemant dicht, dat hout men in de banden;
De nacht bedeckt het werck, en niemant mag het sien,
Maer heet ick Venus kint, 't en sal niet meer geschiên;
Ick weet dat onder u zyn veelderhande saken,
Die oock een stege maeght wel gaende souden maken;
Ey laet dan uw gesangh eens komen aen den dagh:
Maer waerom bid ick toch, daer ick gebieden magh?
Langh hier wat dienstigh is voor onse jonge dieren
Dit sprack hy, en met een soo greep hy myn papieren,
Hy bont se met de pees van zynen boogh te hoop,
En seyde: Vaer nu wel, en stelde 't op den loop.
Wat was er om te doen? eylaes! ick moest het lyden,
Ick dacht in myn gemoet ick wil den lecker myden;
Ick vreesde sijn geweer, dat, schoon al is het kleyn,
My dickmaels heeft geraeckt tot aen het innigh breyn.

Daer

Daer ſtreeck de jongen heen, met al myn oude ſtucken,
En gingh het meerendeel in haeſten laten drucken;
Hy won er platen by, en oock ſijn eygen beelt,
Waer door hy menighmael de jonge ſinnen ſteelt:
Doch, naer ick was bedaert, en hy nu wegh gevlogen,
Toen riep ick overluyt, de lecker is bedrogen;
Want of hy ſchoon al greep uyt ſijn geheele macht,
't En ſal er vry niet ſijn gelijck hy heeft gedacht;
Want mits hy beſigh was om diep genoegh te taſten,
Soo nam hy dingen meê die hem noch niet en paſten;
Hy meynde gants het boeck was voetſel voor de min,
Maer neen, vriendinnen! neen, daer ſchuylt wat anders in;
Men vint er niet alleen de malle jeught beſchreven,
Daer is oock nutte leer, tot al het verder leven;
Want naer het apenſpel van Venus dertel wicht,
Soo gaet het tweede deel tot aen de Zedeplicht:
Het derde leyt den gront om hooger op te rijſen,
En gaet de reyne ziel tot haren Schepper wyſen;
Verfoeyt de loſſe waen, en, door een ſtil geſucht,
Klimt uyt dit nietigh ſtof tot boven in de lucht;
Ghy ſiet dan hier een werck, dat driederhande dingen
Komt toonen aen het volck, en in de werelt bringen;
Ghy ſiet een ſeltſaem boeck dat eerſt den vryer ſpeelt,
Maer dat haeſt rijper wort, en beter vruchten teelt:
Daer is een ſeeckre tydt voor alle jonge lieden
Om aen een lieve maeght hun gunſt te mogen bieden;
Daer is een ſeeckre tijt wanneer men koten magh,
Maer 't is oock eenmael tijt te laten dat bejagh;

Gby zult er stoffe sien tot voet[illegible]
Het dertel kint bewoont alle[illegible]
Gby dan, of leeft het niet, [illegible]

* * *
* *
*

Ad Amplissimum Consultissimumque Virum

D. JACOBUM CATSIUM J. C.

Cognatum suum, & Popularem super Emblematibus ab ipso editis.

Quis novus in nostras oras transmissus Apollo
Ambrosium canit ore melos? quæ belgica Suada
Detinet attonitas divino carmine mentes
Vel brutas tractura feras? non suavius olim
Orpheus in sylvis, nec in æquore lusit Arion.
Quid mihi, quid Graijos Pallas Tritonia Vates
Objicis, aut Latios extollis Roma Poetas?
Non cedit tibi Belga catus, nec littore Deli
Sic licet; Ægæo nec natus in æquore, nusquam
Catzius antiquo concedit præmia sæclo
Discite nostrates quantum quoque nostra leporis
Lingua ferat, quos illa favos, quod fundere nectar
Possit, & ut facili flectat modulamina metro
Blandum Naso canit, blando fluit ore Catulli
Musa falax, miscet variis prudentia flaccus
Verba jocis, vitiumque vafer prestringit amici.
Bucolicis insignis oves, oviumque magistros
Theiocritus dum pascit agris lepulissima fundit
Carmina, & omnigenæ genium depingit amicæ.
Omnibus infidi passim cantatur amoris
Ingenium crudele, procax, furiale, bilingue,
Lege, modo, ratione carens, tacitoque meatu

Illiuieus Paphio fallax sua toxica fuco.
Vos ego Pierides testor quod Græcia tota,
Et Latium, totusque Helicon consederit uno
Pectore, & hac nostrâ Paphiæ ludibria gentis
Incipiat jam voce loqui, dum stringit in arctum
Catzius obscuro tectos Emblemate sensus
Scaldi Pater, nostras qui præter laberis ovas,
Illius, atque meæ prima incunabula vitæ,
Phœnici gratare tuo, tantoque superbus
Plaude viro, celebremque tui cane raris alumnum,
Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid n
Castius, & milius docto Nasone recenset.
Mattiaci miramur opus, miramur acumen,
Et lingua nostratis opus, Veneresque Pelasgas.,
Et latias, & quodcunque utrobique leporum est
Posse suo nostros resonare idiomate Belgas.
Illa Dionææ molissima corcula sectæ
Carmina docta stupent, nequeunt se explere legun
Insidias quas nectit amor pharetratus amori:
Hic etiam quod discat habet prudentia solers,
Et civis prœcepta capit, sic molle Diones
Excipit officium rigidi censura Catonis:
Moxque alias iterum in formas mens vivida Catsi
Versa sacros aperit sensus; tabulisque sub iisdem
Casta Venus, divina fides, prudentia prostant.
Scilicet in triplices (hæc vitæ tempora nostræ)
Ætates partitur opus: pars prima juventæ
Gaudia, & imbelles arguté taxat amores:
Altra sapit, monitisque virum civilibus implet
Virgineos desueta jocos: pars tertia canos,

G

randævumque senem studiis cælestibus ornat.
ec canit, hæc docto ore sonat, neque lingua Poëtæ
fficit una, triplex sua format acumina sermo,
Belga, & Gallus loquitur, mediusque superbit
omani decor eloquii: bene præmia vati
nt data, & emeritâ circum datæ tempora fronde.
os quoque virtutum, Catzi, levis umbra tuarum,
tuas etiam in laudes, & dicere grates
gimur, & facili tibi vota rependere versu,
onec amor geminos in mundo nectet amantes,
onec amor morum, vitæque adolebit honestæ,
onec amor pietatis erit venerabilis orbi,
que hominum variâ referentur imagine casus,
ves & vivent istis tua carmina seclis.

Adrianus Hofferus.

DANIELIS HEINSII

In Emblemata Clariss. Consultissimique Viri

D. JACOBI CATSII, J. C.

Epigrammation.

dit & ingentem mirata est Itala tellus
Alciatum, tanti mente superba viri:
tonat, & leges facundo edisserit ore;
ben Themidis dignum numine condit opus.

Hunc quoque ludentem, sed seria, vidit, & illi
De lusu palmam, sed sapiente, dedit.
Alciati curas & seria vicerat antè
CATSIUS; ad lusus nunc & amœna venit.
Hîc quoque, sed triplici palmam sermone meretur,
Ut ter sit victor, qui semel ante fuit.

Au Tres-digne

d'Honneurs & Bonheurs, le tresdocte Seigneur

JAQUES CATS, J. C.

Sonnet Encomiastique

Sur ses EMBLEMES tripliques.

Mon Dieu m'ayant osté mon loysir de jadis
(Quand je rendois Angloiz du Bartas & sa race)
J'avois ja dit adieu aux Dames de Pernasse;
Pour mieux m'accomoder à ceux à qui je suis.
Mais, non-obstant ce vœu, me retenir ne puis
De maintefois mirer, & admirer la grace
Des chantres grave gays, dont la voix haute basse
Tire de Terre au Ciel les bien-nayz beaux Esprits.
Tel, tel es tu; mon doux-docte-divin de CATS,
Qui, en fin medicin, sucrant, dorant tes doses,
Fais avaller aux tiens saines & sainctes choses,
Dont, sans c'est art, grand part taster ne voudroit pas,
Pourtant, si bien meslant avec le doux l'utile,
Triple Laurier j'appends à ton tri-lingue stile.

Josuah Sylvester.

Ad.

Ad Amplissimum Ornatissimumque Virum

JACOBUM CATSIUM, J. C.

Hominem triplici Emblemate graphice exprimentem.

Amphitryoniades cluet inclytus, unam animam quod
Exuerit triplici corpore Geryonis:
Te quanto major, CATSI cate, adorea lustrat,
Qui triplici corpus unum animas animâ?
Scilicet hoc potior Genii vis enthea nervis,
Hâc mactus veterum robora summa præis.
Artubus atque alii & nervis præconia captant,
Sic graphicis surgant artibus illa tibi.

A D E U N D E M.

Qui ludens, tetricas ut demat pectore curas,
(Quas consultor ei curia quasque parit,)
Erudit, & triplici conformat pectora gnome;
Quæ genus omne hominum promonuisse valet.
Seria quanta dabit, quantâ dabit indole digna;
Si vacuus nervos tenderit ingenii!

L. M. P. *J. Lyraeus.*

Gedicht ter eere van den Hooghgeleerden Heer

D. J A C O B C A T S,

Op sijne kunstrijke Sinnebeelden.

Gelijck den Medicijn aerdsinnigh doet bereyden
Sijn bitter heelsaem kruyt, met een versoeten schijn,

 Om,

Om, door een vroet bedrogh, den fiecken aen te leyden.
Tot den bequamen wegh, als die onwilligh zyn:
Soo gaet de wijse CATS ons ongetemde jaren
Aenvoeren tot de tucht, door 't lockaes van de min,
En brengt de wijse deught, die qualijck was te paren
Met de bloetrijcke jeught, vermomt en sluypend' in,
En leert, met aertigh dicht, hoe met verloop van tijden
De min tot eere-sucht, de eer tot godsdienst klimt;
En hoe de deftigheyt en geylheyt t'samen strijden,
Hoe dat den laetsten staet, den eersten overglimpt,
't En was geen dertel vuur, 't welk hem heeft aengedreven
Te beelden in 't begin vrou Venus, of haer kint,
Maer door een hooger vuur geprickelt, heeft beschreven
Hoe dat de liefde Gods de wereltsch' overwint;
Als hy in dicht en prent, seer konstrijck weet te malen,
En drucken onsen aert en onse zeden af;
Wel driemael dubbel eer moet hy te recht behalen,
Die Zeelandt, op één dagh, een kleyne werelt gaf.

L. Peuteman.

Op de drie boecken der Sinne-beelden
van den Ed. Heer

D. JACOB CATS,

Wilt gby een Venus sien, een Venus die van boven
By d'ouden wert geseyt, te zyn gekomen af,
Urania genaemt, een die eerst wetten gaf,
En toomen in de min, van ieder een te loven;
Wilt ghy sien Venus kint, maer 't beste van de twee

Die

Die Venus heeft gebaert, dat wacker, eerbaer, maetje;
Dat met een soet gelaet en met een aertigh praetje
Wel beylt, dat heeft het noch behouden van de zee;
Maer 't beylt in eerbaerheyt: den andren is een lecker;
Die niet en weet dan quaet, en rechte guytery;
Hy tacketeylt te veel, hy jockt en scherst te vry;
Is iemant wat besmeurt, hy maeckt hem driemael gecker;
Dees is van andre stôf; of wilt ghy gaen wat voort,
En mercken hoe bequaem de leer van goede zeden
U hier wort voorgestelt met beelden en met reden,
Neem in de hant dit werck, ghy vint het alsoo 't hoort.
Terwyl den ergen mensch met al sijn kromme sprongen
Der volcken amt en plicht verdonckert en verblaut,
En 't rechte zedensnoer aen hondert stucken knaut;
En heeft van 't burgerrecht al vry wat afgedrongen;
Soo gaet u desen boeck seer heerlijck stellen veur,
Hoe wy met eeren by den andren sullen leven,
Hoe veel wy aen de eer of baetsucht moeten geven;
Hoe wy in vreught gestelt zyn sullen en getreur.
Terwijlen 't dolle volck 't rijck Lucifers weêr bouwen,
En willen weten meer, dan die haer 't weten geeft;
En willen sien, dat God voor ons verborgen heeft,
En nemen in veel meer dan 't hart hun kan verdouwen.
Sie hier dit kloeck verstant, dat ruckt met sijn gedicht
Ons herten op en leert al stichtelijcker saken;
En gaet ons in den geest, met troost en heyl vermaken,
En doet ons heffen 't hooft naer 't alderhoogste licht.
Men heeft tot heden toe geknentert en gekeven,
Of Zeelandt oock wel zou uytbrengen een Poëet,
En tot op desen dagh niet veel men noch en weet;

Die in de Poesy den geest om hoogh doen sweven,
Maer nu is ons gebreck gebetert met gewin:
Een is 'er ons als drie, driedubbel is ons eere,
Ghy vint in sijn gedicht, vreugt, deugt en heylsaem leere;
Heyl in de ziel, en deught in 't leven, vreught in min.

J. Hobius.

Gedicht ter eere van den hooghgeleerden

D. JACOB CATS,

Op sijne kunstrijke Sinne-beelden.

De min en haer natuur, haer eygenschap en krachten;
Des burgers schult en plight, en sedenrijck betrachten;
'tVermaken van de ziel, de wegen naer om hoog;
Stelt ons dit kunstrijck boek in reyne dicht voor 't oog:
Des ghy, o jeughdigh Volck! in 't minnen onervaren,
Verraden van uw oogh, bedrogen van uw jaren,
Wien, door een domme kracht, Natuur gevoelen doet,
Veranderingh van sin, verwisselingh van bloet;
En ghy, gesetter volck! die met verstant en reden,
Naer wijsheyts evennaer, uw paden wilt betreden,
Dien tot behoud en heyl, de Burgerlijcke wet
Als richtsnoer van uw doen en laten is geset;
Ghy oock, o heyligh volck! genomen uyt veel volcken,
Die steets, met hert en sin, gaet dringen door de wolken,
Tot in den hemel toe, die 's werelts doen veracht,
Om dat uw ziel, hier na, een beter goet verwacht:
Kom hier, komt alle drie, en breng iets tot vereering
Van hem, die dicht en prent, een ieder stelt tot leering;

Kom.

Kom hant aen hant, en eer hem al u leven geeft,
Die, tot vermakend' leer, dit boeck geschreven heeft.

Ter eeren van denselven.

Die tot vermaeck en leer, drie dingen heeft beschreven,
De Min, de Burgerplicht, en 't geestelicke leven;
Wie wenscht hem niet, met my, drie dingen tot sijn loon?
De minvreugbt, Burgereer, en geestelijcke kroon.

JAC. LUYT, J. C.

Aen den Hooghgeleerden

D. JACOB CATS,

Op het boeck van sijn kunstrijcke Sinnebeelden.

Van deweleke sijn gunst my een vereert heeft.

Ben ick, o Cats! de eerst, die ghy dit boeck vereert?
Soo sal ick zijn de eerst, die daer uyt wort geleert.
Te sien de feylen die ick in myn groene jaren
Bedreven heb, die zot, doch nimmer geyl en waren;
En steygen hooger op, verjagen wulpse min,
En halen in zyn plaets d'eerwaerde reden in:
Die sal den nevel, door haer glans, wel doen verdwynen
Van jonge domme jeught: dan sal ick niet het schynen
Van vele dingen; (daer het meerdeel van de liên
Sich aen vergapen,) maer het ware Zijn, eens sien.
Dan sal noch hoop, noch vrees, 't gemoet niet meer ontstellen, (quellen;
Begeert' van rijckdom, staet, noch eersucht, my niet
Is 't niet belachens waert, dat d'arme mensch so wroet,
En slobt, en slooft, en sweeft, om onnutt' overvloet?

Is 't niet beschreyens waert, dat menigh wel sou wagen
Goet, bloet, ja ziel, om een dienstbare kroon te dragen?
Dit's redens eerste les; en als ick die wel ken,
Soo sal se verder gaen, my leeren wie ick ben.
Meestresse! doe u best; maeck, bid ick, my afkeerig
Van ondeught, en tot deugt, heel naerstig en begeerigh;
Maeck dat ick met my self, en al de werelt spot,
En stel, voortaen, alleen myn hart, en hoop op Godt.

Anna Roemers.

KLINCKDICHT,

Op de driesinnige Sinne-beelden van den Hoogh-geleerden en achtbaren Heere

D. JACOB CATS,

Hoe in des werelts loop den mensch sich heeft te dragen,
Wyst ons dit aertigh werck met dicht en beelden aen,
En hoe men van 't begin ten eynde toe moet gaen,
Om God, en oock den mensch in alles te behagen.
Eerst; hoe een jongh gesel met konsten sal bejagen
Sijn lief, sijn tweede ziel, sijn vreught, sijn hartenlust,
En om sijn hevigh vuur met eer te sien geblust;
Hoe hy 't met heus bescheyt een aertigh dier sal vragen.
Maer wonder boven al! één en het selve beelt,
Eén en deselve stof (merck hoe de geest hier speelt);
Leert ons een burgerplicht, en oock Godsaligh leven;
Welaen dan, hier is spijs, waer med' kan zyn gevoet
De min, het burgerrecht, en 't christelijk gemoet;
Ons wy, o groot verstant! driedubbel lof u geven.

S. de Swaef.

SIN-

SINNE- EN MINNE-BEELDEN.

L.

Het deel wil zyn geheel.

raeght iemant hoe het komt dat alle jonge sinnen,
h snellen uyt 'er aert, sich stellen om te minnen,
Die kapp' een ael in twee, en stae een weynig stil,
En sie hoe ieder stuck sich weder voegen wil;
d heeft eens van den man een ribbe weghgenomen,
daer is voor den man een vrouwe van gekomen:
Siet hier uyt rijst de min, en al haer soet bedrijf,
Het lijf wil naer het deel, het deel wil naer het lijf.

Quod

Quod perdidit, optat.

Foemineum socio sumpsit de corpore corpus
Qui mare, qui verbo condidit astra, Deus:
Inde furor juveni, teneris calor inde puellis,
Inde thori socium foemina virque petit.
Quid mirum, Juvenes? in pristina fata reverti,
Atque iterum fieri quod fuit, optat amans.
Anguillam si fortè secas, salit illa per herbas,
Et satagit jungi, quo fuit ante, loco.

La part veut son entier.

Veus tu sçavoir, Amy, pourquoy la douce rage
Nous pousse par amour au port de mariage?
Escoute la raison, l'amant qui est blessé
Se veut unir au corps, dont il est desmembré.

Ontijdig mal, is niet met al.

Al kapt een staele bijl den paling in de leden,
Al is hem schoon den kop ten vollen afgesneden;
Noch springt hy om en om, hy wispelt op het bloe[d]
En, schoon de doot genaeck', het schijnt hem en[...]
Daer zyn 'er in het lant, die, in haer oude dagen, (jo[...]
Noch dertel willen zyn, en malle liefde dragen;
Maer al haer sot gelaet en is maer enkel waen,
Want naer een korten tijd het mallen heeft geda[en]

Incassum furit.

Vel caput anguillæ strictus licet auferat ensis,
Illa tamen lacero corpore pulsat humum,
Illa tamen caudâ non desinit usque moveri,
Illa, licet vitâ deficiente, salit.
Hæc tibi viva senis sit luxuriantis imago,
Cui furit in tremulo corpore dirus amor:
Ah! miser est, quicunque senex juvenilia tractat,
Et moriens, mortis se tamen esse negat.

La fin de vie ne veut follie.

L'anguile faict des sauts, bien que la pauvre beste
Au corps soit mutilée, & n'aye point de teste;
O sot va t'en mourir, ne faicte plus l'amant;
C'est chose sans raison un vieillart follastrant.

Ortus cuncta suos repetunt, matremque requirunt.
Gruter. in Sentent. Ethico-polit.
Amantis anima in corpore haud vivit suo.
Nam simul esse cupit, quod simul antè fuit.
Virgil.
—— *Est mollis flamma medullas*
Interea, & tacitum vivit sub pectore vulnus.

Sunt

Sunt certa rerum tempora,
Sunt & animorum motibus
Vicesque crebræ sub polo,
Queis stant caduntque singula;

Non indecorum modò, sed & perniciosum sen vire, præsertim in amoribus. Indecorum enim tam ridiculum quam si homo tremulus, edentulus vel (ut ille,) passâ rugosior Uva, num mere amatorem agat. Perniciosum; usus rationes Physicæ clamant hominem senem, juv in amoribus habentem, calido & humido privar ut brevi tota ista militiâ sine gloria defuncti Epitaphium mortuus viatori exhibeat;

—— Occidit amando
Excepit tepido quæ mea membra sinu.

Quanto melius Abrahami uxor; postquam vetu sum, inquit, num mihi voluptas; quin tu poti quis es, mi Senex,

Pueris haec sacra relinque,

&, cum Sophocle mihi effare; bona verba, liber jam factus sum, & ab inclementibus istis viosis dominis ætatis beneficio aufugi, vel cum Hebræo:

Quin ipsa fert dies modum.
Amplexibus, & ut nauseet.
Quis expetita ad oscula.

Quand on est jeune, on aime en fol:
Quand on est vieil, qui aime est fol.

Alle dingen en voegen niet tot aller tijt: 't is niet alleen onbetamelick, maer oock schadelijck voor een bedaeght man, sich over te geven aen de outijdige malligheden van vrouwenliefde: onbetamelick, want niet soo geckelick, als dat iemant, de kerckhofbloemen alreede in menighte op het hooft dragende, noch met dwaesheden der jonckheyt besigh is: schadelijck, want beyde, reden en ervarentheydt leeren ons, dat soo iemant met een bevende hant een eerst ontluykend roosjen durft afplucken, dat hy de lucht daer van niet sal kunnen verdragen; maer veel eer den kugh daer van op de borst krijgende, wort in 't getal van Venus Martelaaren overgeschreven, en verdient, soo doende, dit of diergelijck grafschrift:

Die my omvingh in haren schoot,
Die heeft uyt liefde my gedoot.

Hoe veel beter seyde Sara: *Sal ick met wellust omgaen nu ick out ben?*

Welaen dan, goet out Man! wie ghy wesen moogt, set jonge lieden dien handel over, en segh met Salomon: *In de armen nemen heeft zynen tijd, en verre daer van zyn, desgelijcks.*

Corn. Gallus:

Turpe seni cultus nitidi, vestesque decoræ:
Atque etiam est ipsum crimen amare senem:
Crimen amare jocos, crimen convivia, cantus,
O miseri! quorum gaudia crimen habent.

Lijt,

Lijt, sonder spijt.

Kapt vry een ael in twee, hy sal noch echter springen
Hy sal met alle macht de leden ommewringen;
Hy trost, oock even dan, hy tart den harden noot
Hy leeft, gelijck het schijnt, ten spijte van de doot
Ghy, als een hooger macht wort tegen u gedreven,
Soo lyt het met gedult, waer toe het tegenstreven
Sijght neder in het stof, en toont een buyghsaem hert
Want die onwilligh lyt, die lyt te meerder smert.

Nil juvat obniti?

Anguillam si mucro secet, si dividat ensis,
Illa repercussam corpore plangit humum;
Illa furit moriens: seseque in pulvere versat,
Et tacitæ non vult succubuisse neci.
Quid juvat obniti, cum te sors dura fatigat,
Vel rumpit properam de Tribus una colum?
Flecte caput, tacitoque latus permitte dolori;
Non totus miser est, qui miser esse potest.

Au tourment necessaire, Rien, que souffrir & taire

Ne prens avec regret les maux de cestè vie,
Car regrimber ne sert, quand nous le ciel chastie;
Abbaisse toy plustost, avec un humble cœur,
Qui souffre par despit augmente son malheur.

NI

Inter signa hominis verè renovati præcipuo loco numerandus animus humilis, ac patiens calamitatum & injuriarum, nec enim pertinax ac refractarius quispiam Christo sese cogitationes subdidisse pro explorato unquam habere potest. At quorsum, precor, hic pervicatia? afflictionibus sanè Deus vel exercet, vel probat, vel corrigit, vel honore afficit suos, utpotè in hoc similes eos faciens ipsi Filio. Clementissimus enim Parens ex alta providentiæ specula quid unicuique nostrum conveniat planè ac plenè cognoscit, & quod convenire novit, accommodat. Miserabile verò remedium est, obnitendi studium, & plorandi lassitudo; cum melius Dei timor hisce medeatur: Is enim ad divinam voluntatem & paternam affectionem, tanquam ad sacram anchoram, confugiens, non patientiam solùm, sed & gaudium, imò & gratiarum actionem, ex ipsis afflictionibus producit; non secus ac medicus ex viperis Theriacam; adeò ut, tanquam triumphans, plene ore tandem exclamet, via crucis, via lucis.

Chryfoftomus:

Generosi est animi, cum undique provoceris ac pungaris, æquo animo acerbitates omnes ferre.

Nobile vincendi genus est patientia, vincit
Qui patitur, si vis vincere, disce pati.

'T Is een van de byfonderfte kenteeckenen eens vernieuwden gemoets, dat men in fich gevoele een nederige verdraeghfaemheydt in alderley befoeckingen, ons regelrecht van God toegefchickt, of door middel van de menfchen aengedaen; gelijck in het tegendeel van dien een morrende en tegenftrevende onverduldigheydt niet anders en kan verftaen worden nytte wyfen als een fodanigh herte, dat noch fijn gedachten niet en heeft gevangen gegeven onder de gehoorfaemheyt Chrifti.

Maer, o lieve! waer toe hier een ftege onverdraeghfaemheyt? nadien de goede God de fijne plagt uytverkoren te maken in den oven der ellende? gewiffelyck de vermo-ytheyt van jammeren is een gantfch ellendigh behulpmiddel voor de genen die lijden moeten; daer de ware vreefe Gods nytkomft geeft in alderley benautheden; want iemant, door defelve, fijn toevlucht nemende tot Godes vaderlijcke forge over de fijne, weet niet alleen recht gedult, maer ook blydfchap en danckfegginge daer uyt te trekken, feggende geftadelijck in fijn herte tot fijne vertrooftinge:

Hoe fwaerder lot,
Hoe naeder God.

QU

II.

Grijp gby 't wel, soo is 't maer spel.

brandhout en de min zyn twee verscheyde saecken,
r op gelijcken voet van ieder aen te raecken;
Vant, of men naer het vuur of naer de minne spoet,
aer is een sekre kunst hoe dat men grypen moet;
daer het leyt en gloeyt, ghy sult het laten vallen;
daer het niet en brant, soo is het om te mallen;
e liefde, soete jeught! is, ick en weet niet wat,
r dient, of dient u niet, na dat se wort gevat.

Qua

Qua non nocet, arripe.

Pars fudis igne calet, pars altera nescia flammæ;
Hæc impune manu tangitur, illa nocet.
Dextra voluptates Veneris ferit, altera curas:
Hinc juvat, aligeri fax nocet inde Dei.
Elige, quisquis amas, sed, quæ juvat, elige partem
Ipse Cupido facem, qua caret igne, tenet.
Tristia Democriti falso delude cachinno;
Lude, jocus Venus est; nil nisi ludus Amor.

En bien prenant, n'auras tourment.

Qui bien prend le tison le porte sans domage;
En bien hantant l'amour, ne sentiras sa rage:
Pour voir de tes desseins heureusement le bout,
Manie bien ton cas: le manier est tout.

Plautus.

Amor & melle, & felle est fœcundissimus.

Eurip. *Amores nimii*
Cum accesserint, non bonam famam,
Neque virtutem attulêre
Hominibus: si temperata accesserit
Venus, non alia Dea,
Adeo gratiosa.

Slae de handt, daer 't niet en brandt.

Is tweesins aen te doen al wat ghy kunt bedencken,
Grijp hier, 't is sonder noot, gryp daer, het sal u krencken;
Wie is het die terstont de vingers niet en schroeyt
Indien hy vat het hout juyst daer het leyt en gloeyt?
vreught is dickmaels pijn, in plagen, volle zegen;
En is niet in de saeck, maer aen den man gelegen:
Wel draeght dan met gedult al wat de hemel doet,
Sijt willigh, dat ghy zyt, en dat ghy wesen moet.

Omnia in meliorem partem.

inc rubet igne sudes, nullis crepat inde favillis;
Hinc poterit tangi, sauciat inde manum
humana bifrons: tu, qua juvat, arripe quidquid
super æther ea de regione fluit.
a suum lucrum, sua gaudia luctus habebit,
ipis incumbens, si sapienter, onus
m nec læta juvant, & , rideat orbis,
gemat ille tamen, quodque queratur, habet.

Tout au meillieur bout.

Un brullant tison, ainsi la vie humaine,
& mise avant, est manié sans peine.
, & de bonheur, n'aura jamais defaut,
& meur advis oppose a tout assaut.

De Bayf:

Cupidon pour dieu adoré,
Tire d'un petit arc doré
Deux traicts de differente sorte;
L'un d'eux rend l'amour honoré,
Et l'autre trouble & malheur porte.

Appositè ad rem, de quâ hic agimus, dixisse mihi
sus est Epictetus, unamquamque rem habere an
sam, quam apprehendendam esse ei, qui feliciter
uti velit; scire enim quorsum quæque res spectet
quis ejus sit usus, non minima pars est civilis Pru
tiæ. Apis ex Thymo, herba amarissima, suavissi
mel extrahit; Hirudo contra ex sano corpore viti
sanguinem. Sapiunt, mea quidem sententiâ, non
ex lætis tristia, sed qui ex tristibus læta nêrunt e
re. Echini semper spinis involuti sunt; quid mir
cum eas ex sese gignant. Magna pars hominum m
est, non alia de causa, quàm quia querulus ipsi
animus. Melius Cæsar, qui in terram prolapsus e
casum suum benignè interpretatus est: Teneo, inq
te Terra mater; quodque morosior aliquis mali præ
loco habuisset, ille in victoriæ bonum omen, non n
lepidè, quam animosè, convertit. Et Zeno om
rebus naufragio amissis, jubet me fortuna inquit
ditius philosophari.

Ovidius:

Leve fit, quod bene fertur onus.

Senec. de Tranq.

Assuescendum est conditioni suæ, & quidquid habet circa se commodi, apprehendendum: invenies in quovis vitæ genere oblectamenta, & remissiones, & voluptates. Nihil tam acerbum est in quo non æquus animus solatium inveniat.

Besold. Axiomat. Philosophico-Theolog.

Cur quidam sunt divites, cur alii mendici, ambo probi? quia nihil refert utrumvis sies, si utroque sciveris uti.

Alle dingen, seydt Epictetus, hebben hare handthave, en die se wel handelen wil, dient se daer by te grypen: 't recht gebruyck der dingen wel te verstaen, is een van de nutste wetenschappen des burgerlycken levens: de bye treckt soete honigh uyt bittere thym, de Yle of Bloetsuyger bedorven bloet uyt een gesont lighaem: wyse lieden suygen soet uyt bitter, dwasen bitter uyt soet; den eenen is goets moets, selfs midden in swarigheden; de andere klaeght en knaeght sich selven, oock dan als 't hem wel gaet, soeckende altijt een knoop in de biese, en (soo men seyt,) een manneken in de mane: een egel draeght het lyf vol stekels: is 't wonder? hy brenght se selve voort: Veel worden er gequelt, alleenlyk daerom om dat se een quelligen geest hebben; 't is moeyelyck met iemant om te gaen, die alle swarighheden inkropt en ter herten neemt, alle vermaeckelyke dingen daerentegen ongevoelyck laet voorbygaen: weg egels! weg

 ezels;

ezels; hoe veel beter dede Cæsar, als hy ter aerde nedergestort zynde, selfs sijnen val sich ten goede naduydde; Ick houde u vast, o aerde! onser aller moeder, seyde hy, treckende tot een voorteycken van toekomende overwinninge, dat een swaerhooft ongetwyfelt als een voorbode van ongeluck soude hebben genomen: en *Zeno* door schipbreucke alle zyn goet verloren hebbende: my wert nu, seyde hy, gelegentheyt gegeven, om sonder beslommeringe en bekommeringe, naer wijsheyt te trachten. Merckt hoe een pack wèl gevat, en gewillighlijck gedragen, lichter werd.

Jerem. XXI. 8. *Siet ick legge u voor een weg ten leven, en een weg ten dooden.*

Het branthout daer het gloeyt en magh men niet genaken,
Maer daer geen voncken sijn daer is het aen te raken;
Geen mensch en grype toe alleen op losse waen,
Want die het qualyck vat die is 'er qualyck aen;
De zegen met de vloeck, de doot, en oock het leven
Die sijn u, waerde ziel! van Gode voorgeschreven;
Wel neemt dan, lieve! neemt het goede by de hant,
En vlucht naer Zoar toe terwyle Sodom brant.

Qua non urit.

Pars Sudis igne caret, rapidis calet altera flammis,
Hinc necat, illæsam calfacit inde manum.

Ec-

Ecce! bonum Deus, Ecce! malum mortalibus offert,
Quisquis es en tibi mors en tibi vita patet.
Optio tota tua est, licet hinc, licet inde capessas;
Elige, sive juvet vivere, sive mori:
Quid tibi cum Sodomâ? nihil hic nisi sulphur & ignis,
Quin potius placidum, Loth duce, Zoar adi.

Ecclesiastiq 15, 16. *La vie & la mort, le bien & le mal sont en la presence des hommes.*

La Vie est un Tison, d'icy le pourras prendre,
sans te brusler; de là, seras reduit en cendre;
Prens le costé, ou Dieu est gracieux & doux,
Ne touche pas l'endroit, ou brusle son courroux.

QUA NON URIT.

In peccatoris conversione tria requiri satis decisum est, Verbum nimirum, Spiritum Dei, & Voluntatem hominis. Nec enim ut passiva tantum volantas humana consideranda est, sed actionis nonnihil eidem, in prima animi mutatione, adscribendum esse creditur. Quoties enim aliquis convertitur, Deus opus illud non in invitum, sed in volentem exercet: Atque eo ipso quidem momento, quo fit conversio, Dei gratia mediante, conversionem suam vult, is qui convertitur. Hinc recte August. Serm. 15 *de Verb. Apost.* Qui te creavit sine te, *inquit*, salvare te non

 vult,

vult, sine te. *Et rursus*; Voluntatem nostram, ut bonum aliquod opus bene faciamus, requiri certum est, atqui etiam ex nobis, nostra potentiâ, non habemus; voluntatem quippe in nobis operatur Deus, *Ecce enim! eo ipso tempore, quo gratiam Deus largitur, hoc ipsum quoque nobis confert, posse velle, & actu velle recipere.*

Deut. XXX: 19. *Testes invoco hodie cœlum & terram quod proposuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam, ut & tu vivas & semen tuum.*

Proverb. XIV: 16. *Le Sage craint, & se retire du mal: mais le fol s'escarmouche, & se tient seur.*

In de bekeeringe des sondaers zyn drie dingen van nooden, te weten het Woord, Godes Geest, en den wille des menschen. Dit wort by Godsalige mannen in deser voegen toegestaen; te weten: dat des menschen wille niet slechtelyck als lydende, maer oock als eenige werckinge in sich hebbende, in de eerste veranderinge des gemoets, sich vertoont: want soo wanneer de mensche bekeert word, God de Heere en werckt op denselven niet tegens dank van denselven, en als onwilligh, maer met sijn danck, en als gewilligh: in voegen dat, dien selven oogenblick dat de bekeeringe aengaet, den genen, die bekeert word, by middel van Godes genade, sijn bekeeringe selfs oock wil: en hierom seyt Augustinus seer wel *Serm.* 15. *de verb. Apost.* De geen die u geschapen heeft son-

r u, en wil u niet- saligh maken sonder u:
:derom: Onse wille van nooden te wesen om een
werck te doen, is gants vast en seker; maer de-
sde wille hebben wy nochtans door eygen macht
noch uyt ons selven; maer de Heere werckt dit
willen: want siet! ter selver stont dat God ons
genade schenckt, soo geeft hy ons met een dat
unnen willen, en dat wy het willen met 'er daet
n aennemen.

Wy zyn te veren dood en stil,
God geeft ons 't roeren en den wil.

LI.

Niet sonder vragen.

Ghy wenst een echte wyf, ghy wenst te mogen trouw
Ghy wenst (gelijck het schijnt,) uw huys te mogen bouw
Ghy wenst en anders niet, maer lieve! segh een
Wie trouwt 'er in den droom of in een dom gep
Het vryen eyscht versoeck, geen echo sal 'er qu
Dan als haer iemant vergt, en dat met luyder ke
Wel tijt dan aen het werck; want siet een rechte m
En komt niet ongenoot, en geeft niet ongevrae

Slae de handt, daer 't niet en brandt.

Is tweesins aen te doen al wat ghy kunt bedencken,
rijp hier, 't is sonder noot, gryp daer, het sal u kr.nken;
Wie is het die terstont de vingers niet en schroeyt
Indien hy vat het hout juyst daer het leyt en gloeyt?
vreught is dickmaels pijn, in plagen, volle zegen;
En is niet in de saeck, maer aen den man gelegen:
Wel draeght dan met gedult al wat de hemel doet,
Sijt willigh, dat ghy zyt, en dat ghy wesen moet.

Omnia in meliorem partem.

inc rubet igne sudes, nullis crepat inde favillis;
Hinc poterit tangi, sauciat inde manum
s humana bifrons: tu, qua juvat, arripe quidquid
Te super ætherea de regione fluit.
mna suum lucrum, sua gaudia luctus habebit,
Excipis incumbens, si sapienter, onus
rosum nec læta juvant, & , rideat orbis,
Quod gemat ille tamen, quodque queratur, habet.

Tout au meillieur bout.

omme un brullant tison, ainsi la vie humaine,
en prise & mise avant, est manié sans peine.
De joye, & de bonheur, n'aura jamais defaut,
Qui bo. & meur advis oppose a tout assaut.

Ubi percunctator, ibi & garrulus.

Muta sub obscuris habitaret vallibus Echo,
Ni foret alterius garrulitate loquax:
Illa silet, quotis presso silet ore viator;
Discit & à populo prætereunte loqui.
Ora loquax premeret, nisi percunctator adesset;
Hoc duce tentat opus levida lingua suum.
Probra creat qui multa rogat, qui commodat aurem:
Turpia, si nescis, furta receptor alit.

Du demandant le mesdisant.

On n'oit jamais au bois d'Echo la resonance,
Si nul ne luy parler premierement commence.
Quant nul chez nous ne faict en demandant le sot,
La bouche du jaseur ne parle pas un mot.

Terent.

Credis hæc dormienti tibi confecturos Deos,
Et illam sine tua opera in cubiculum ire deductum domum!

Ovid. de Art. lib. I.

Ab nimia est propria juveni fiducia formæ,
Exspectet si quis, dum prior illa roget.

Erasm.

Non provocare, matrona est.

Di-

Senec. de Tranq.

Assuescendum est conditioni suæ, & quidquid habet circa se commodi, apprehendendum: invenies in quovis vitæ genere oblectamenta, & remissiones, & voluptates. Nihil tam acerbum est in quo non æquus animus solatium inveniat.

Besold. Axiomat. Philosophico-Theolog.

Cur quidam sunt divites, cur alii mendici, ambo probi? quia nihil refert utrumvis sies, si utroque sciveris uti.

Alle dingen, seydt Epictetus, hebben hare handthave, en die se wel handelen wil, dient se daer by te grypen: 't recht gebruyck der dingen wèl te verstaen, is een van de nutste wetenschappen des burgerlycken levens: de bye treckt soete honigh uyt bittere thym, de Yle of Bloetsuyger bedorven bloet uyt een gesont ligchaem: wyse lieden suygen soet uyt bitter, dwasen bitter uyt soet; den eenen is goets moets, selfs midden in swarigheden; de andere plaeght en knaeght sich selven, oock dan als 't hem wèl gaet, soeckende altijt een knoop in de biese, en (soo men seyt,) een manneken in de mane: een egel draeght het lyf vol stekels; is 't wonder? hy brengt se selve voort: Veel worden er gequelt, alleenlyk daerom om dat se een quelligen geest hebben; 't is moeyelyck met iemant om te gaen, die alle swarighheden inkropt en ter hersen neemt, alle vermaeckelyke dingen daerentegen ongevoelyck laet voorbygaen: weg egels! weg

ezels; hoe veel beter dede Cæfar, als hy ter aerde nedergeftort zynde, felfs fijnen val fich ten goede naduydde; Ick houde u vaft, o aerde! onfer aller moeder, feyde hy, treckende tot een voorteycken van toekomende overwinninge, dat een fwaerhooft ongetwyfelt als een voorbode van ongeluck foude hebben genomen: en Zeno door fchipbreucke alle zyn goet verloren hebbende: my wert nu, feyde hy, gelegentheyt gegeven, om fonder beflommeringe en bekommeringe, naer wijfheyt te trachten. Merckt hoe een pack wel gevat, en gewillighlijck gedragen, lichter werd.

Jerem. XXI. 8. *Siet ick legge u voor een weg ten leven, en een weg ten dooden.*

Het branthout daer het gloeyt en magh men niet genaken,
Maer daer geen voncken fijn daer is het aen te raken;
Geen menfch en grype toe alleen op loffe waen,
Want die het qualyck vat die is 'er qualyck aen;
De zegen met de vloeck, de doot, en oock het leven
Die fijn u, waerde siel! van Gode voorgefchreven;
Wel neemt dan, lieve! neemt het goede by de hant,
En vlucht naer Zoar toe terwyle Sodom brant.

Qua non urit.

Pars Sudis igne caret, rapidis calet altera flammis,
Hinc necet, illæfam calfacit inde manum.

Ec-

! bonum Deus, Ecce! malum mortalibus offert,
uisquis es en tibi mors en tibi vita patet.
e tota tua est, licet hinc, licet inde capessas;
lige, sive juvet vivere, sive mori:
' tibi cum Sodomâ? nihil hic nisi sulphur & ignis,
uin potius placidum, Loth duce, Zoar adi.

:clesiastiq 15, 16. *La vie & la mort, le bien & le mal sont en la presence des hommes.*

Vie est un Tison, d'icy le pourras prendre,
te brusler; de là, seras reduit en cendre;
'ens le costé, ou Dieu est gracieux & doux,
e touche pas l'endroit, ou brusle son courroux.

QUA NON URIT.

peccatoris conversione tria requiri satis decisum Verbum nimirum, Spiritum Dei, & Voluntatem tis. Nec enim ut passiva tantum voluntas hu- considerandae est, sed actionis nonnihil eidem, ima animi mutatione, adscribendum esse credi- Quoties enim aliquis convertitur, Deus opus non in invitum, sed in volentem exercet: At- to ipso quidem momento, quo fit conversio, Dei a mediante, conversionem suam vult, is qui con- tur. Hinc recte August. Serm. 15 *de Verb.* . Qui te creavit sine te, *inquit*, salvare te non

 vult,

vult, fine te. *Et rurfus;* Voluntatem noftram, u bonum aliquod opus bene faciamus, requiri certum eft, atqui etiam ex nobis, noftra potentiâ, non ha bemus; voluntatem quippe in nobis operatur Deus *Ecce enim! eo ipso tempore, quo gratiam Deus lar gitur, hoc ipsum quoque nobis confert, posse velle & actu velle recipere.*

Deut. XXX: 19. *Testes invoco hodie cœlum & terram quod propofuerim vobis vitam & mortem, be nedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam, ut & tu vivas & femen tuum.*

Proverb. XIV: 16. *Le Sage craint, & se retire du mal: mais le fol s'efcarmouche, & fe tient feur.*

In de bekeeringe des fondaers zyn drie dingen van nooden, te weten het Woord, Godes Geeft, en den wille des menfchen. Dit wort by Godfalige mannen in defer voegen toegeftaen; te weten: dat des men'fchen wille niet flechteiyck als lydende, maer oock als eenige werckinge in fich hebbende, in de eerfte veranderinge des gemoets, fich vertoont: want foo wanneer de menfche bekeert word, God de Heere en werckt op denfelven niet tegens dank van denfelven, en als onwilligh, maer met fijn danck, en als gewilligh: in voegen dat, dien felven oogenblick dat de bekeeringe aengaet, den genen, die bekeert word, by middel van Godes genade, fijn bekeeringe felfs oock wil: en hierom feyt Auguftinus feer wel *Serm.* 15. *de verb. Apoft.* De geen die u gefchapen heeft fon-

er u, en wil u niet saligh maken sonder u:
ederom: Onse wille van nooden te wesen om een
werck te doen, is gants vast en seker; maer de-
lfde wille hebben wy nochtans door eygen macht
, noch uyt ons selven; maer de Heere werckt dit
willen: want siet! ter selver stont dat God ons
genade schenckt, soo geeft hy ons met een dat
kunnen willen, en dat wy het willen met 'er daet
en aennemen.

Wy zyn te werck dood en stil,
God geeft ons 't roeren en den wil.

LII.

Niet ſonder vragen.

Ghy wenſt een echte wyf, ghy wenſt te mogen tr
Ghy wenſt (gelijck het ſchijnt,) uw huys te mogen b
 Ghy wenſt en anders niet, maer lieve! ſegh e
 Wie trouwt 'er in den droom of in een dom g
Het vryen eyſcht verſoeck, geen echo ſal 'er
Dan als haer iemant vergt, en dat met luyder
 Wel tijt dan aen het werck; want ſiet! een recht
 En komt niet ongenoot, en geeft niet ongev

Nil, nisi mota, dabit.

Dulcis amica placet, placet uxor, & oscula casta
Conjugis, & multa prole beata domus:
Cura sed ulterior tibi nulla, quid? anne moraris
Dum ruat in gremium sponte puella tuum?
Nil agis: intenso demum clamore movetur,
Suêta viatoris quae modo voce loqui.
Nil dare, sponte suà, didicit resonabilis Echo;
Nec dare, sponte sua, bella puella solet.

Jamais Amie sans fatigue, qui la veut, qu'il la brigue.

Tu dis, l'amour me plaist; & ne fais autre chose:
Robin, en rien faisant jamais on cueille rose,
Ny dame en ville orras, ny Echo dans les bois;
Si tu ne fais ouir ta preallable vois.

Die vraeght leert klappen.

De lucht die tegenspreeckt, de stemme sonder leven
Is niet gewoon van self een woort van sich te geven,
Maer komt er oyt een mensch die maer het minste vraegt
Soo vint men dat het bosch van sijn geruchte waegt.
Wie oyt tot spreken verght de tonge der klappeyen,
Die opent haer den mont, om breet te mogen weyen;
Wie met een slim beleyt gestolen dingen heelt,
Geeft oorsaeck, dat een dief aen alle kanten steelt.

Ubi percunctator, ibi & garrulus.

Muta sub obscuris habitaret vallibus Echo,
Ni foret alterius garrulitate loquax:
Illa silet, quoties presso silet ore viator;
Discit & à populo prætereunte loqui.
Ora loquax premeret, nisi percunctator adesset;
Hoc duce tentat opus levida lingua suum.
Probra creat qui multa rogat, qui commodat aurem;
Turpia, si nescis, furta receptor alit.

Du demandant le mesdisant.

On n'oit jamais au bois d'Echo la resonance,
Si nul ne luy parler premierement commence.
Quant nul chez nous ne faict en demandant le s[illegible]
La bouche du jaseur ne parle pas un mot.

Terent.

Credis hæc dormienti tibi confecturos Deos,
Et illam sine tua opera in cubiculum ire deductum domu[illegible]
Ovid. de Art. lib. I.
Ab nimia est propriæ juveni fiducia formæ,
Exspectat si quis, dum prior illa roget.
Erasm.
Non provocare, matrona est.

Dicendi modus non penes loquentem sed penes audientem est, inquit Stobæus. Rem tetigit; Detractatio enim ut percunctando excitatur, sic auscultando nutritur, nec unquam, loquax illa Dea e latibulis suis prodit, nisi evocata: ut verò aliquis interrogando aures que faciles prabendo linguacibus istis garriendi ansam dedit, protinus in varios molestæ garrulitatis modulos laté diffunduntur, adeò ut, si uspiam, certe in istis locum habeat illud Poëtæ, Excitat auditor studium. *Si contrà prudentior animosiorve aliquis sive seria increpatione, sive vultu ad gravitatem composito sese fabulæ inserat, statim sermonem abruptum ejusque autorem pisce mutierem conspicias; non secus ac si* hostilis facies occurrat & omnia turbet. *Maledicis ergo si frænum injicere vis, animi aversionem vultu exprime, & rem perfeceris: nunquam autem calumniatores deerunt, dum, cui persuadeatur, existit, ait Joseph.* Chrysost.

Malitia non docetur sermonibus, sed excitatur.

Het veel of luttel spreken van iemant, hanght meer aen de toehoorders dan aen de spreker self; want spreeckkunst en wort nergens meer door gaende gemaeckt, als met veel te vragen en vlytigh toeteluysteren: selden komt 'er een klappeye ter bane, soo sy by niemant gevraeght en wort: maer soo haest als dit lang-getongde gedierte door vragen tot spreken een open kryght, stracks, als uytgelaten zynde, verspreyt het sich wijt en breet daer henen, gelijck een over-

loopende riviere door het vlacke veldt. Komt 'er daerentegen iemant ten nagang, die met een strengh gesichte dese montspeelster onder de oogen siende, een snaeu toehyt, sy sal terstont swygen als een pissebedde, en stom staen als een visch: is 'er dan iemant die een breetweyende tonge wil inbinden? dat hy de tegenheyt, die hy van haer flabberen inwendig heeft, uytwendelyck met gebaarden uytdrucke, en 't sal 'er mede gedaen wesen.

Senec. Hippol.

Alium silere cum voles, prius sile.

Luc. XI: 9. *Bidt en u sal gegeven worden, soeckt en ghy sult vinden, klopt en u sal opgedaen worden.*

Wie oyt een wederklanck wil in de lucht verwecken
Die moet een helle stem tot in den hemel strecken;
Want die niet uyt en brengt dan woorden sonder kracht,
En hoort geen tegenspraeck, hoe langh hy antwoordt wacht.
Hy dient zyn hertengront met yver uyttespreken.
Die met een droeve galm wil in den hemel breken;
Alleen die krachtigh bid en tot den Heere sucht,
Verweckt een wederklanck tot boven in de lucht.

Psalm

Psalm XXXIII. Clamaverunt justi & Dominus exaudivit eos.

...ssis opus est clamoribus, ut sonet Echo;
...um strepis exiguo murmure, Nympha silet:
...pha tacet tacitis, sed surgat ad æthera clamor,
...ox responsa tibi, vel geminata, dabit.
quid effundis summis innata labellis?
...t tepidas cæli non patet aula preces;
...e latus clamore, Deus responsa remittet;
...ic pia mens? hic vox fervida, pondus habent.

...ques V: 16. *La priere du juste faicte avec vehemence, est de grand efficace.*

d'une basse voix Echo la nymphe apelle,
...attend il dans les bois?) n'aura responce d'elle,
...eluy aupres de qui le zele n'a nul lieu,
...'est entendu du ciel, n'est exancé de Dieu.

ORA ET DABITUR.

...m (*quam alii aliter describunt*) *Echo, ut admi... um divinæ potentiæ opus, Deo Opt. Max. impr... dandam dedicandam, censeo. Tamet si enim, sa... ...entis ad Deum ascensu, pios non rarò Deum ...ui satis compertum sit, majori tamen energia*

C 7 ani-

animus fervens, ope vocis, sese exserit, ac in cœl ut ita loquar, impetum facit, quam si tacita sc cogitatione Deo preces offerat. Quidni enim tionem & rationem (qua utraque immensa Dei nitas cœteris animantibus præstantiores nos reddi gratum Deo sacrificium offeramus? præsertim cum nostra ipsius vox, auribus hausta, animum m moveat, & (si languor fortè aut diversio,) ad I veluti reducat. Tria igitur ad preces rite offe das, merito requirimus, animum præparatum, aliud agentem; corpus submissum & ad humilit compositum; & fructum labiorum, id est, vocem cordis penetrali emissam. Quae si conjungamus, audiet procul dubio nos munificus ille Parens, si ad voluntatem, saltem ad salutem.

Psalm CXLIV. *Prope est Dominus omnibus i cantibus eum in veritate.*

Bernard.

Quando fidelis, & humilis, & fervens oratio fu cœlum, haud dubio, penetrabit, unde certum quod vacua redire non possit.

De stemme (die den eenen aldus, en den andere soo beschrijft,) oordeelen wy, als een bysonder w Godes, sonderlinge aen denselven toege-eygen moeten worden: want al is 't soo dat veel godsa alleenlyck door het opheven des gemoets, gewoo tot God te bidden; evenwel nochtans sal men vuurigh gemoet, door hulpe van de stemme, meerder kracht voelen uytbersten, en met groote

welt tegen den hemel als een uytval doen, dan of iemandt alleenlyck door de gedachten zyn gebeden Gode opdronge: en waerom toch souden wy niet met alle de wercktuygen, soo des ligchaems, als des gemoets, den Schepper van beyde, ten besten kunnen, vereeren? waerom souden wy niet beyde die dingen, waer door wy van God zyn verheven boven andere gedierten, hem eerbiedighlijck opdragen, te weten woorden en gedachten? waerom en sullen wy niet den geheelen mensche Gode opofferen? sonderlinge, naerdien ons eygen stemme, terwyle wy bidden, van ons gehoort zynde, daer toe dienstigh is, om onze sinnen weer optewecken, en telckens, als die schijnen te willen gaen dwalen, wederom als tot God te brengen: wy houden daerom dat 'er drie dingen noodigh zyn, om wel te bidden, te weten eerst een welbereyt gemoet, ledigh van alle andere bekommeringen; ten tweeden, een ligchaem gantsch en al gestelt tot nederigheydt; en ten derden, de vrucht onser lippen, dat is, een stemme uyt het binnenste onser harten krachtelijck uytgedreven: welcke drie dingen, indien wy se in ons gebed te samen voegen, soo is 'er geen twyfel aen te slaen, of God wil ons gewisselyck verhooren, indien niet naer onsen wille, immers ten onsen beste.

Nooit

LV.

Nooit leelick lief, noch schoonen koolsacks.

O soete ratery! hoe kan 't de minne voegen?
De Sim schept in den aep een wonder groot vernoege[n]
Al waer oyt Venus kint zyn gulde pylen schiet,
Daar woont de schoonheyt self, hoewel die niemant sie[t]
Al zyn 'er in het lief, al zyn 'er hondert vlecken,
Men vint terstont een kleed om alle vuyl te decke[n]
Den stouten noemt men vry, die dronken is, verheu[gt]
De liefde weet de feyl te trecken tot de deugh[t]

N

Nunquam deformis amica est.

Dulcis amor furor est. Stupet ebria simia prolem,
Nilque suis catulis pulchrius esse putat,
Nescit, amans vitium (nimis id licet exstet) amicæ,
Quasque alius dotes non videt, ipse notat:
Fucus amor vehemens, omnique potentior herba est;
Hoc duce facunde garrula nomen habet.
Quisquis amat, mentes agitante Cupidinis œstro,
Omne bono vitium proximiore tegit.

Jamais laides Amours, ny belle prison.

Que tu es doux Amour! par ta plaisante rage
Estime son petit le plus beau du bocage
Le Singe craque noix: nul vice ne luy chaut,
Car du manteau d'Amour il couvre le defaut.

Uylen, broên Uilen.

Een aep, die broet een aep, van uilen komen uilen,
Wat brengt een esel voort als onbelompe guylen?
Nooit vont men soet gewas ontrent een wilden tronck,
En, naer het oude singt, soo piept het kleyne jonck.
Ghy, wilt ghy zyn berecht wat u sal wedervaren
Van 't meysjen dat ghy vryt? let wie haer ouders waren,
Sie! dit is weerelts loop, al slaet het somtijts mis,
De dochter wort een wijf als nu de moeder is.

Qua-

Qualis mater, talis filia.

Ex asinis asinus, bubo bubone creatur;
Et similes catulos simia mater habet:
Non leporem catulus generat, non falco columbam
Arboris indomita fructus acerbus erit.
Nosse cupis qualis tibi virgo futura sit uxor?
Matris ad ingenium respice, certus eris.
Dissimilem licet arte sui se monstret amanti,
In vitium tandem nata parentis abit.

Tel grain, tel pain. De mere piteuse fille teigneuse.

La mere, & ses defauts, quant je te fais paroi[...]
La fille, & ses humeurs de là tu peux cognoistre
Il n'est pas vray tousjours, mais ordinairement
Les meurs & les humeurs du pere suit l'enfant.

Aristot. I Ethic.
Unicuique delectabile est, quod amat.
Plutarch. in lib. de Auditio.
Amator albos Deorum filios appellat, nigris [...] ium nomen tribuens. Amor enim, hedera in[...] valet se quavis arrepta ansa applicare.
Horat. *Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam i[...]*
Delectant, veluti Balbinum polypus Agnæ.

Non corpus, non formam, non morbos tantùm, sed & vitia pleraque, veluti hæreditaria à parentibus nos haurire, & rerum naturalium scriptores & usus docet,

Redit ad autores genus,
Stirpemque invisam degener sanguis refert.

Inquit Tragicus: & contrà, par est meliores esse eos, qui ex melioribus, ait Philosophus. Cum verò nullius adeò intersit in indolem alterius inquirere, atque illius qui individuam vitæ societatem cogitare cœpit, non vana cura est quibus moribus parentes ejus sint, cui animum adjecit, indagare. Formam tantùm aut lineamenta corporis, nescio quæ, aliquis ut scopum hic respiciat? nugæ. Ista privatæ voluptati tantum serviunt. At matrimonium non nobis solum, sed agnatis, sed posteritati, sed reipublicæ contrahendum est. Si ergo non degenerem mundi incolam, nec inficiendum seculo nomen, ut ille ait, aliquando vixisse te posteritati testatum velis, nequaquam affinitatem contrahas, neque intra domum recipias, ut Eurip. ait, malæ mulieris pullum; sed audi Poëtas uno ore sibi acclamantes.

Virg. *Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos.*

Juven. Sat. 4.

Si damnosa senem juvat alea, ludit & hæres
Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo, &c.
Sic natura jubet.

Men,

Men erft van zyn ouders niet alleenlyck goet bloet, maer menighmael oock derselver uyterl flecktep en innerlijcke gebreken. Want gelyck de Poëet seyt;

De tacken aerden na de stam,
Van 't quade noyt iets goets en quam.

Middelertijt en is 'er geen mensche soo veel g gen aen iemants aert en inborst recht te kennen, de gene die van sinnen zijn sich ten houweliick te geven, dewelcke vooral wel hebben te letten op ouders van de genen die sylieden menen by der te nemen: een proper neusien, een kleyn mondek een gau ooghjen, een besneden tronitjen, en die lijcke visevasen, sich als een wit in desen voortel len, is enckele dwaeshcyt, nadien alle sodanige gen u eygen selfs en niemandt anders zyn raken daer nochtans een rechtschapen houwelyck niet all lyck en behoort te sien op den genen die dat aeng maer sonderlinge mede op 't geslachte, op de n melingen, op het gemeenebeste, dewelcke (als 't soude gaen,) yder haer bescheyden deel behooren hebben.

Ex Eurip. *Ne unquam affinitatem contrahas, neque intr mum accipias, malæ mulieris pullum: imitantur mulierum opprobria. Hoc ergo considerate mihi, o ci, bonâ filiam ex matre ut ducatis.*

1 Petr. IV: 8. *Liefde bedeckt veel souden.*

t de Simm' haer maet, of haer wanschapen jongen,
e zyn platte nens in bochten is gedrongen,
toont se niettemin een vriendelijck gelaet,
bant uyt haer gemoet de galle van den haet;
'at de liefde werckt! de liefde deckt gebreken,
efde voed den pays, en haet het leppigh spreken;
liefd' is die het huys met alle zegen vult
waer de liefde woont daer mangelt noyt gedult.

Delicta operit charitas.

Gaudia pertentant tacitum tibi, Simia, pectus,
Dum gremio catuli membra pudenda foves;
Arcet ab amplexu non te sine crinibus alvus,
Non simae ante oculos crimina naris habes.
Displiceat multis, placet hac mihi Simia parte,
Ah! niger est, si quis pandere crimen amat.
...da lingua sile; vitium tegit ille sodalis,
...mbuit aethereus, si cui pectus, Amor.

...bia XVII: 9. *Qui cele le mesfaict, cherche amitié.*

... son petit, combien que laid, ne laisse,
...s s'en offenser, l'embrasse & le caresse.
Chrestien le nom ne veux porter en vain.
... tousjours te faut les fautes du prochain.

Pr-

Pene è Christianæ charitatis pœna ductum mihi *dictum istud Senecæ;* Secreté amicos admone, lauda *Plerosque tamen homines in contrarium affici, & ex* *dolemus. Laudant secretè, damnant palàm; vix enii* *tresve homines simul colloquentes audias, quin statim* *sendis, aliorum vitiis operam locasse dixeris, ita stren* *calumniæ campum hunc Martium, ut ita dicam,* *dunt. Rationem acutè tangit D. Hironymus,* Mal *inquit*, solatium est, bonos carpere, dum peccantium *tudine putant culpam minui peccatorum. Agedum q* *es, qui male dicenti hoc studium tibi insitum sentis,* *roga conscientiam tuam, quid te moveat, verissiman* *pii sententiam (nec dubito) invenies. Vetus malum est* *lus bonum malum esse vult, ut sit sui similis. Nolite* *care, inquit benevolus Servator, & non judicamini.* *bus modis pravum hoc judicium instituitur, cum bonu* *cujus factum in malam partem trahimus, cum malum* *jus, cum dubium in deterius. Ab fuge! & Sapienti* *di, in Prov.* IV: 24. *Plura vetat chartæ angustia.*

1 Corint. XIII: 5. *Charitas non præsumit malum*

Trivet. Serm. 2. in Esaiam.

Si matres erga fœtus tanta charitate afficiuntur, *magis oportet nos erga proximum simili charitate a* *esse; nam spiritus nexus calidiores vehementioresque* *quam naturæ.*

Soo ghy een vrient berispen wilt, doe sulcks he lyck: soo ghy een vrient prijsen wil, doe sulci 't openbaer, seyt 'er een Heyden, en sulcks

de Christelycke sachtmoedigheydt al seer naby: dan het meerendeel doet schier regelrecht het tegendeel. Prysen sy iemant, sy doen het in 't bysonder: laken sy iemant, sy doen 't ten aenhooren schier van ieder een. Men hoort nauwelycks twee of drie menschen te samen spreken, of het schijnt dat se sich selven tot het ophalen van een anders gebreken als verhuurt hebben, met soo vollen mont spreken sy daer van: De reden van dit heeft den Outvader Hieronymus seer wel bemerckt. 'T is, seyt hy, den boosen een vermaeck den goeden een kladde na te werpen, en (soo men seyt) met haer slippen in d'asschen te sitten, meynende dat, om de menichte der genen die misdoen, hun misdaet kleinder is. 't Gaet 'er veeltyts soo, de genen die quaet zyn, wenschen dat de goede quaet mochten worden, om dat se haers gelyck veel souden vinden. De koeye, als se vuyl is, slaet gaerne haren staert rontom, om de andere te maken, dat sy is; dese genegentheydt spruyt uyt een quade wortel, en dient mitsdien wel uytgeroeyt te worden, en in plaetse van deselve de liefde des naesten geplant Oordeelt niet op dat ghy niet geoordeelt wert, seyt onsen sachtmoedigen Salighmaker. Dit verboden oordeel wort driesins gevoert, als men 't goede ten quade duyt, als men 't quade tot slimmer treckt, als men twyfelachtige ten ergsten uytleydt. Hebt gy een christelijck gemoet, wacht u van soo te oordeelen, en laet liever in alle gelegentheydt, na den raedt Salomons, den lastermont verre van u zyn, Prov IV: 24.

Proverb. XVII: 9. *Qui cele le mesfaict, cherche amitié.*

QUOD

V

Kent eer gy mint.

Pan sagh het eerste vuur juyst toen het was geschap
Hy sprack, wat moyer dingh! en, sonder lang te gap
Greep hy het in den arm; ey siet! daer is de qu
Aen hair en baert versengt, en in het vleesch gebr
Komt u wat seltsaems voor, al schynen 't moye saeck
En geeft u niet terstont om die te willen raecken;
Te vatten met er hant iet dat men niet en kent
Heeft menigh man bedot, en menigh wijf gesch

Q

Senſim amor, ſenſus occupat.

Inſcribo peponi quoties tua nomina, Phylli,
Littera, cultelli cuſpide facta, latet;
Ille, licet fatuus, ſortem miſeratus amantis,
Plorat, & e tenero cortice gutta fluit;
Læſa cutis ſenſim laxo ſe pandit hiatu,
Jamque viatori, Phylli, legenda pates.
Exclamo: crevere notæ, crevere calores.
Hei mihi! quam tacitis paſſibus intrat amor.

Quant il eſt creu, je le vois, Comment il croiſt je n'apperçois.

Retournant au tillet, ou tu eſtois eſcrite,
Ma douce Margotton, la lettre n'eſt petite
Comme un peu cy devant: le paſſager la voit,
L'amour s'augmente helas! ſans qu'on s'en apperçoit.

't Werdt t'ſamen groot.

De letters die men plagh te ſnyden in de linden
En zyn van eerſten aen niet in het hout te vinden,
Maer komt ghy naderhandt ontrent den groenen baſt,
Soo blyckt het dat het ſchrift gedunrigh grooter waſt.
Het kint, indien het ſiet eens anders quade ſtreken,
Ontfangt in ſijn gemoet de gronden van gebreken;
Wat quaet is, kankert in; ghy legt dan in de jeught,
Geen voncken tot de luſt, maer ſporen tot de deught.

Paulatim rima dehiſcit.

Quod peponem riguo mihi creſcere cernis in horto,
Non eſt quod velit hunc noſtra culina cibum:
Hic ego, dum tener eſt, rorantia carmina ſculpo,
Et mihi cum viridi cortice creſcit opus.
Sit licet inſulſus pepo nos docet: imbibat infans,
Semina nequitiæ, peſſima meſſis erit.
Ille, virum facinus patrare virile videbit,
In puero vitium, qui puerile tulit.

Cœur d'enfant, carte blanche.

Veus tu un grand eſcrit dans quelque tendre eſcorce?
Ne taille bruſquement. Il n'eſt beſoin de force,
Le temps l'aggrandira Le vice au cœur d'enfant
Avec le corps devient, ſans y penſer, tresgrand.

Plutarchus:

Amor neque nos ſtatim, neque vehementer ab initio, quemadmodum ira, invadit, neque facile ingreſſus, decedit, quamvis alatus: ſed ſenſim ingreditur ac molliter, manetque diu in ſenſibus.

Senec. Hippol.

Labitur ſenſim furor in medullas,
Igne furtivo populante venas,
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.

Plaut.

Plaut. in Trin.

Mores mali, quasi herba irrigua, succrescunt uberrimè.

Juvenal. Sat 14. *Maxima debetur puero reverentia, si quid Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos.*

Seneca. *Disciplina sanè mores facit & id sapit unusquisque quod didicit.*

Horat. *Nil dictu fœdum visuque hæc limina tangat, Intra quæ puer est.*

Wees vooral in reden kuys,
Als 'er kinders zijn in huys;
Want daer jonckheyt is ontrent,
Dient niet dertels voorgewent.

Op het selve beeld een andere sin.

Wanneer een geestigh quant den naem van sijn beminde
Snijt op een bol gewas, of op een groene linde,
De schors die schijnt bedroeft, sy stort een droevig nat,
Als of haer eenigh leet door 't snijden had gevat;
Maer, leser! heb gedult; de tijt die sal 't genesen,
En als ghy weder komt dan sal het beter wesen;
Siet! al wat kloeck beleyt of reden niet vermagh,
Dat wort noch evenwel verwonnen van den dagh.

Quod non poteſt ratio, ſanat mora.

Si dominæ deſcribat amans in cortice nomen,
Deplorat læſus vulnera prima pepo;
Sed mora dat vires, &, dum nova littera creſcit,
Durior eſt multò, quam fuit ante, cutis.
Neſcis, quid valeant anni, quid polleat ætas,
Tempore poma rubent, tempore ceſſat biems:
Quod ratio præſtare nequit, durive labores,
Id vel ſponte ſua mox dabit ipſa dies.

Gal. IV: 19 Allengskens, *tot dat Chriſtus een gedaente in ons krijgbt.*

Plagh iemant in een boom by wijlen iet te ſnijden,
Het kan hem dienſtigh zyn, 't en valt niet al beſijden;
Let hoe de ſaken gaen; eerſt is de letter teer,
Maer naer een weynigh tijts ſoo vint de leſer meer:
Als God door ſijnen Geeſt ons harte komt beſchrijven,
Men voelt het vaſt geloof niet ſtracks aen ons beklijven,
Maer ſiet het ſwack begin dat wort ten leſten ſterck;
Met tijt en door gedult voltreckt de geeſt ſijn werck.

Tenera pietatis principia.

Indimus arboribus, tenui dum cuſpide, carmen;
Vix teneram ſignat parva litura cutem:
Incrementa tamen, vix intellecta, videbis,
Dum peragit tacitis paſſibus annus iter.

En-

Enthea non hederam pietas imitatur Jonæ,
Ferre cui patulas nox dedit una comas:
Parva fides primo, crescit sensim, & sine sensu;
Paulatimque sacrum spiritus implet opus.

Ephes. IV: 13. Peu à peu, *jusques à ce que croissions à la perfection d'homme en Christ.*

Si tu fais un escrit sur l'arbre, ne te haste,
Bien qu'il te semble estroit, le temps l'escrit dilate.
Vertu n'est point d'un jour, & l'œuvre de l'Esprit,
En l'ame peu á peu de l'homme s'accomplit.

TENERA PIETATIS PRINCIPIA.

Non confuse, sed ordinate in hæc inferiora, agit Deus, nec ab uno extremo ad alterum festinè, sed sensim, progreditur. Non repentino fulgore dies terrarum tractus pervadit, sed, præmisso dubiæ lucis crepusculo, paulatim.

...... Medium Sol aureus orbem
Occupat, & radiis ingentibus omnia lustrat.

non statim, ex intenso frigore, in ardores Syrii præcipitamur; sed, vere ac tepentis favonii flatu intermedio, paulatim ad æstivos calores deducimur. Spirituales fidelium progressus planè hujusmodi. Nunquam, è mediis peccatorum sordibus, ad statum glo-

riæ suos ambit Deus, sed gratiam mediam interjacit. Vix ullus, ea vita insigni scelere contaminata, subitò in vitam Christiano nomine dignam immediatè erigitur. Pictura, inquit ille, cœpit primo ab umbris & lineis, deinde monochromata, mox accessit lumen una cum colorum varietate, donec ad summum artificii pervenit admirationem. Idem de homine Christiano jure quis dixerit. Ne igitur animo destituatur pia mens, si lento, dummodo continuo, gradu ad vitæ renovationem, efferatur. Omne incrementum, etiam latens, credenti salutare est.

2. Corinth. III: 3. *Epistola estis Christi scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis.*

Pseaum XXIX: 15. *Le juste s'avancera comme la palme, & croistra comme le cedre du Liban, ef ont planté en la maison de l'Eternel, &c.*

God gaet niet onschickelijck, maer met order werck in alle dese nederige dingen, niet schieli van het eene uyterste tot het andere vervallend maer door middelwegen allengskens, en als by tr pen, van 't eene tot het ander gaende.

De doncker van den swarten nacht
Wert niet terstond tot licht gebragt,
Den dageraet en morgenstont:
Vertoont voor eerst haer roode mont;

vergrijpen, en van het eynde des houwelijcks, in 't werck des houwelijks selfs, alderverst afdwalen; wy erkennen God (dat is een gantsch reyn geestelijck wesen,) voor den insetter van dien staet, en daer door alleen dienen wy afgemaent te worden van het selve met onmatigen lust te besoetelen. Ambrosius heeft degenen die sich hier in verloopen, door een scherpe, nochtans eygene, maniere van spreken, overspeelders van hun eygen vrouwen genaemt. De naem van huysvrouwe is voor een naem van waerdigheydt, en niet van wellust, selfs by de Romeynen, altijt gehouden geweest: hun Poëeten hebben desaengaende goede vermaningen gegeven, eene van hunlieden seyt 'er aldus:

Vrou! wilt gby deegh van uwen man,
Gby dient u soo te stellen an,
Dat u begeeren, en zyn lust,
Noyt t'eenemael en zy geblust.

De gehouden en moeten hun dan niet laten voorstellen, dat hun tegen malkanderen alles geoorlooft is, maer een ieder handele de sijne matelijck, en met een sekere vriendelijcke stemmigheydt, besittende alsoo sijn vat in heyligheydt, naer den raet des Apostels.

VII.

Geen boom en wast op eenen dagh,
Geen boom en valt ten eersten slagh.

Soo haest ick my bevont in Venus net gevangen,
Seyd' ick het Rosemont, waer toe veel kromme gangen!
Ey siet! my docht terstont de vryster was gereet,
Maer op soo mallen waen ontfing ick dit bescheet
De Specht, het grilligh dier, die pickt in alle bomen
Maer wat de geck begint, 't en sijn maer rechte dromen
Hy meynt, daer is een gat; maer 't hout is al te dick,
O vrient! een eyken boom vereyst al harder pick.

Sive amator, sive gladiator es, Repete.

Martia Picus avis longis dare vulnera ramis,
Dum parat & rostro robora dura petit,
Protinus, ut Quercum primo modo contudit ictu,
Quærit, an admittat pervia rima diem.
Picus, amatoris nimium properantis, imago est,
Qui primo admissum se putat esse die.
Fallitur, haud primis cadit ista bipennibus arbor,
Robora vasta cupis sternere? sæpe feri.

Perseverer faict emporter.

Ce tronc pouvoit percer le Pic se met en teste,
D'un coup, sans plus frapper, ô qu'il est sotte beste!
Semblable impression forge en son cœur l'amant,
Mais sache, pauvre sot, qu'il faut frapper souvant.

Hy meynt 't is deur, en 't is geen scheur.

De Specht pickt in den boom, men siet se nau beroeren,
Noch gaet hy niet te min gedunrigh sitten loeren
Of hy een open siet: kijck, wat een dapper man!
Hij soeckt een vol besluyt oock eer hy schier began.
Hoe kittelt sich het volck, besonder in het minnen,
Daer is maer enckel waen, en niet dan malle sinnen;
Al wie van dese wesp is in het hooft geraeckt,
Die raest, oock sonder koorts; en droomt, oock als hy waeckt.

Amans.

Amans sibi somnia fingit.

Picus, ut exiguo vix robora contigit ictu,
Jam mihi, jam clamat, pervia quercus hiat;
Rima, diem video, patet, ô patet, inquit, at ebur-
Vix patet exiguo vulnere prima cutis.
Stultus amans, simul ac solito minus aspera virgo est,
Clamat, io! victas jam dedit illa manus.
Intempestivum stolido canit ore triumphum.
Et sibi vana movet somnia quisquis amat.

Il n'a faict, qui commence.

Le Pic voulant percer le tronc, de vive force,
A peine de son bec ayant percé l'escorce,
Va regarder à tous moments si l'arbre est creux;
Il se chatouille trop quiconque est amoureux.

Verf. Vulgar.

Non amet, aut discat duros tolerare labores,
Optati compos qui velit esse sui.

Polyb. lib. 10.

Nulla re utili abstinendum est, propter apparentem dif-
ficultatem, sed comparandus habitus, quo cuncti
bona mortalibus comprehensibilia redduntur.

Insita est quibusdam tam ridicula Philautiæ prurigo, ut, licet vel pepone insulsiores sint, omnia nihilominus splendida ac magnifica de sese polliceri audeant:

Quid dignum tanto dabit hic promissor hiatu?

Sanè cum vasa vacua magis tinniant, ac aristæ inanes altiùs emineant:

Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Placet Menedemi dictum aureum, qui Athenas studiorum causâ properantes primo sapientes esse, tunc Philosophos, inde Rhetoras, denique rudes & omnium ignaros fieri, non minus lepidè, quàm verè dixit. Valeat totum genus hoc ardelionum. Solida, ac non inventum docta mens (ut ille ait) quo diutius discit, in re plura, in opinione pauciora novit. Magna de seipso credere, exiguæ scientiæ certum est indicium.

Varro: *Omnes videmur nobis saperdæ, festivi, belli, cum simus cyprei.*

Ovid. de Art. 3. *Prona venit cupidis in sua vota fides.*

Daer is in sommige menschen soodanige kittelende jeuckfel van eygenliefde, dat se, schoon sy souteloser zyn dan pompoenen, evenwel nochtans veel groote dingen van sich durven beloven. Maer wat kan toch sodanigen hoogen snurcker bybrengen, nademael het van ouds soo geweest is, dat een wanvat meest bomt, en de ydele koorenair hooghst uytsteeckt, soo en is van het wijtberoemde swangergaen der bergen, gelyk Hor-

Horatius seyt, niet anders te verwachten, dan de geboorte van eén geckelijcke muys. De Studenten eerstmael te Athenen komende, seyt Menedemus, sijn dappere gasten soo sy meynen, maer stracks niet anders dan liefhebbers der wijsheydt, en daer na leerlingen der redenkonst; en ten lesten, gantsch plomp, en van alles onwetende. 't Gaer noch huyden ten dage soo met yder van ons, hoe men langer leert, hoe men in der daet wel meer, maer naer eygen oordeel, min wetenschap heeft; veel van sich te denken, komt van weynigh te weten.

Proverb. III: 7. *Laet u niet wijs duncken.*

De Specht vliegt overal, hy gaet de bosschen quellen,
Hy wil (gelijck het schijnt,) de bomen nedervellen;
Hy pickt in al het hout, en soeckt een open gat,
Maer vint ten lesten niet, als ick en weet niet wat.
Al wat de menschen doen, al wat de lieden maecken,
Het zy in kleyn bedrijf, het zy in groote saecken,
Hoe slecht haer dingen gaen, sy trotsen niettemin,
De minste van den hoop die heeft een vleyer in.

Arrogantia, profectus obstaculum.

Num penetrent morsus in singula vulnera quærit,
Dum nimium rostro martia fidit avis.
Pervia ligna forent, nisi pervia, Pice, putasses;
Dum ruis hûc illûc, tempus inane volat.

Qui

Qui poterit, doctum qui se putat esse, doceri?
Qui sapiet, qui se jam putat esse sophum?
Semper inanis erit mens, quæ sibi plena videtur;
Doctus erat, doctus ni sibi quisque foret.

Ecclesiast. III: 24. *La presumption a deceu plusieurs.*

Le Pic auroit bien atteint la fin de son ouvrage,
Si de son bec n'avoit conceu trop grand courage:
Un cœur presumptueux ne fera rien du bon,
Puis qu'il a de son faict trop grand' opinion.

ARROGANTIA, PROFECTUS OBSTACULUM.

Magis decorum est juvenem discere, quam docere; Seni docere, quam discere. Melius tamen est provectioris ætatis hominem serò discere, quam in ignorantiâ perpetua versari. Nunquam hominem tam exactæ eruditionis uspiam exstitisse, ut amplius nihil addiscere potuerit, ratio demonstrat. Non in vita solùm, sed & in ipsa morte, imò ex ipsa morte, est quod discatur, præsertim homini Christiano. Odi homines ignava opera, Philosopha sententia, ajebat ille. Indocilis sane est, qui mavult doctus videri, quam esse: Vanus & arrogans, qui aut magna sibi vindicat, quæ ipsi non insunt; vel majora, quam quæ insunt. Utinam hoc animis omnium insitum! De aliis nunquam male, de sese nunquam bene loqui, primum Christiani, alterum sapientis est.

1 Corinth.

VI.

't Neemt toe, men weet niet hoe.

Laetst gingh ick in den hof, daer schreef ik op een l
Ick sneê in een pompoen den naem van myn bem
Het schrift was eerstmael teer, men sag daer ande
Dan dat het groen gewas beschreide myn verdr
Maer als ick naderhant hier weder quam getrede
Toen stont het uytgepuylt al wat ick had gesnede
Des riep ick overluyt: dus gaet het met de m
Daer komt een groote wond oock van een kleyn k

Sensim amor, sensus occupat.

Inscribo peponi quoties tua nomina, Phylli,
Littera, cultelli cuspide facta, latet:
Ille, licet fatuus, sortem miseratus amantis,
Plorat, & e tenero cortice gutta fluit;
Laesa cutis sensim laxo se pandit hiatu,
Jamque viatori, Phylli, legenda pates.
Exclamo: crevere notae, crevere calores.
Hei mihi! quam tacitis passibus intrat amor.

Quant il est creu, je le vois, Comment il croist je n'apperçois.

Retournant au tillet, ou tu estois escrite,
Ma douce Margotton, la lettre n'est petite
Comme un peu cy devant: le passager la voit,
L'amour s'augmente helas! sans qu'on s'en apperçoit.

't Wordt t'samen groot.

De letters die men plagh te snyden in de linden
En zyn van eersten aen niet in het hout te vinden,
Maer komt ghy naderhandt ontrent den groenen bast,
Soo blyckt het dat het schrift gedurigh grooter wast.
Het kint, indien het siet eens anders quade streken,
Ontfangt in sijn gemoet de gronden van gebreken;
Wat quaet is, kankert in; ghy legt dan in de jeught,
Geen voncken tot de lust, maer sporen tot de deught.

Paulatim rima dehiscit.

Quod peponem riguo mihi crescere cernis in horto,
Non est quod velit hunc nostra culina cibum:
Hic ego, dum tener est, rorantia carmina sculpo,
Et mihi cum viridi cortice crescit opus.
Sit licet insulsus pepo nos docet: imbibat infans
Semina nequitiæ, pessima messis erit.
Ille, virum facinus patrare virile videbit,
In puero vitium, qui puerile tulit.

Cœur d'enfant, carte blanche.

Veus tu un grand escrit dans quelque tendre escorce?
Ne taille brusquement. Il n'est besoin de force,
Le temps l'aggrandira Le vice au cœur d'enfant.
Avec le corps devient, sans y penser, tresgrand.

Plutarchus:

Amor neque nos statim, neque vehementer ab initio, quemadmodum ira, invadit, neque facile ingressus, decedit, quamvis alatus: sed sensim ingreditur ac molliter, manetque diu in sensibus.

Senec. Hippol.

Labitur sensim furor in medullas,
Igne furtivo populante venas,
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectus penitus medullas.

Plaut.

Plaut. in Trin.

Mores mali, quasi herba irrigua, succrescunt uberrimè.

Juvenal. Sat 14. *Maxima debetur puero reverentia, si quid Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos.*

Seneca. *Disciplina sanè mores facit & id sapit unusquisque quod didicit.*

Horat. *Nil dictu fœdum visuque hæc limina tangat, Intra quæ puer est.*

Wees vooral in reden kuys,
Als 'er kinders zijn in huys;
Want daer jonckheyt is ontrent,
Dient niet dertels voorgewent.

Op hetselve beeld een andere-sin.

Wanneer een geestigh quant den naem van sijn beminde
Snijt op een bol gewas, of op een groene linde,
De schors die schijnt bedroeft, sy stort een droevig nat,
Als of haer eenigh leet door 't snijden had gevat;
Maer, leser! heb gedult; de tijt die sal 't genesen,
En als ghy weder komt dan sal het beter wesen;
Siet! al wat kloeck beleyt of reden niet vermagh,
Dat wort noch evenwel verwonnen van den dagh.

Quod non poteſt ratio, ſanat mora.

Si dominæ deſcribat amans in cortice nomen,
Deplorat læſus vulnera prima pepo;
Sed mora dat vires, &, dum nova littera creſcit,
Durior eſt multò, quam fuit ante, cutis.
Neſcis, quid valeant anni, quid polleat ætas,
Tempore poma rubent, tempore ceſſat hiems:
Quod ratio præſtare nequit, durive labores,
Id vel ſponte ſua mox dabit ipſa dies.

Gal. IV: 19 Allengskens, *tot dat Chriſtus een gedaente in ons krijght.*

Plagh iemant in een boom by wijlen iet te ſnijden,
Het kan hem dienſtigh zyn, 't en valt niet al beſijden;
Let hoe de ſaken gaen; eerſt is de letter teer,
Maer naer een weynigh tijts ſoo vint de leſer meer:
Als God door ſijnen Geeſt ons harte komt beſchrijven,
Men voelt het vaſt geloof niet ſtracks aen ons beklijven,
Maer ſiet het ſwack begin dat wort ten leſten ſterck;
Met tijt en door gedult voltreckt de geeſt ſijn werck.

Tenera pietatis principia.

Indimus arboribus, tenui dum cuſpide, carmen;
Vix teneram ſignat parva litura cutem:
Incrementa tamen, vix intellecta, videbis,
Dum peragit tacitis paſſibus annus iter.

En-

thea non hederam pietas imitatur Jonæ,
Ferre cui patulas nox dedit una comas:
rva fides primo, crescit sensim, & sine sensu,
Paulatimque sacrum spiritus implet opus.

phes. IV: 13. Peu à peu, *jusques à ce que croissions à la perfection d'homme en Christ.*

tu fais un escrit sur l'arbre, ne te haste,
n qu'il te semble estroit, le temps l'escrit dilate.
Vertu n'est point d'un jour, & l'œuvre de l'Esprit,
En l'ame peu á peu de l'homme s'accomplit.

TENERA PIETATIS PRINCIPIA.

m confuse, sed ordinate in hæc inferiora, agit s, nec ab uno extremo ad alterum festinè, sed sen-, progreditur. Non repentino fulgore dies terrarum Jus pervadit, sed, præmisso dubiæ lucis crepusculo, latim.

.... Medium Sol aureus orbem
Occupat, & radiis ingentibus omnia lustrat.

statim, ex intenso frigore, in ardores Syrii præ-tamur; sed, vere ac tepentis favonii flatu inter-lio, paulatim ad æstivos calores deducimur. Spiri-les fidelium progressus planè hujusmodi. Num. m, è mediis peccatorum sordibus, ad statum glo-

riæ suos ambit Deus, sed gratiam mediam interjacit. Vix ullus, ex vita insigni scelere contaminata, subitò in vitam Christiano nomine dignam immediatè erigitur. Pictura, inquit ille, coepit primo ab umbris & lineis, deinde monochromata, mox accessit lumen una cum colorum varietate, donec ad summum artificii pervenit admirationem. Idem de homine Christiano jure quis dixerit. Ne igitur animo destituatur pia mens, si lento, dummodo continuo, gradu ad vitæ renovationem, efferatur. Omne incrementum, etiam latens, credenti salutare est.

2 Corinth. III: 3. *Epistola estis Christi scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis.*

Pseaum XXIX: 15. *Le juste s'avancera comme la palme, & croistra comme le cedre du Liban, est ent planté en la maison de l'Eternel, &c.*

God gaet niet onschickelijck, maer met order te werck in alle dese nederige dingen, niet schielijck van het eene uyterste tot het andere vervallende, maer door middelwegen allengskens, en als by trappen, van 't eene tot het ander gaende.

De doncker van den swarten nacht
Wert niet terstond tot licht gebragt,
Den dageraet en morgenstont
Vertoont voor eerst haer rooden mont;

Den-

Dan rijst de Son, des werelts oogh,
En klimt allengskens meer omhoogh;
Tot dat ten lesten het gesicht
Ons schemert, door haer krachtigh licht.

[H]et gaet met den geestelijcken voortgangh van de [s]aligen ten naesten by mede alsoo. God en plagh [n]ant uyt den stanck der sonden, regelreecht tot [sa]lyckheyt te verheffen, maer sijn genade als midde[l] tusschen beyde te stellen; selden wort 'er ie[mant] uyt een gantsch rau en roeckeloos leven, op [een] sprong overgeset in een gesette en christelijcke [godsali]gheydt. De godsaligheydt vertoont sich van ston[den] aen niet in haere volmaecktheyt, maer wort door [een dage]lijcksche aenwas allengskens tot haer volkomen[heydt] opgetogen: een verslagen herte heeft daerom moet niet verloren te geven, om sijn lanckamen [voor]tgangh in de godsaligheyt, soo die maer staegh en [vy]urigh zy. Alderley aenwas (oock den genen die [onge]voelijck aenkomt, en die men eer gewaer wort [ges]chiet te zyn, dan te gefchieden,) gedijt een chris[telij]ck gemoet ter saligheyt.

Geen boom en wast op eenen dagh,
Geen boom en valt ten eersten slagh.

Soo haest ick my bevont in Venus net gevan
Seyd' ick het Rosemont, waer toe veel kromme
Ey siet! my docht terstont de vryster was
Maer op soo mallen waen ontfing ick dit
De Specht, het grilligh dier, die pickt in al
Maer wat de geck begint, 't en sijn maer recht

Sive amator, five gladiator es, Repete.

artia Picus avis longis dare vulnera ramis.
Dum parat & rostro robora dura petit,
tinus. ut Quercum primo modo contudit ictu,
Quærit, an admittat pervia rima diem.
us, amatoris nimium properantis, imago est,
Qui primo admissum se putat esse die.
litur, haud primis cadit ista bipennibus arbor,
Robora vasta cupis sternere? sæpe feri.

Perseverer faict emporter.

trone pouvoit percer le Pic se met en teste,
in coup, sans plus frapper, ô qu'il est sotte beste!
semblable impression forge en son cœur l'amant,
Mais sache, pauvre sot, qu'il faut frapper souvant.

Hy meynt 't is deur, en 't is geen scheur.

Specht pickt in den boom, men siet se nau beroeren,
h gaet hy niet te min gedunrigh sitten loeren
Of hy een open siet: kijck, wat een dapper man!
Hij soeckt een vol besluyt oock eer hy schier began.
kittelt sich het volck, besonder in het minnen,
r is maer enckel waen, en niet dan malle sinnen;
il wie van dese wesp is in het hooft geraeckt,
Die raest, oock sonder koorts; en droomt, oock als hy waeckt.

Amans.

Amans sibi somnia fingit.

Picus, ut exiguo vix robora contigit ictu,
Jam mihi, jam clamat, pervia quercus hiat;
Rima, diem video, patet, ô patet, inquit, at illa
Vix patet exiguo vulnere prima cutis.
Stultus amans, simul ac solito minus aspera virgo est,
Clamat, io! victas jam dedit illa manus.
Intempestivum stolido canit ore triumphum.
Et sibi vana movet somnia quisquis amat.

Il n'a faict, qui commence.

Le Pic voulant percer le tronc, de vive force,
A peine de son bec ayant percé l'escorce,
Va regarder à tous moments si l'arbre est creux;
Il se chatouille trop quiconque est amoureux.

Verf. Vulgar.

Non amet, aut discat duros tolerare labores,
Optati compos qui velit esse sui.

Polyb. lib. 10.

Nulla re utili abstinendum est, propter apparentem difficultatem, sed comparandus habitus, quo cum bona mortalibus comprehensibilia redduntur.

nfita est quibusdam tam ridicula Philautiæ prurigo, t, licet vel pepone insulfiores sint, omnia nibilominus splendida ac magnifica de sese polliceri audeant:

Quid dignum tanto dabit hic promissor hiatu?

Sanè cum vasa vacua magis tinniunt, ac aristæ inanes altiùs emineant:

Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

lacet Menedemi dictum aureum, qui Athenas studiorum causâ properantes primo sapientes esse, tunc philosophos, inde Rhetoras, denique rudes & omnium gnaros fieri, non minus lepidè, quàm verè dixit. Valeat totum genus hoc ardelionum. Solida, ac non inventum docta mens (ut ille ait) quo diutius discit, re plura, in opiniore pauciora novit. Magna de ipso credere, exiguæ scientiæ certum est indicium.

Varro: *Omnes videmur nobis saperdæ, festivi, elli, cum simus cyprei.*

Ovid. de Art. 3. *Prona venit cupidis in sua vota fides.*

Daer is in sommige menschen soodanige kittelende jeuckſel van eygenlicfde, dat se, schoon ſy sontelooser zyn dan pompoenen, evenwel nochtans veel groote dingen van sich durven beloven. Maer wat kan toch soodanigen boogen snurcker bybrengen, nademael het van ouds soo geweest is, dat een wanvat meest bomt, en de ydele koorenair hooghst uytsteeckt, soo en is 't an het wijtberoemde swangergaen der bergen, gelyk

Hor.

Horatius ſeyt, niet anders te verwachten, dan de geboorte van eén geckelijcke muys. De Studenten eerſtmael te Athenen komende, ſeyt Menedemus, ſijn dappere gaſten ſoo ſy meynen, maer ſtracks niet anders dan liefhebbers der wijsheydt, en daer na leerlingen der redenkonſt; en ten leſten, gantſch plomp, en van alles onwetende. 't Gaer noch huyden ten dage ſoo met yder van ons, hoe men langer leert, hoe men in der daet wel meer, maer naer eygen oordeel, min wetenſchap heeft; veel van ſich te denken, komt van weynigh te weten.

Proverb. III: 7. *Laet u niet wijs duncken.*

De Specht vliegt overal, hy gaet de boſſchen quellen,
Hy wil (gelijck het ſchijnt,) de bomen nedervellen;
Hy pickt in al het hout, en ſoeckt een open gat,
Maer vint ten leſten niet, als ick en weet niet wat.
Al wat de menſchen doen, al wat de lieden maecken,
Het zy in kleyn bedrijf, het zy in groote ſaecken,
Hoe ſlecht haer dingen gaen, ſy trotſen niettemin,
De minſte van den hoop die heeft een vleyer in.

Arrogantia, profectus obſtaculum.

Num penetrent morſus in ſingula vulnera quærit,
Dum nimium roſtro martia fidit avis.
Pervia ligna forent, niſi pervia, Pice, putaſſes;
Dum ruis hâc illâc, tempus inane volat.

Qu

Qui poterit, doctum qui se putat esse, doceri?
Qui sapiet, qui se jam putat esse sophum?
Semper inanis erit mens, quæ sibi plena videtur:
Doctus erat, doctus ni sibi quisque foret.

Ecclesiast. III: 24. *La presumption a deceu plusieurs.*

Le Pic auroit bie n'tost la fin de son ouvrage,
Si de son bec n'avoit conceu trop grand courage:
Un cœur presumptueux ne fera rien du bon,
Puis qu'il a de son faict trop grand' opinion.

ARROGANTIA, PROFECTUS OBSTACULUM.

Magis decorum est juvenem discere, quam docere, Seni docere, quam discere. Melius tamen est provectioris ætatis hominem serò discere, quam in ignorantiâ perpetua versari Nunquam hominem tam exactæ eruditionis uspiam exstitisse, ut amplius nihil addiscere potuerit, ratio demonstrat. Non in vita solùm, sed & in ipsa morte, imò ex ipsa morte, est quod discatur, præsertim homini Christiano. Odi homines ignava opera, Philosopha sententia, ajebat ille. Indocilis sane est, qui mavult doctus videri, quam esse: Vanus & arrogans, qui aut magna sibi vindicat, quæ ipsi non insunt; vel majora, quam quæ insunt. Utinam hoc animis omnium insitum! De aliis nunquam male, de sese nunquam bene loqui, primum Christiani, alterum sapientis est.

1 Corinth.

1 Corinth. VIII: 2. *Si quis existimat scire se aliquid, nondum cognovit quemadmodum eum scire oporteat.*

Indocilis est, qui mavult doctus videri quam esse. Bion apud Laërt. lib. 4. cap. 7.

Proverb. II: 12. *As tu veu un homme qui cuide estre sage? il y a plus d'esperance d'un fol, que de luy.* Vers 16. *Le paresseux s'estime estre plus sage, que sept qui baillent sage conseil.*

Het voeght een Jongelingh beter, onderwesen te worden, dan anderen te leeren; voor een oud man daerentegen past het beter een ander te onderwijsen, dan self onderwesen te worden; en evenwel nochtans is het beter in sijn ouderdom te leeren, als altijd onwetende te blijven. Noyt en is 'er iemand soo volkomen of in geleertheyt, of in ervarentheyt geweest, of hy en heeft noch altijt in wetenschap kunnen toenemen. Men kan niet alleenlijck in dit leven, maer in, en uyt de doot selfs, onderwesen worden; vooral en sonderlinge een Christelijck gemoet: ick hate alle menschen van veel seggens, en van weynig bedrijfs, seyt 'er een van de Ouden; hy en is niet leersaem, die liever heeft geleert te schijnen dan inderdaet te wesen, seyde Bion. Hy is trots en ydel, soo wel den desen, die sich dingen toeschrijft welcke hy niet en heeft, dan den genen, die sich grooter dingen vermeet dan hy kan: 't ware goet dat men van anderen nimmermeer qualijck, van sich selven nimmermeer wel en sprake: die het eerste doet, handelt Christelijck; die het tweede doet, handelt wijsselijck.

Buy-

VIII.

Buyten gesont, binnen gewont.

De blickſem kan het ſwaert in hondert ſtucken breken,
Maer laet de ſcheede gaef, daer in het heeft geſteken;
't Is even ſoo een vuur dat my de pijne doet,
Ick ben, eylaes! gequetſt, en noyt en liet ick bloet;
Ick ben, eylaes! gequetſt, maer openbare wonden
En ſijn 'er noyt geſien, en ſijn 'er noyt gevonden
Des wenſch ick tot behulp geen kruyt, of machtig gras,
Ick wenſche reyne ſalf van enckel maeghdewas.

Sine vulnere lædor.

Saucia corda gero, vestigia nulla sagittæ,
Et jecur, illæso corpore, vulnus habet:
Vulnus habet? fallor, quod enim sine vulnere vulnus
Hei mihi! cæcus amor vulnera cæca facit.
Fulmine cum misero mihi, non face pectus aduras
Sæve puer, nostris hoc, precor, adde malis:
Da medicam, medicis quæ nesciat artibus uti,
Et sua, non herbas, applicet ora mihi.

Ma playe est au dedans.

Foudre & flambeau d'amour, feu de façon estrang
Qui, sans toucher le sein, au cœur d'amant se range
Mon cœur, puis que mon cœur tu blesses sans blessu
Il faut, par consequent, qu'il soit guary sans cu

Niet al goud dat 'er blinckt.

Wy sien een gult gevest, wy sien een mooye scheed
Maer is de lemmer goet? dat swoert gy wel met eed
En echter is 't gemist; de snelle blikfemstrael
En breeckt wel anders niet, dan slechts het innig sta
Wanneer ghy menschen siet tot hoogen staet gerese
En acht het niet terstont het hooghste goet te wese
Want daer 't hooft blinckt en klinckt, daer dwi
en wringt de geest;
Siet waer het lichaem dreygt, daer is het hert bevree

N

'T Is een ftreeck van voorfichtigheydt alle ongewoone dingen voor verdacht te houden. Niemant en heeft oyt, fonder merckelijke oorfaken, befetheyt in een sloef, fparigheydt in een opfnapper, vriendelijkheydt in fijn vyand gefien; noyt en wert 'er heusheyt by den trotfen, mildigheyt by den gierigen te vergeefs gepleeght. Daer de taerte meeft verbrant is, ftroyt den pafteybacker het meefte fuycker; daer het fatijn meeft geplecket is, voegt de bordnurwercker het meeste gout. De gebreken der menfchen en worden noyt ter goeder trouwe getemt, feyt Seneca; fy houden veel eer hunnen aert en wreetheyt in, als fe die afleggen, en als men 'er minft op verhoet is, foo breken fy weder uyt, en wandelen het oude karrepat. Wanneer een gram menfche, feyt Tacitus, fijn gramfchap inkropt, let dan vrij op uw ftuck, want 't is een gewis teecken van een wreet voornemen.

Jacob. I: 12. *Saligh is de man die verfoeckinge verdraeght, want als hy beproeft fal zyn, fal hy de kroone der heerlijckheydt ontfangen.*

Die aen het wit fatijn geeft hondert duyfent fteken;
En meent noch evenwel de fijde niet te breken;
Want als de fnege maeght haer naelde wederhout,
Waer eerft de fteke was, daer is dan enkel gout.
O! ftel u, waerde ziel! om met gedult te dragen
Al wat van boven komt; al zyn het harde flagen,
't En brengt u geen verderf, des Heeren wonder hant
Geneeft, oock als fe queft; en koelt oock, als fe brant.

Sanat, quod perculit.

Non tibi fert animus tua ferica perdere, quamvis
Mille foraminibus ferica, virgo, notes:
Quod laceravit acus, rutilo mox fplendet in auro,
Pulchrior ex ipfo vulnere tela redit.
Quos premis, Alme Deus, non opprimis; arrige mentem,
Qui gemis æthereâ vulnera facta manu:
Perfer, erit fanâ cute pulchrior ipfa cicatrix;
Et dabit haud dubiam vulneris Auctor opem.

D'un cofté Dieu oingt, de l'autre il poingt.

Tu fais au blancq fatin dix mille troux, m'amie,
De tout celà pourtant ton cœur ne s'en foucie;
L'ouvrage en eft plus beau. Dieu par fon chaftiment
Guarit le cœur humain, fa playe faine nous rend.

SANAT, QUOD PERCULIT.

Quod in byffo virgo acu-pictrix, id in nobis agit Deus, Quem, precor, unquam honoravit magnus ille Opifex, quem non antè oneravit? Quem unquam è fuis aut gratia fpirituali imbuit, aut honore corporali egregiè decoravit, nifi præmiffa, in utroque, infigni aliqua calamitate? Non antè patriarcha Jacob opulentus, & ingenti famulitio, tanquam exercitu, ftipatus ad fuos rediit; quàm folus bacillo innixus in

ea-

Veele onder ons, hebben een gewoonte, eens anders gelegentheyt ten hoogften te verheffen, hun eygen niet te achten: de reden waer van, dunckt my hier in te beftaen, dat wy ons oordeel in dusdanige faken gewoon zyn te gronden op de dingen die ons in 't oog loopen, op inwendige en verborgen faecken ondertusschen of niet lettende, of defelve niet wetende; en nademael het gene dat vermaeckelijck is in iemants gelegentheydt, meeft altijt blijkelijck is, en dat de befwaerlijckheydt van defelve daerentegen veeltijts van binnen fchuylt en bedeckt is: foo gebeurt het dat de gelegentheydt van andere luyden aen ons, de onfe aen andere luyden, beter fchijnt:

De os wil voor een rijt-paert ftrecken,
De hengft wenfcht om den ploegh te trecken.

Wy prijfen al, met Damocles, den glans en voortreffelijckheydt van Dionyfius, om dat fe ons in 't ooge loopt; het fwaert daer en tegen, dat met een paertshair over 't hooft van den Tyran hangt, en fien wy niet eer voor wy felven in fijn plaetfe zyn. Ey lieve! hoe dickwils is een fchoone tapitferye gefpannen voor een vuyl ftuck muurs! De nieuwe fchoenen dwingen meeft. De gegoten beelden der afgoden, hoewel fy van buyten vergult zyn, worden van binnen vol flick en vuyligheyds bevonden. Die van vele gevreeft wort, feyt Seneca, vreeft 'er vele. Noyt heer of eer, fonder feer.

met een heyrleger omringelt tot de fijne geke voor hy met een ftaf alleen in de hant veltvluct was vertrocken. Joseph en is niet eer tot Koni lyken glans verheven geweeft, voor hy in 't du des kerckers was nedergelaten. In geeftelijcke fa Paulus en heeft niet eer de goddeloofe uyt den d getogen, voor hy in de dood van de godfaligen bewillight: hy en heeft voor Godes kercke niet geftreden, voor hy die wel heftighlijck te voren de beftreden; hy en heeft het licht des Euangeli niet gefien, dan toen hy ftekе blint geworden Om kort te maken, den godfaligen ftrecken felfs ne fwarigheden, 't zy in ziele of in ligchaem, ga al ten goede; en daerom magh een chriftelijck ge wel fekerlijck aldus redenkavelen: de Heere wil tot eere verheffen? en waerom toch? want my oneere aengedaen. Hy wil my verftercken, want gevoele myne fwackheyt. Hy wil my verrijc want hy befoeckt my met armoede; Hy wil my blyden, want hy treft my met droefheden: fie d een feltfame, doch een vafte, maniere van rede velen van de kinderen Gods.

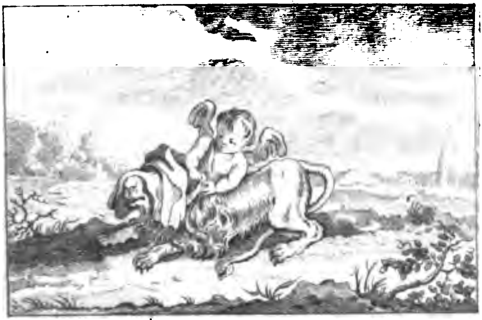
Perkin. Tract. de Spirit. defert.

Dei gratia incipit, perficitur, ut plurimum, per traria.

Appocalyp. II. 10.

Ne crain rien des chofes que tu as a fouff Sois fidelle jufques à la mort, je te donnerai la ronne de vie.

X.

Verwonnen oogh, begonnen min.

Ghy fult een leeuwe felfs haeft maken uw gevangen,
Verwint hem maer het oogh: foo eens de foete wangen
   Van eenigh aertigh dier verblinden uw geficht,
   Ach! van een dapper man en blijft ghy maer een wicht;
Al treet fe u op den neck, ghy fult haer trotsheyt lyden,
Al fpout fe u in den baert, ghy fult de gramfchap myden;
   Wat dient 'er veel gefeyt? al waer oyt minne quam,
   Daer wort de felfte leeuw foo mack gelijck een lam.

Si nescis, ...

Sensibus ergo tuis ubi dulcis inhæsit imago,
Perque oculos intrans corde resedit amor,
Mox domitâ cervice jugum, gratosque labores,
Dulcia mox tergo verbera nempe feres:
Et licet aut leo sis, aut tigride sævior orbâ,
Accipies leges, quas tibi dictat amor.

Par des yeux les deux fenestres,
Darts d'amour deviennent maistres.

Quand on jette au lion un drap dessus la teste,
La vuë luy prenant, on prendra tost la beste;
Farouche nul serà quant il est pris au yeux,
Apprivoisé feras, si tu es amoureux.

Is 't oogh verrast, 't beest is in last.

Beste het moedigh dier, de Leeuwe staet gebon
Om dat men sijnen aert ten lesten heeft gevonden
Ach! Sampson is gevat, om dat sijn machtigh
Wort, door een ontrouw wijf, zyn vyant open

Primo vincuntur oculi.

si sævum cupis, & vincire leonem,
culos vincas, & leo victus erit.
cat in pugnam validas tuba rauca cohortes,
aque horrendo fulminat ære seges,
ulos visu, dum murmure territat aures
bus, & pavidos excitat arte metus.
is oculi primum vincuntur, & aures;
na qui potuit vincere, victor abit.

OEil gaigné, corps perdu.

n lion perdu, pert aussi tost sa vie:
d'armée ainsi faict peur à sa partie,
nonstres non cognus, ou quelque aspect hideux,
igneraz le cœur, qui a gaigné les yeux.

Ovid. Metam. 3.

bene conveniunt, nec in una sede morantur
stas & amor.

Mantuan.

is amat, servit; sequitur captivus amatam,
nitâ cervice jugum, fert dulcia tergo
, fert stimulos, trahit & bovis instar aratrum.

occupatos facilè quis in integrum [illegible]. [illegible] imperium inchoantibus utilem esse clementiæ fam invisumque principem seu bene seu malè facta p[illegible] re, prudenter notat Tacitus. Valet hoc sane [illegible] in rebus privatis. Recens conjugatos diffidia scopulos, vitare jubet Plutarchus, ne videlicet [illegible] tas præmatura animos, antequam coaluerint, diff[illegible] Qui amoris scita tradidêre, amanti, primis pr[illegible] tim alloquiis, ut Dominæ oculis ac auribus bl[illegible] atur, vehementer incumbendum putant. Scivit ac in usum deduxit Venus, apud Virg. quid Dea nescit amoris? ideoque Æneam suum primo [illegible] tu Didoni os humerosque Deo similem *videndum hibuit. Eodem strategemate Juditha primo vi[illegible] mox Imperatorem ipsum Assyriorum Holofernem cumvenit. Ut vidit, ut periit, usque adeò.*

Tacit. de Morib. Germ.

Primi, in omnibus preliis, oculi vincuntur.

Lipf. Doct Civil lib. 5. cap. 16.

Clamor repentinus aliquis, aut imago, aut [illegible] [illegible] exercitum implevit: & hæc talia. [illegible]

Livius:

il tam leve est, quod non magnæ interdum rei tum faciat.

ıenſchen worden voor het meerendeel geleydt, oo ſeer door de dingen ſelven, als door de innge die ſy van de ſelve in 't hooft krygen. 't Is rwonderen wat den eerſten inval by ieder een ns al vermagh, want ſoo haeſt wy eens zyn inge-ı, en kunnen wy nauwelijks, om iet anders te len, gebracht worden Voor een Prince, ſeyt ıs, die eerſt aen 't Rijk komt, is 't oirbaer een genadigh en goedertieren Vorſt by den gen roep gehouden te worden. Voor een man euwelijcks een jonge vrouwe getrout heeft, ſeyt chus, is 't geraden alderley ſcherpheyt te ſchouom de inbeeldinge van haer teer gemoet t'hem ı te trecken. Die van de liefde handelen, ſchryt eerſte geſichte en ontmoetinge ſonderlinge : toe om harten te ſtelen. Met deſen treck Venus de oogen van Dido, in de eerſte vernge van haren Æneas, Judith het geſichte van ernes t'haerer eerſte geſichte vervoert en ingeno. Let 'er op die 't aengaet.

ıtth. VI. 23. *Indien uw ooge boos is, soo sal uw geheele lighaem duyster wesen.*

ı de felle Leeuw de Koningh van de dieren,
at hem al het wont en alle menſchen vieren,

Wiat

En over ...

O! soo.ghy tucht bemint, en schout den vuylen b[illegible]
Hout toch het dertel oogh gedurig in den ba[illegible]

Psalm XI: 9. Averte oculos meos ne videant vanitatem.

Qui modo liber erat, victis leo servit ocellis:
Quisquis es, à victo lumine, victus eris.
Credite. peccati sunt lumina nostra fenestræ,
Hac & avarities, & levis intrat amor,
Pande fores, subit hostis, & omnia cæde cruenta
Pande oculos, Satanas cordis in arce furit.
Cura sit, ó teneri tibi ne capiantur ocelli,
Ni servum vitiis subdere pectus ames.

Luce XI: 35. *Regarde que la lumiere qui e[st] en toy, ne soyent tenebres.*

Le fin-rusé veneur le grand Lion attrape,
En luy gaignant les yeux, d'un voile de sa capp[e]
Combien des braves gens sont par leur yeux f[illegible]
Nos yeux, helas! nous sont fenestres de pec[hé]

NEQUITIÆ DUCES, OCULI.

S[illegible] loco anguste insinuare sese dum cona[illegible]

& alibi principiis obstandum est: nam quemadmo- ı scalas quasdam Jacobæas exstare novimus, quibus, juam per gradus, in cœlum enitimur: in via est dam declivis ac prona qua lubrico lapsu in per- ənem ferimur. Nil adversario nequius quoties ali- n in scelus aliquod pellicit, non statim formatum uis depictum coloribus idipsum proponit, sed à par- fere i·itiis, non tam malis, quam ad malum infen- i quodammodo vergentibus, rem orditur. atque ita im alterius progrediendo, id quod intendit, patrat. ıo repente fuit turpissimus. Davidem in homici- n propellere dum vult, si recta eo tendat, horrebit nomen sceleris bonus rex, otium itaque primo sug- it, ac torporem, mox oculum nequam, hinc adulte- n, denique istis promissis, ut necessariam infert ho- idium Omne peccatum superbum est, amat asseclam.

Luc XI 34.

Lucerna corporis tui, est oculus tuus, si oculus tuus ·it simplex, totum corpus lucidum erit, si autem ne- m ·uerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Vi- ırgo ne lumen quod in te est, tenebræ sint.

ı sich de slange door een enge plaetse wil indrin-, kan sy maer het hooft daer in krijgen, het ge- e lijf sal lichtelijck volgen. 't Gaet even soo de oude Slange, den duyvel, dewelcke ons soo e open vindende, dat hy maer de beginselen der ten daer in kan vesten, hy sal lichtelijck alderley ıwelen daer by voegen. Daer is wel een Jacobs er, om opwaerts ten Hemel te klimmen, maer

daer

Sanat, quod perculit.

Non tibi fert animus tua ſerica perdere, quamvis
Mille foraminibus ſerica, virgo, notes:
Quod laceravit acus, rutilo mox ſplendet in auro,
Pulchrior ex ipſo vulnere tela redit.
Quos premis, Alme Deus, non opprimis; arrige mentem,
Qui gemis æthereâ vulnera facta manu:
Perfer, erit ſanâ cute pulchrior ipſa cicatrix;
Et dabit haud dubiam vulneris Auctor opem.

D'un coſté Dieu oingt, de l'autre il poingt.

Tu fais au blancq ſatin dix mille troux, m'amie,
De tout celà, pourtant ton cœur ne s'en ſoucie;
L'ouvrage en eſt plus beau. Dieu par ſon chaſtiment
Guarit le cœur humain, ſa playe ſains nous rend.

SANAT, QUOD PERCULIT.

Quod in byſſo virgo acu-pictrix, id in nobis agit Deus, Quem, precor, unquam honoravit magnus ille Opifex, quem non antè oneravit? Quem unquam è ſuis aut gratia ſpirituali imbuit, aut honore corporali egregiè decoravit, niſi præmiſſâ, in utroque, inſigni aliqua calamitate? Non antè patriarcha Jacob opulentus, & ingenti famulitio, tanquam exercitu, ſtipatus ad ſuos rediit; quàm ſolus bacillo innixus in

XI.

Volwassen Appel en rijpe Peer, sijgt ligt ter neêr.

Indien ghy minnen wilt, en dat met korte swieren,
En stel uw sinnen noyt op al te jonge dieren;
Te licht, eylaes! te licht, en dickmaels op één spronk,
Wort iemant daer geseyt: *mijn dochter is te jonck.*
Een rijper dient u best, daer vryt ghy veel geruster,
Doch meest indien uw lief nu krijght een vlugge suster:
Groen fruyt is wonder tay, het wil niet van den tack;
Tast naer een rijpe peer, soo pluckt gy met gemack.

Mi-

Hanc ut ames sit cura, soror cui nubilis instat:
Nonne vides? frondes fronde premente ruunt.
Hæc sit amica tibi, cui serior ingruit ætas:
Crede mihi, causam tempus amantis agit.
Mitia sponte fluunt, pyra cruda tenacius hærent:
Nec sequitur facilem, quæ viret uva, manum.

Fruict verdelet, aisement ne chet.

Ament, si tu ne veus languir de longue flame,
Addresse tes amours à quelque meure dame
Ne voit on au vergers que meur fruict suit la mai
Et qu'au trop verdelet souvent on tire en vain?

Rijp ooft, haest gerooft.

Wil iemant jonck gewas van groene bomen trec
Soo moet hy tot het werck sijn gansche leden strech
Maer komt hy met 'er hant ontrent een rype pi

X.

Verwonnen oogh, begonnen min.

Ghy sult een leeuwe selfs haest maken uw gevangen;
Verwint hem maer het oogh: soo eens de soete wangen,
  Van eenigh aertigh dier verblinden uw gesicht,
  Ach! van een dapper man en blijft ghy maer een wicht:
Al treet se u op den neck, ghy sult haer trotsheyt lyden,
Al spout se u in den baert, ghy sult de gramschap myden;
  Wat dient 'er veel geseyt? al waer oyt minne quam,
  Daer wort de felste leeuw soo mack gelijck een lam.

Cap-

Captis oculis, capitur bellua.

Mox leo captus erit, si lumina capta leoni:
Si nescis, oculis vincitur omnis amans.
Sensibus ergo tuis ubi dulcis inhæsit imago,
Perque oculos intrans corde resedit amor,
Mox domitâ cervice jugum, gratosque labores,
Dulcia mox tergo verbera nempe feres:
Et licet aut leo sis, aut tigride sævior orbâ,
Accipies leges, quas tibi dictat amor.

Par des yeux les deux fenestres,
Darts d'amour deviennent maistres.

Quand on jette au lion un drap dessus la teste,
La vuë luy prenant, on prendra tost la beste;
Farouche nul serà quant il est pris au yeux,
Apprivoisé feras, si tu es amoureux.

Is 't oogh verrast, 't beest is in last.

Beste het moedigh dier, de Leeuwe staet gebond
Om dat men sijnen aert ten lesten heeft gevonden:
Ach! Sampson is gevat, om dat sijn machtigh
Wort, door een ontrouw wijf, zyn vyant openb
Wil iemant in der haest sijn vyandt overwinnen,
Die leere sijnen gront en aengeboren sinnen;
Want soo hy dat geheym ten vollen weten kan;
Daer is geen twyfel aen hy is 'er meester van.

Primo vincuntur oculi.

incere si sævum cupis, & vincire leonem,
Fac oculos vincas, & leo victus erit.
um vocat in pugnam validas tuba rauca cohortes,
Ferreaque horrendo fulminat ære seges,
ux oculos visu, dum murmure territat aures
Hostibus, & pavidos excitat arte metus.
pugnis oculi primum vincuntur, & aures;
Lumina qui potuit vincere, victor abit.

OEil gaigné, corps perdu.

'œil au lion perdu, pert aussi tost sa vie;
e chef d'armée ainsi faict peur à sa partie,
Par monstres non cognus, ou quelque aspect hideux,
Il gaignera le cœur, qui a gaignè les yeux.

Ovid. Metam. 3.

Non bene conveniunt, nec in una sede morantur
Majestas & amor.

Mantuan.

Quisquis amat, servit; sequitur captivus amatam,
rt domitâ cervice jugum, fert dulcia tergo
rbera, fert stimulos, trahit & bovis instar aratrum.

Men-

Movent ac turbant homines non res, sed, quas de rebus habent, opiniones: primæ istæ notiones mirum est quantum valeant; nec animos semel præjudicii occupatos facilè quis in integrum restituat. Novum imperium incheantibus utilem esse clementiæ famam, invisumque principem seu bene seu malè facta premere, prudenter notat Tacitus. Valet hoc sane etiam in rebus privatis. Recens conjugatos diffidia, ut scopulos, vitare jubet Plutarchus, ne videlicet simultas præmatura animos, antequam coaluerint, dissolvat. Qui amoris scita tradidêre, amanti, primis præsertim alloquiis, ut Dominæ oculis ac auribus blandiatur, vehementer incumbendum putant. Scivit id, ac in usum deduxit Venus, apud Virg. quid enim Dea nescit amoris? ideoque Æneam suum primo aspectu Didoni os humerosque Deo similem *videndum exhibuit. Eodem strategemate Juditha primo vigiles, mox Imperatorem ipsum Assyriorum Holofernem circumvenit. Ut vidit, ut periit, usque adeò.*

Tacit. de Morib. Germ.

Primi, in omnibus preliis, oculi vincuntur.

Lips. Doct Civil lib. 5. cap. 16.

Clamor repentinus aliquis, aut imago, aut aspe[ctus] fugâ sæpe exercitum implevit: & hæc talia ma[gis] quam gladius, consternant hostem, videbisque mih[i] vanis & inanibus magis, quam justis formidinis [...] moveri.

Livius:

il tam leve est, quod non magnæ interdum rei tum faciat.

ıenfchen worden voor het meerendeel geleydt, ɔo feer door de dingen felven, als door de innge die fy van de felve in 't hooft krygen. 't Is 'wonderen wat den eerften inval by ieder een ɲs al vermagh, want foo haeft wy eens zyn inge-ı, en kunnen wy nauwelijks, om iet anders te len, gebracht worden Voor een Prince, feyt s, die eerft aen 't Rijk komt, is 't oirbaer :en genadigh en goedertieren Vorft by den ge-n roep gehouden te worden. Voor een man euwelijcks een jonge vrouwe getrout heeft, feyt chus, is 't geraden alderley fcherpheyt te fchou-om de inbeeldinge van haer teer gemoet t'hem-ı te trecken. Die van de liefde handelen, fchry-t eerfte gefichte en ontmoetinge fonderlinge : toe om harten te ftelen. Met defen treck Venus de oogen van Dido, in de eerfte verıge van haren Æneas, Judith het gefichte van 'ernes t'haerer eerfte gefichte vervoert en ingeno- Let 'er op die 't aengaet.

ıtth. VI. 23. *Indien uw ooge boos is, soo sal uw geheele ligchaem duyster wesen.*

ı de felle Leeuw de Koningh van de dieren, at hem al het wont en alle menfchen vieren,

Wiat

Wint iemant niet te min het ooge van het beeft,
Sijn lijf is fonder kracht, zyn herte fonder geeft:
Sie! wat het oogh vermagh, het oogh heeft vreemde
En over ons bedrijf, en over ons gedachten;(krachten,
O! foo ghy tucht bemint, en fchout den vuylen brant,
Hout toch het dertel oogh gedunrig in den bant.

Pfalm XI: 9. Averte oculos meos ne videant vanitatem.

Qui modo liber erat, victis leo fervit ocellis:
Quifquis es, à victo lumine, victus eris.
Credite, peccati funt lumina noftra feneftræ,
Hac & avarities, & levis intrat amor,
Pande fores, fubit hoftis, & omnia cæde cruentat:
Pande oculos, Satanas cordis in arce furit.
Cura fit, ò teneri tibi ne capiantur ocelli,
Ni fervum vitiis fubdere pectus ames.

Luce XI: 35. *Regarde que la lumiere qui eft en toy, ne foyent tenebres.*

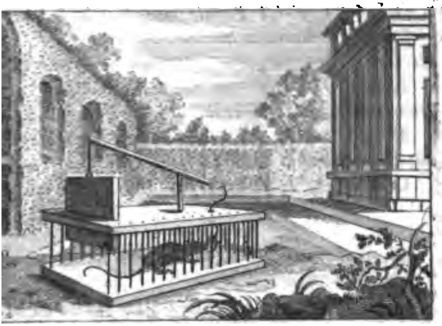
Le fin-rufé veneur le grand Lion attrape,
En luy gaignant les yeux, d'un voile de fa cappe;
Combien des braves gens font par leur yeux frapez!
Nos yeux, helas! nous fout feneftres de pechez.

NEQUITIÆ DUCES, OCULI.

Serpenti, loco angufto infinuare fefe dum conatur, fi caput modo ufpiam detur immittere, protinus integro corpori facilis eft tranfitus. Anguis iftius myftici caput, id eft, primam peccati fuggeftionem, fi admittemus, illicò ad ipfa cordis penetralia malum procurret.

Hin

X I I.

Dit steelt, die queelt.

nt eens op een tijdt de liefste sitten slapen,
h haer rooden mont, ick bleef 'er op staen gapen,
kreegh ick stelens lust. Maer wat een dievery!
stal een kus van haer, maer sy een hert van my.
ys ontrent het speck die eet met groot verlangen,
en wort gevat; sy vangt en wort gevangen:
vat een vreemde streeck! wat konstjes weet gy, lief!
sit gerust en slaept, en steelt noch uwen dief.

Accedo, labra jungo labris; dumque oscula jungo
Paucula surripio, me rapit illa mihi.
Dum vorat, occulto trahitur sic piscis ab hamo,
Musque perit, gratum dum petit ore cibum.
Improba, furandi quis te neget esse peritam,
Cum vigil, in somno, fur tibi præda cadat?

En prenant, surpris.

Qui chasse au parq d'amour a bien dessein de prendr
Mais las! va prisonnier, sans y penser, se rendre.
En prenant les appasts se prennent les souris;
Voicy la chasse, amy, ou le veneur est pris.

Naer lange loopen, moet men 't bekoopen.

Ick was voor desen vry, ick gingh al waer 't my li
En als ick woelen mocht dat was myn soetste ru
Nu was ick in het graen, en dan ontrent het
Myn t'huys was overal, want holen had ick v

Nimia libertas fit servitus.

ram, memini, per amœna vireta ferebar;
mihi grata quies, nec satis una domus:
distento præ polline grana placebant,
merum pepulit, sæpius unda sitim.
dem nidore novo me pellicit esca,
, miser! ut cæpi lingere, captus eram:
nocuit, fit stulta licentia carcer,
s dum lustrat musculus antra, perit.

A la fin, se prend le fin.

iche auparavant n'estoit que trop friandé,
, par chasque fois, eschanger de viande;
oila pris en fin: j'ay maintenant ma part.
perd sa liberté, helas! pour peu de lard.

lius: —— *Carpitque & carpitur una;*
Suppliciumque sui est.
Plaut. Trin.

rtes eloquar, quemadmodum expediant nunquam,
mquam nisi Cupidum hominem postulasse in plagas:
s eos capit, eos consectatur, subdole blanditur,
blandiloquentulus, Harpago: (ab re

Pecudes, quæ ve lè stabulo vel vinculis emittu majori cum impetu evagantur, quàm quæ nun alligatæ, aut inclusæ fuerunt. Id adolescentibus usu venisse compertum est; ii enim, ut ferula mere desierunt, à labore proclives ad libidinem omnem ferè lasciviam erumpunt:

> Imberbis juvenis, tandem custode remoto,
> Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine ca
> Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
> Utilium tardus provisor, prodigus æris,
> Sublimis, cupidusque, & amata relinquere pe

tales, ut tandem lascivire desinant, in vincula tiarum conjiciendos, & pedicis nuptialibus allig ablegent ii, quibus ista cura incubit, rebus a ita prudenter dispositis, ut casu magis, aut ips facto, quam parentum consilio, eo delati videa Idque eo modo aliquando factitatum memini, no timo semper successu. Quanto melius erit si ii, dimissi à pædagogis suo relinquuntur arbitrio, objiciant imperium, sed mutant principem, & pædagogi (ut prudenter Plutarch) rationi in post pareant! utinam id agat juventus nostra, anim infigat aureum illud Seneca:

> Minimum debet libere, cui nimium licet.
> Plutarch de Educat. lib. in fin.

Danda est opera ut, qui voluptatibus nimis de sunt, & reprehensionibus minus obtemperantes, ma monio devinciantur, quod tutissimum juventutis culum est.

Het vee, dat lange gesloten of gebonden heeft gestaen, plagh vry wat onbesnysder henen te loopen dan anderen, 't welck de vryheyt gewoon is. 't Gaet veeltijts soo met de jonge lieden, dewelcke, soo haest zy hun hand de plack onttogen hebben, gemeenlyck terstont in alle wulpsheyt uytbersten.

Een jonck gesel los van den dwang,
Riit, jaegbt, en vliegbt, en gaet zyn gang;
Licbt om verleyden, stuur en quaet,
Op elk die hem ten besten raet:
In nutte dingen gantsch onvroet,
Opsnapper van sijns vaders goet.
Gantsch moedigh, vol van sotte waen,
Vol lusten, die terstont vergaen.

De sulcken tydelijck ten houwelijck te bestèden, en (soo men seyt,) een block aen 't been te doen, is den raet van sommigen, maer sulcks en gelnckt niet altydt ten besten. 't Waer daerom te wenschen dat de Jonckheyt, nu zynde uyt den dwang der schoolen, de Reden voor haer Schoolvrouwe aennemen, want gelijck Seneca seyt:

Die meest magh doen zyn eygen zin,
Die dient sich meest te binden in.

Terent. Adelph.
Uxorem duxi, libertatem perdidi.

NIMIA LIBERTAS FIT SERVITUS.

Op ééne stond, komt straf en sond'.

› haest de snoode rat het speck heeft aengegrepen,
sluyt sich oock de val, daer staet se dan benepen;
Wat is nu van den roof? want met de valle sloegh,
oo was 't dat haer de schrick door al de leden joegh.
s niet genoegh geseyt, naer sonden komen plagen,
ı boofwicht lijdt terstont, en voelt gewisse slagen;
Want op den eygen stont dat hy de sonde doet,
oo komt 'er met 'er daet een beul in sijn gemoet.

Pœna, comes sceleris.

' quoties falsæ nos ludit imaginis error!
Mus sibi dum fingit prandia, carcer adest:
vorat, & capitur; nec erit mihi dicere promptum,
Quid prius eveniat num sapor, anne dolor.
s peccator homo est, quisquis mala gaudia carpit
Corpore, quod pectus mordeat, intus habet.
ta voluptatis comes est dolor ipsa voluptas;
mpurus nunquam gaudia pura tulit.

roverb. XI: 2. *L'orgueil est il venu? aussi est venu l'ignominie.*

tost que la Soury ronger le lard s'avance,
voilà prinse au corps, tout à la mesme instance.
e creve-cœur est prest à l'homme qui faict mal:
a peine & le peché marchent d'un pas esgal.

Om-

Omnes, quas mundus propinat, voluptates apibus non dissimiles esse, non immeritò dixerim, fronte blandiuntur, postica pungunt, de sese judicent alii, ad me quod attinet, non memini quidquam mihi unquam accidisse, cui voluptatis nomen merito tribuendum censeam. Unicus sanè dolor corpus magis afficit, quam voluptates mille. Quid mirum? semper aliquis dolor voluptati, dolori nulla voluptas inest. Nullum mortalibus gaudium purum est. Id si verum in doloribus hisce temporalibus ac momentaneis, quanto magis id locum obtinebit in æternis. Hæc si vera, cum particula aliqua corporis affligitur, quanto veriora si corpus universum: si dolor unius articuli, ut puta dentis, intolerabilis non nemini videatur, quid de exquisito animæ simul ac corporis supplicio cogitandum est? statuamus igitur nullam hic voluptatem puram esse, vel si uspiam aliqua, certè, nisi in conscientiæ puritate, non inveniri, nam quemadmodum corpus voluptatum capax non est, nisi benè temperatum, ita nec animus, nisi conscientia ritè purgata.

Genes. II: 17.

De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas, in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris.

Proverb. XI: 21.

De main en main le meschant ne demeurera point impuni.

den staert dragen. Ieder oordeele van ... ...
wat my belangt, ick durf seggen dat my noyt iet b
jegent is, dat te recht den naam van wellust moch
gegeven worden. Een eenige droefheyt gaet o
veel dieper in, als duysenderley genuchten. Is
wonder? daer en is geen vreught, die niet altij
wat onsoets ontrent haer en heeft: weedom daer
tegen heeft nimmermeer een soete beet, maer is ove
al sich self gelijck. Het welcke indien plaetse hee
in tijdelijcke pijne; wat sal 't zyn, daer het gehee
ligchaem te lyden sal hebben? Indien de pijne van ee
tant, of ander kleyn lit, onlydelyck wort geach
wat sal 't sijn daer lyf en ziele gesamentlyck in de u
terste weedom sullen liggen? daer en is dan hier ge
blydschap te verwachten, die recht suyver en onve
menght is; ten ware in een oprecht gesuyvert gemoe
want, gelijck een onguur en ongesont ligchaem n
bequaem is om wellust te plegen, en in dese
smaeck te vinden, soo mede in ons gemoet, ind
het niet gesuyvert en zy van doodelijcke wercken.

XIII.

Van roock word' ick gevoedt.

Men hout dat Venus-kint meent handel aen te grijpen,
Het veylt tabak te koop, en menigh hondert pijpen;
Roock is sijn kramery, roock is sijn beste vont,
Roock schiet hem uyt de neus, roock berst hem uyt de mont;
Roock sweeft hem om het oogh, soo dat se beyde weenen,
En noch is 't al vermaeck, gelijck de vryers meenen;
Roock is sijn gansche rijck, roock is sijn beste goet,
'tIs roock, 't is enkel roock, al wat den minnaer voet.

En

Nautica plebs avido tabaci bibit ore vaporem,
Nostra, levi fumo, pectora nutrit amor.
Mira puer Veneris vasto promittit hiatu:
At si perspicias singula, fumus erit:
Fumus amans, & fumus amor, mens fumus amicæ est,
Et speciem fumi, quidquid amamus, habet.

Amant ton beur, n'est que vapeur.

A l'amoureux esprit la grace de sa dame
Rapporte sa vigeur, faict revenir son ame;
Des dames la faveur n'est que fumée & vent,
De rien, que des vapeurs, se doncq nourrit l'amant

Foei! die roock eet, en beter weet.

De salamander leeft alleen uyt schrale winden,
De krekel weet haer aes ontrent den dauw te vinden
Matroos gebruyckt tabak, die licht daer henen schiet
Maer die in hoven leeft eet roock en anders niet.

Aula vapor levis est, fumi venduntur in aulà.

Stellio semper hians ventis nutritur, & aurâ,
Colligit è liquido rore cicada cibum.
Ore trahit fumum tabaci, quem naribus efflat,
Nauta, procellosum dum mare linte secat.
Aula vapore suis alimenta clientibus affert:
O miseros! procerum futilis umbra, favor.
Aula vale, mihi caula placet, nemorumque recessus
Cultor ego hic sanctæ rusticitatis ero.

Mieux mestier, qu'Esprevier.

Le matelot est gay, quand du tabacq peut prendre,
Et le fumeux broillard attire jusqu'au cœur:
De l'air se rejouit & paist la salamandre,
Pour tous le courtisan ne vit que de vapeur.

Circer. pro M. Cœl.

Amores & delitiæ mature, & celeriter deflorescunt.

Daniel Heyns.

Omnia speramus, promissaque vana fovemus
Molliter: & faciles ad nova vota sumus.
Interea totum paupertas possidet ævum,
Cæcaque volvendo somnia, vita perit.

astanti fœdum odorem incutit, lacbrymas ...
Hoc aulicæ vitæ artibus non ineptè fortassè aliqui per similitudinem applicet; in quâ multa specie ami ca & magnifica, re non futilia modò, sed noxia i interveniant. Sæpè ibi aliquis palam laudatus (qu incautior decipiatur) secretis criminationibus infami licet omnia caveat, tamen per ornamenta ferietu inquit Tacitus, artium aulicarum minime ignaru Enixe leporem à vulpeculâ coram leone laudatum, r ferunt fabulæ, sed a teneris ac lautis ipsius carnib quæ præconia trepido animali mox in perniciem cesse Talis.

Fraus sublimi
Regnat in aulâ.

Benè ergo.

Seneca Thyest.

Stet quicunque volet
Aulæ culmine lubrico,
Me dulcis saturet quies.
Obscuro positus loco.
Leni perfruar otio,
Nullis nota quiritibu
Ætas per tacitum flu

Lipſ. lib. 2 Civil. doct. ex Tacit. 3 Annal.

... ... potentiam in aulâ esse, multi

De damp, die de meester-tabackblasers met door den anderen spelende swieren in de lucht weten uyt te wasemen, schijnt aen de omstanders voor 't eerste vry iet sonderlings en vermakelyck te wesen: maer kort daer na dryft deselve een stanck in de neus, en tranen uyt de oogen. Dit soude misschien niet qualijck passen op soodanige hoofsche streken, die nu en dan in den schijn wel soo wat aensienlijcks, en ook vriendelicks sich laten aensien; doch eyndelick in de daet niet alleenlijck ydel en beuselachtigh, maer ook gantsch schadelijck worden bevonden. In de hoven (seydt 'er een geslepen hoveling,) wort men dickwils (om beter op den tuyn geleyt te worden,) in 't open baer ten hoogsten gepresen, en middeler tydt op het vinnigste in 't heymelick bedragen en vermaeckt, in voegen dat men, hoe nau men ook op sijn stuck letten magh, eyndelijck evenwel selfs met schyn van vereeringe, deerlijck wordt mishandelt. De vos placht den Haes, in 't bywesen van de leeuw, wel somwijlen seer te prijsen, maer dien lof wert daer op alleenlijck genomen, dat de haes kort en smakelijck van vleesch was: hoe de arme haes soodanigh prysen bekomen kan, is by ieder een lichtelijck te denken.

Dat zyn streken, dat zyn ranken,
Die in Prinsen boven wancken.

Al heeft matroos alleen een pyp [illegible]
Hy krijgt een vrolyck hert al waer hem wijn geschonkt
De krekel eet den dau, de salamander wint:
't Is vreemt waer menigh dier sijn dranck en eten vi
Wil iemant met bescheyt de reden plaetse geven,
Men hoeft geen groote kost om wel te mogen leve
Ghy daerom wie ghy zyt, die wenst te sijn geru
En eyst geen meerder goet, maer bidt om minder l

Sapientis facilis victus.

Nautica plebs titubat, credas mera vina bibisse;
Quodque bibit, tabaci nil nisi fumus erat.
Stellio se ventis, se rore cicada saginat;
Nec minus in silvis hic salit, illa canit.
Quam modico contenta cibo mens aequa quiescit!
Rapa triumphales pavet adusta vires.
Non augenda tibi res, sed minuenda cupido est:
Delitiis animum si saturare velis.

Cœur content, grand talent.

Sæpe, ut stupendum divinæ providentiæ opus, tacitus mecum miratus sum diversum alimentorum rationem, quam Deus, pro re nata, mortalibus dispensat. Non raro operi rustico aut mechanico intentum aliquem, non minori delectatione quam stupore, intuitus sum atrum panem cum additamento vilis alicujus obsonii vorantem, tantámque, imo longe majorem, non dico voluptatem inde percipere, verùm etiam multo validiorem à frugali isto prandio consurgere, atque inflatus aliquis, & se vix capiens ventèr, ab innumeris gulæ irritamentis redire solet. Nonne indies vidèmus tenuiorum liberos contra injuriam aëris satis male instructos, parco insuper victu nutritos, pingues esse ac nitidos? Lautiorum contrà filios molliter, & cum cura; habitos, dubiæ plerumque valetudinis, cùm medicorum pharmacis indies conflictari? Hæc contemplatus, quis non exclamet, non pane, sed Dei potentia vivere hominem? & propterea superfluum esse, tanto apparatu corpusculum hoc saginare, cui enim id bono, nisi ut mox vermes pinguiori esca pascamus?

Bern. de Conf.

Si, quod naturæ satis est, replere indigentiam velis, nihil est quod fortunæ affluentiam petas: paucis minimisque natura contenta est, cujus satietatem, si superfluis velis urgere, aut injucundum quod infuderis, fiet, aut noxium.

Ick hebbe menighmael, als een sonderlingh werck van Godes goedigheydt, in my selven overleydt de bysondere maniere van voetsel, die desselfs milde hant, ieder naer

naer sijn gelegentheydt, bescheydelijck uytdeelt. en siet 'er niet met een verwonderende vermak heydt hier een landman van sijn ploegh, daer ee bachtsman van sijn handwerck aflaten, en een kaes en broot, of andere slechte spijsen in de nemen, en daer van, niet alleenlijck soo meng eten, als of den smaeck van alle leckernye da verborgen lage; maer selfs veel beter gehart den opstaen, dan dese, die van alle kostelijcke spij volheyt voor hun hebbende gehad, door het o nen van haren buyck, beyde kelder en spinde amt schyppen ontnomen te hebben. Wie en si niet, met gelijcke bedenckinge, der schameler l kinderkens dunnekens gekleet, met harde kos spijst, rontom een kouden haert genoegelijck sp of vet en wel gedaen daer henen springen, daer delertijt de kinderen van de rijcke luyden, met te kost en sorge sachtjes en warmtjes opgetogen ondergeblevene quele balckskens deerlijck op de worden heen gedragen? Moeten wy, dit siende, vollen monde niet seggen, dat den mensche allee den broode niet en leeft, maer uyt en van de hant Godes? en 't selve alsoo zynde, waerom seer op den mont gepast, anders dan om de wo een vetter aes voor te leggen? de bedenckinge doods, gelijck se andere gebreken inbindt, so se oock stichtelijck gebruyckt worden tot betoo van de gulsigheyt.

Prov. XXVII: 7. *A l'ame qui a faim, toute amere est douce.*

X I V.

Bly, door slaverny.

Toen ick myn eygen was, en mocht alomme sweven,
Toen leyd' ick even staegh een stil, en droevigh leven;
Maer na dat my de min bracht in den soeten dwang,
Toen werd myn tonge los, en maeckte bly gesang:
Ick lach, ick raes, ick speel, en schoon ick sta gesloten,
Geen tijt heeft my verveelt, geen ding heeft my verdroten;
O soete slaverny, en aengenaem gewelt!
Het is een minnaer vreught, dat andre lieden quelt.

Amis-

Amiſſa libertate lætior.

Omnibus angores, uni mihi gaudia portat
Carcere ſecludi, ſervitiumque pati:
Tunc, cum liber eram, ſola ſpaciabar in umbra,
Mœſtus, inops, tacitus, nec vigor ullus erat.
Ex quo dia Venus me carcere clauſit amoris,
Ex illo lepida garrulitate loquor:
Nunc cano, nunc vocum non eſt ſimulantior alter:
Quo mihi libertas? Sors mea ferre jugum.

Priſon gaillard m'a faict.

J'eſtois muet au bois, mais priſonier en cage
Je rie, & fais des chans, je parle doux langage.
Chacun, fils de Venus, qui porte au cœur ton dard
Eſt morne en liberté, & en priſon gaillard.

Dwangh, leert ſangh.

Indien de Papegay waer in het wont gebleven,
Sy hadde daer geleyt een woeſt en beeſtigh leven;
Maer nu ſy door bedwang by menſchen is geleert;
Soo komt het dat ſe ſpreeckt, en in het hof verkeert.
Is iemant oyt geſint om eere na te jagen,
Hy moet van eerſten af, hy moet gewilligh dragen
Al wat de tucht gebiet. Bedwang ontrent de jeught
Wort eere met 'er tijdt, en niet dan enckel vreught.

Ma-

De damp, die de meester-tabackblasers met door den anderen spelende swieren in de lucht weten uyt te wasemen, schijnt aen de omstanders voor 't eerste vry iet sonderlings en vermakelyck te wesen: maer kort daer na dryft deselve een stanck in de neus, en tranen uyt de oogen. Dit soude misschien niet qualijck passen op soodanige hoofsche streken, die nu en dan in den schijn wel soo wat aensienlijcks, en oock vriendelicks sich laten aensien; doch eyndelick in der daet niet alleenlijck ydel en beuselachtigh, maer ook gantsch schadelijck worden bevonden. In de hoven (seydt 'er een geslepen hoveling,) wort men dickwils (om beter op den tuyn geleyt te worden,) in 't openbaer ten hoogsten gepresen, en middeler tydt op het vinnigste in 't heymelick bedragen en vermaeckt, invoegen dat men, hoe nau men oock op sijn stuck letten magh, eyndelijck evenwel selfs met schyn van vereeringe, deerlijck wordt mishandelt. De vos placht den Haes, in 't bywesen van de leeuw, wel somwijlen seer te prijsen, maer dien lof wert daer op alleenlijck genomen, dat de haes kort en smakelijck van vleesch was: hoe de arme haes soodanigh prysen bekomen kan, is by ieder een lichtelijck te denken.

Dat zyn streken, dat zyn ranckten,
Die in Princen boven wancken.

I Timoth. VI: 8. *Kost en kledenen hebbende, wy sullen ons daer mede laten genoegen.*

Al heeft matroos alleen een pyp taback gedroncken,
Hy krijgt een vrolyck hert al waer hem wijn geschonken;
De krekel eet den dau, de salamander wint:
't Is vreemt waer menigh dier sijn dranck en eten vint.
Wil iemant met bescheyt de reden plaetse geven,
Men hoeft geen groote kost om wel te mogen leven;
Ghy daerom wie ghy zyt, die wenst te sijn gerust,
En eyst geen meerder goet, maer bidt om minder lust.

Sapientis facilis victus.

Nautica plebs titubat, credas mera vina bibisse;
Quodque bibit, tabaci nil nisi fumus erat.
Stellio se ventis, se rore cicada saginat;
Nec minus in silvis hic salit, illa canit.
Quam modico contenta cibo mens æqua quiescit!
Rapa triumphales pavet adusta viros.
Non augenda tibi res, sed minuenda cupido est:
Delitiis animum si saturare velis.

Cœur contend, grand talent.

Le Matelot est gay beuvant de la fumée,
La sauterelle au bois se paist de la rosée,
Ton cœur, ton foible corps sera tost assouvi,
Les desreglés desirs si tu mets en oubli.

Sage,

Sæpe, ut stupendum divinæ providentiæ opus, tacitus secum miratus sum diversum alimentorum rationem, quam Deus, pro re nata, mortalibus dispensat. Non raro operi rustico aut mechanico intentum aliquem, non minori delectatione quam stupore, intuitus sum atrum panem cum additamento vilis alicujus obsonii vorantem, tantamque, imo longe majorem, non dico voluptatem inde percipere, verum etiam multo validiorem à frugalissimo prandio consurgere, atque inflatus aliquis, & se ex capiens venter, ab innumeris gulæ irritamentis re- re solet. Nonne indies videmus tenuiorum liberos contra injuriam aëris satis male instructos, parco in- per victu nutritos, pingues esse ac nitidos? Lautiorum contrà filios molliter, & cum cura, habitos, dubia utrumque valetudinis, cùm medicorum pharmacis in- es conflictari? Hæc contemplatus, quis non exclamet, n pane, sed Dei potentia vivere hominem? & propte- à superfluum esse, tanto apparatu corpusculum hoc ginare, cui enim id bono, nisi ut mox vermes pin- iori esca pascamus?

Bern. de Conf.

, quod naturæ satis est, replere indigentiam velis, nihil est quod fortunæ affluentiam petas: paucis minimisque natura contenta est, cujus satietatem, si superfluis velis urgere, aut injucundum quod infuderis, fiet, aut noxium.

k hebbe menighmael, als een fonderlingh werck van des goedigheydt, in my selven overleydt de bysondere niere van voetsel, die desselfs milde hant, ieder-

naer

naer sijn gelegentheydt, bescheydelijck uytdeelt. Wie en siet 'er niet met een verwonderende vermakelijckheydt hier een landman van sijn ploegh, daer een ambachtsman van sijn handwerck aflaten, en een stuck kaes en broot, of andere slechte spijsen in de hant nemen, en daer van, niet alleenlijck soo meugelijck eten, als of den smaeck van alle leckernye daer in verborgen lage; maer selfs veel beter gehart daer van opstaen, dan dese, die van alle kostelijcke spijse de volheyt voor hun hebbende gehad, door het opspannen van haren buyck, beyde kelder en spinde haer ramt schynen ontnomen te hebben. Wie en siet 'er niet, met gelijcke bedenckinge, der schameler lieden kinderkens dunnekens gekleet, met harde kost gespijst, rontom een kouden haert genoegelijck spelen, of vet en wel gedaen daer henen springen, daer middelertijt de kinderen van de rijcke luyden, met groote kost en sorge sachtjes en warmtjes opgetogen, als ondergeblevene quele balckskens deerlijck op den hals worden heen gedragen? Moeten wy, dit siende, met vollen monde niet seggen, dat den mensche alleen uyt den broode niet en leeft, maer uyt en van de rijcke hant Godes? en 't selve alsoo synde, waerom soo seer op den mont gepast, anders dan om de wormen een vetter aes voor te leggen? de bedenckinge des doods, gelijck se andere gebreken inbindt, soo kan se oock stichtelijck gebruyckt worden tot betoominge van de gulsigheyt.

Prov. XXVII: 7. *A l'ame qui a faim, toute chose amere est douce.*

Bly

X I V.

Bly, door slaverny.

eygen was, en mocht alomme sweven,
: even staegh een stil, en droevigh leven;
my de min bracht in den soeten dwang,
myn tonge los, en maeckte bly gesang:
nes, ick speel, en schoon ick sta gesloten,
ny verveelt, geen ding heeft my verdroten;
erny, en aengenaem geweld!
ninnaer vreugt, dat andre lieden quelt.

Amis-

tenleet wesen moet, daer in dese lieden hun
besteeden; ja dat deselve als in een eeuwige
kenisse gehouden zyn. Want, naer sijn eyg
oordeelende, meent dat 'er niet vermaecke
kan gevonden worden, den dat de oogen, en
den buyck aengenaem is, en wel bevalt. I
salige ziele gevoelt hier van geheel ander
die weet blydschap uyt droefheydt, herten
weedom, vermaeckelijckheyt uyt tranen, en
uyt slavernye te trecken. Den desen, seyt An
is vry, oock in allerley manieren van dienstb
die met geen malle liefde beseten is, die
bant van gierigheydt niet gebonden en is,
vreese van sijn quade daet, telckens niet we
en wordt, dien het tegenwoordige niet en ve
he t toekomende niet bevreest en maeckt. H
en tegen een rechte slaef, die door vreese
die door wellusten vervoert wort, die door
lijckheden herwaerts en derwaerts getogen w
of door gramschap wort verbittert, of door
wort nedergedreven; in 't kort, elcke qu
[illegible] is als een nieuwe slavernye.

X V.

Myn last is aen my vast.

Soeckt iemant los te zyn van alle minnebanden,
Soo laet de vryster daer, en treckt in vreemde landē
   Roept Naso tot de jeught; maer na dat ick het vind
   De raet die Naso geeft, en is maer enckel wind;
Ick hebbe verr' gesteylt, ick hebbe veel gereden,
En siet! het oude pack dat kleeft my aen de leden;
   Dat draegh ick op den bergh, dat vind ick in het dal
   „Ach! wat in 't herte woont dat voert men overal.

A patria, ut valeas, inquit, Amator abi,
Jussa secutus eram, memini, tua doctor Amoris,
Hoc quoque sustinui dicere, Phylli vale.
Jamque feror, juga montis equo, mare puppe perterre
Me tamen impositum, me tamen urget onus.
Non animum fugiens, cœlum modo mutat; Amator.
Quo fugis? heu! tecum, dum fugis, ibit amor.

Fuir ne sert.

Soit que je cours aux champs, ou dans la mer me baig
Par tout, ou que je vais, mon mal las! m'accompaig
Que fais-je pauvre Amant? je porte mon malhe
Je change de païs, gardant le mesme cœur.

Als ick spring, soo waegt het al.

De Schiltpad draegt haer huys geduurig op de le
Sy gaet als sonder sorgh, en sachtjens henen tre
Men vint se menighmael van alle noot bevrijt,
Al gaet de vos sijn hol, de beer sijn leger quij

Omnia mea mecum.

qui secum portat sua, non vada salso
tat in fluctu, non freta vasta tremat;
sti miser ore domus, molesque relictas
ciat, parvâ dum rate vectus abit:
ense latro, grassentur ad ostia fures,
canit, aut placide membra sopore levat
a quies! ô paupertatis amicæ
oda! felices qui tua dona colunt.

Seurement va, qui rien n'a.

e que m'appartient tousjours chez moy je porte,
, & ô bonheur de non vulgaire sorte!
ue le monde fuit, c'est ma felicité?
el plaisir comprend un docte pauvreté.

Propert. lib. I. el. 30.

gis ab demens? nulla est fuga, tu licet usque
Tanaim fugias, usque sequetur Amor.
mper Amor, supra caput, instat amanti;
ravis ipse super libera colla sedet.

S. Gelais.

Avant sera la grande mer sans onde,
ns fruict la terre, & le ciel sans clarté,
mon esprit n'aime mieux en ce monde;
estre à vous serf, qu'à autre en liberté.

Miles non timet, inquit Lampridius, nisi vestitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zonulâ; contrà

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Sollicitum reddunt hominem divitiæ, non alia de causa, quàm quod eripi, & ab eo auferri possunt. Separabile utique fluxumque ac mobile est, quidquid externum est. Opes aliis donari, honores in alios transferri, nobilitas ad hæredes transmitti potest; Virtutem verò ac doctrinam affixam adeò & infixam & infixam homini scimus, ut ab eo nullo modo avelli aut separari possit. Statuamus ergo, cum sapientibus, omne id quod aut datum nobis, aut in nos translatum, aut ad nos transmissum est, proprium nobis ac verum bonum non esse. Dicamusque cum Cicerone contentum rebus suis esse, certissimas esse divitias. Etenim si isti callidi rerum æstimatores prata ac areas quasdam magni æstimant, quod ei generi possessionum minimè quasi noceri possit: Quanti est æstimanda virtus, quæ nec eripi, nec surripi potest neque naufragio, neque incendio amittitur, nec tempestatum, nec temporis permutatione mutatur? qua præditi qui sunt soli sunt divites; soli enim possident res & fructuosas, & sempiternas.

Laërt. *Monebat Anthisthenes ea paranda bona quæ cum naufragio enatent.*

Sen. de Tranq. *Aut ego fallor, aut regnum est inter avaros, circumscriptores, latrones, plagiores, unum esse, cui noceri, cui eripi nihil possit. Habilior*

sua

corpora pusilla quæ in arma sua contrahi pos-
, quàm quæ superfunduntur, & undique ma-
do sua vulneribus objecit.

dsknecht en vreest niet dan als hij wel gedost
: Lampridius; en integendeel van dien, gelijk
iet seyt:

ie kruys noch munt heeft in sijn tas,
ist op de stroopers niet een bras:
ant by, wiens teergelt is een niet,
taelt den roover met een liet.

ijckdom maeckt den mensch bevreest, uyt geen
redenen, dan overmits deselve hem kan afge-
worden: al wat van ons afgesondert en ver-
is, wort haest en licht verganckelijk. Adel
nakomelingen nagelaten. Rijckdom kan an-
egeven worden. Eere verwandelt op anderen
echt. Maer deught en wetenschap zyn aen den
soo vast gehecht, dat se van hem in geenderr-
eren zyn aftesonderen. Laet ons dan met de
ige besluyten, dat alles wat ons of gegeven,
dragen, of wel nagelaten kan worden, ons
ware goet niet en zy: laet ons trachten so-
goed na te jagen, dat uyt brand en schip,
met ons kan ontvluchten.

Het is om niet gepoogt, door vluchten los te ...
Gaet aen het open ftrant, of in het dichte wo
Het kleeft u aen het lijf, dat u gevangen houdt
Is iemandt overftelpt met ongefonde luften,
Die torft een ftage laft, waer fal hy kunnen ruften
Al roft hy om het lant en hier en weder daer,
Sijn pack dat blyft hem by, en weegt hem even fwa

Impius & in libertate fervus eft.

Impia quæ proprio mens pondere preffa laborat,
Quo fugis? in nulla pes tibi fixus humo.
Nil fuga profuerit, nam, quod fugis, inftat eunti;
Impia perpetuus mens fibi carcer adeft.
Cui corpus, cui corda regit malefuada cupido,
Colla licet jactet libera, fervus erit.
Nil juvat, heu! latebras animo quæfiffe nocenti,
Hunc, licet effugiat carcere, carcer habet.

Qui mal vit, fon mal le fuit.

Và t'en, où tu voudras; ce nonobftant fans ce
Ta charge te pourfuit, & ton fardeau te preffe.
Cœur plein d'impieté: encore que tes pas
... de liberté, efclave tu feras.

Hæret lateri lethalis arundo.

mercatores, rebus pessumeuntibus, rationum li-lerumque seponere, omniaque removere quæ æris molem ipsis refricant, sed nec minus mentem ex-curæ agitant. Vidi aliquando graviter saucios, irurgum tamen admittere recusarent, ne scilicet tentaret, ac inspiceret; cum manaret interea x parte cruor. Multi quidem conscientiam vino gere, jocis fallere, vel peregrinando excutere ére. Frustra. Ut enim is, qui spinas habet dibus, ubique spinas calcat; ita isti animum m ac inquietum secum circum ferunt, eumque unt quidem, non tamen auferunt. Umbra corpus, a animum sequuntur, inquit Basilius & manifestas rum repræsentant imagines. Quid agitis miseri? mens curanda, non occultanda est.

gustin. lib. de Civit. Dei. *Bonus, etiamsi serviat, est. Malus etiamsi regnet, servus est: nec unius is, sed quod gravius est, tot dominorum quot um.*

Hieron. Epist. ad Simpl.

ulto imperare servitus est: &, quod pejus est, quo oribus præsit, pluribus dominis & gravioribus r. Servit enim propriis passionibus, servit sub itatibus, quarum dominatio nec nocte, nec die i potest; quia intra se dominos habet, intra se tium patitur intolerabile.

Een Hinde met een pijl gemaeckt,
Waer dat se loopt, hoe dat se 't maeckt,

C 7 Hae

Vael koopliedeu, welker saken qualijck staet schicken wel hun boecken aen een syde, om daer hunnen soberen staet niet te sien, maer wat baet he sy weten 't al van buiten, en dragen het hartzeer reede in hunnen boesem. Sommigen syn gequetst, weten 't wel, nochtans (door, ick en weet niet wa kleynhertigheydt,) en willen sy geen wondemeest ontrent hun lijden, kunnen oock niet verdragen hun wonde getemt worde, om (quansuys) niet te w ten hoe diep die zy, en ondertusschen loopt h bloed daer henen. Even soo is 't gestelt met e quaet gewisse, men wil 't verbergen, maer men l niet. Veel syn 'er die met herwaerts en derwaerts reysen, met gaen en keeren, met vrolyck geselsch te gebruycken, die soecken als af te slyten, imm in slaep te wiegen, of wel in de wijn als te verdri ken; maer och armen! te vergeefs; het gene dat quelt, is te diep in hun geplaetst. Die doornen sijn voeten heeft, waer hy oock gaet, hy treet 'er i en gevoelt overal de pijne De schaduwe volght lichaem, de sonde het gemoet, seyt den outv

X V I.

Oock brant in zee.

't men over zee in alle vreemde landen ?
het minnevier, kan in het water branden :
ote zee-lamprey (*a*) en houdt geen vaste ree,
noch echter brant te midden in de zee.
een vryer heen ? waer sal een minnaer varen ?
niet Venus self gesproten uyt de baren ?

Be-

*se visch wort in 't latyn Murena genaemt, en
den omtrent Siciliën, dewelcke, te lange boven
den rugge zwemmende, wort door de hitte der
gedroogbt, dat se niet weder onder het water kan
n.*

Dum natat, & Siculis Murena (a) vagatur in unis
In medio Phœbi tangitur igne freto.
Vidi ego, qui fugeret trans æquora fulmen Amoris
Igne vel in medio non caruisse mari.
Vidi ego, quem flammis Cytherea recentibus ussit,
A patria celeri dum rate vectus abit.
Ah! furit, & gelidis ardet delphinus in undis:
Orta mari Venus est: hic quoque regnat Amor.

Et mesme l'eau a son flambeau.

Que sert au pauvre amant de tracasser le monde,
Puis qu'on se sent brusler au plus profond de l'on
Murene rien ne faict que par la mer flotter,
Si est ce qu'on la voit ce non obstant brusler.

Liefde is luy.

Hoe dus, weetgierigh hert! uw' eertijts lieve boe
Zyn nu verrot, vermot, en in het stof te soecker
Ghy waert, naer myn onthout, weleer een dapper
Nu sit ghy maer en dut: wat is 'er d'oorsaeck
Ha, 'k sie nu wat 'er schort: Murena ging doorgr
De diepten van de zee, nu leyt hy vast gebonde
Getroffen van de son; wien liefdes fackel bra

Colit otia saucius igni.

agne natator ubi es? tu regna per invia ponti,
Perque sinus vitrei marmoris ire soles:
Te labor fuerat delphinas, & horrida cete,
Quidquid & in vasto gurgite Doris alit:
nc sine mente jaces, nunc pectora sole perustus,
Non potes à radiis solis abire domum.
quis amore calet, consueta negocia cessant;
Cedit Acidaliæ Castalis unda faci.

D'Amour captif, devient oisif.

oy, qui souloïs souvent passer la mer à nage,
fais rien maintenant, qu'à mon soleil homage.
L'amour est un tiran, il veut le cœur entier,
Par là tout amoureux oublie son mestier.

Lucret. lib. 1.

ma Venus, cœli subter labentia signa,
e mare navigerum, quæ terras frugiferentes
celebras, per te quoniam genus omne animantum
cipitur, visitque exortum lumina solis;
iique per maria, *ac montes* fluviosque rapaces,
ibus incutiens blandum per pectora amorem, efficis, &c.

Alciat. de Amore loquens:
Scilicet ut terræ jura det atque mari.

vini alia ...
patio, nec invenire supplicium gravius in proclivi e
quàm, si rerum expediendarum curâ quis ab amo
bus suis arceatur. Ita me Deus amet! eos qui usi
hoc perciti sunt, loton gustasse dixerit, ita amori
suis, tanquam scopulis sirenum affixi, spartum, qu
nacti, prorsus deserunt. Protinus ut in gremio I
lidæ quiescit Samson, feriantur Philistæi: ut Ju
thæ blanditur Holophernes, non oppugnatur Betu
Dum Thamaræ insidiatur Ammon, in lectulo est. T
quinius, ut Lucretiâ potiatur, castris excedit: A
nius ut Cleopatram salutet, tribunal deserit. C
phicè omnia in Didone expressit Virgilius:

—— Qualis conjecta cerva sagitta,
Quam procul incautam nemora inter cressia fixit:
Pastor agens telis, liquitque volatile ferrum
Nescius, illa fuga silvas saltusque pererrat
Dictæos, hæret lateri læthalis arundo.

Quid plura? cui amore calet pectus, frigent ca

Virgil. *Non coptæ assurgunt turres, non arma juv*
Exercet, portusque aut propugnacula bello
... mi

Daer en is (seyt Xenophon) niet kortswyliger, als efdes soete besigheydt; niet quellijcker, dan door enige voorvallende saken in de vermakelijckheyt sijer liefde belet te worden. De ervarenheyt leert, et, soo haest iemant van dese wespe gesteken is, at hy dadelijck alle saken achter de rugge stelt, ls daer hy te voren seer toe genegen was.

Dido met de min bevangen,
Denckt alleen om spelen gaen;
Wandelt daerom hier en daer,
End' en neemt voortaan niet waer.
Al de nieu begonnen wercken,
Daer s' haer stad mee wil versterck en.

Soo haest Samsom het hooft nederleyt in de schoot an Dalida, soo is 't lavey by de Philistijnen. Terwyl Holophernes Judith liefkoost, wert Betulia niet estormt. Geduurende dat Ammon op Thamar loert, ryt hy in sijn bedde. Tarquinius verlaet het leger m Lucretia. Antonius den rechterstoel om Cleopara. Waer toe veel woorden? die in liefde verhit, erkoort in alle andere saken.

Eens was ick glibber glat, eens gingh ick liggen [illegible]
Of in het schrale sant, of in de modderkuylen;
Maer, nu des hemels glans my krachtig heeft geraeckt
Soo ben ick met 'er daet een ander dier gemaeckt
Nu sweef ick boven stroom, gescheiden van de tocht
Die ick voor desen sagh by andre zeegedrochten;
Wie eenmael is verwarmt van Godes heyligh vie[r]
En wroet niet in het slick gelijck een ander dier.

Igne vetor mergi.

Cui modò turpe lutum, modò futilis alga tegebat
Et modo fœdabat vilis arena caput;
Cui modo phoca comes, conchisque regentia cete,
Quantaque sub vitreo gurgite monstra latent.
Ecce! sacræ tumidis ope lampadis efferor undis,
Perque fretum, salso tutus ab imbre, feror.
Fluctibus eripitur, mergi nequit, altiór unda est
Percaluit sancto cui semel igne jecur.

Pseaum. XXVII. 1. *L'Eternel est ma lumiere* [&]
ma delivrance: de qui aurai-je peur?

oleune est filiis hujus seculi actionibus suis nebulas of-ndere, ac multis ambagum involucris, densisque tene-rarum umbraculis, quidquid agunt, involvere; id i perversæ probabile plerumque signum est, nam ma-agentes lucem odisse, veritatis elogium est. Contra eus pura ac innoxia nihil tegit, imò testes actionibus is advocat, & Jobi exemplo, vitæ rationem publicè lere, & veluti humeris, expositam omnibus, ferre non retur; omnes Menandros ac diverticula refugit, om-s tenebriones ac latebricolas odio habet, &, ut gene-sus ille Romanus domum in edito colle, ut ab om-ibus non conspici modò, sed & inspici possit, ædifica-sibi velit. Si quis ergò, vespertilionum more, noctu tempesta, operisque tenebrarum (ut Scriptura loqui-r) sese adhuc delectari sentit, veræ lucis radiis nec-m illustratum sese esse, non abs re, suspicari pote-t: ut vero ab isto vitæ genere abhorreat, audiat im-ecationem Esaiæ (cap. 29. 15.) & rebus suis ap-icet; va (inquit ille) qui profundi estis corde, ut à omino abscondatis consilium, quorum opera ut cum sulo honestè ambulemus, prout in die.

August. Tract. 106. in Johan.

redere verè, est credere inconcusse, firmè, stabiliter fortiter: ut jam ad propria non redeas & Christum relinquas.

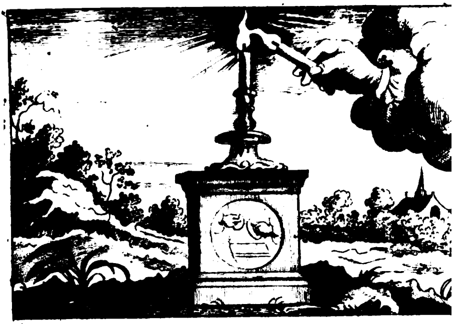
Jonas. cap. 2. vs. 4, 6.

Les eaux m'ont environné jusques à l'ame, l'abisme m'a clos tout à l'entour, la rosiere s'est entortillée à mon chef. Mais tu as fait remonter ma vie hors de la fosse, ô ternel mon Dieu!

'i Ia

de duysternisse schijnt als een vast merckteyc
zyn, van dingen die niet recht en gaen. Die
doet, haet het licht, seyt het Licht des w
een oprecht gemoet daerentegen is open en rec
roept als getuigen tot alle zyn doen, en is te
het boeck zyns levens openbaerlijck met Job,
sijn schouderen te dragen, haet alle sluypzi
haer linckeryen: wenscht met dien rechtschap
meyn, dat sijn huys een ieder voor de ooge
soude staen, en als doorluchtigh soude wesen.
den ergens iemant, die noch in sich voelt d
gentheyt om sijn saecken in het duyster te bel
en niet, als by nacht en ontyde, te vliegen,
nachtuil, of vledermuys, dat hy hem voorsek
de, niet gemeens te hebben met de klaersch
stralen der waerachtige Sonne: maer veel eer
droeve wee, 't welck den Propheet Jesaias op
ken uytspreeckt, *cap.* XXIX: 15. Wee, se
die verborgen zyn willen voor den Heere, hae
nemen te verhelen, en haer doen in 't duyster
den, en spreken, wie siet ons? Laet ons lie
Paulo, eerlyck wandelen als in den dage.

X V I I.

Vlam eerst gewecken, haest weer ontsteken.

De vlam was eens gebluscht die in my plagh te woe
Ick voelde, met vermaeck, myn eersten brant verkoe
Al wat 'er overbleef was maer een kleyne vonk
Soo dat myn weligh hert van enkel vreughde spr
't Geviel een langen tijdt dat ick het vier genaec
My dacht, 't en was geen noot, soo ick het niet en rae
Dus stont ick maer en keek, en noch eer ick vertr
Een vlam viel uyt de vlam die mynen roock ontf

Flamma fumo proxima.

Quisquis es, antiqui remove monumenta caloris
A regno Dominæ qui modo liber abis.
Vera nec ora vide, moveat nec imago salivam;
Nec digitis gemmas, quas tulit illa, gere.
Vulnus erit, leviter modo tacta sit, ægra cicatri
Ardorem revocat fomitis icta silex:
Fax extincta recens trahit, ah! trahit eminus ig
Et redit in flammam, quod vapor ante fuit.

Flambeau qui fume, tost se rallume.

As tu esteint l'amour? ne fay tant la bravade,
Sa flame, à ton flambeau jectant comme un œilla
(En cas que seulement l'approche tant soit peu
D'un traict non apperceu te mettra tout en feu

Eens gebrant, haest gevlamt.

Hoe licht ontsteeckt een licht dat eens te voren br
Die eens is licht geweest raeckt licht in nieuwe scha
Een doove kool ontvonckt als sy maer vuur en
De tintel wort tot vuur door al dat vuur gel
Hoe licht vervalt de mensch tot alle quade strek
Die van een slim gebreck eerst onlangs is gewek
Een die sich wagen durft, eer dat hy recht g
Geraeckt licht in het vuyl, daer hy te voren v

ɪr en is (seyt Xenophon) niet kortswyliger, als es soete besigheydt; niet quellijeker, dan door ge voorvallende saken in de vermakelijckheyt sij- liefde belet te worden. De ervarenheyt leert, , soo haest iemant van dese wespe gesteken is, hy dadelijck alle saken achter de rugge stelt, daer hy te voren seer toe genegen was.

Dido met de min bevaen,
Denckt alleen om spelen gaen;
Wandelt daerom hier en daer,
End' en neemt voortaen niet waer.
Al de niet begonnen wercken,
Daer s' haer stad meê wil versterckem.

oo haest Samsom het hooft nederleyt in de schoot Dalida, soo is 't lavey by de Philistijnen. Ter- Holophernes Judith liefkoost, wert Betulia niet- ormt. Gedurende dat Ammon op Thamar loert, by in sijn bedde. Tarquinius verlaet het leger Lucretia. Antonius den rechterstoel om Cleopa- Waer toe veel woorden? die in liefde verhit, onț in alle andere saken.

Johan. VIII: 12. *Ick ben het licht der werelt, wie my navolght, die sal in de duysternisse niet wandelen.*

Eens was ick glibber glat, eens gingh ick liggen schuilen,
Of in het schrale sant, of in de modderkuylen;
Maer, nu des hemels glans my krachtig heeft geraekt,
Soo ben ick met 'er daet een ander dier gemaeckt:
Nu sweef ick boven stroom, gescheiden van de tochten
Die ick voor desen sagh by andre zeegedrochten;
Wie eenmael is verwarmt van Godes heyligh vier,
En wroet niet in het slick gelijck een ander dier.

Igne vetor mergi.

Cui modò turpe lutum, modò futilis alga tegebat,
Et modo fœdabat vilis arena caput;
Cui modo phoca comes, conchisque regentia cete,
Quantaque sub vitreo gurgite monstra latent.
Ecce! sacræ tumidis ope lampadis efferor undis,
Perque fretum, salso tutus ab imbre, feror.
Fluctibus eripitur, mergi nequit, altior unda est
Percaluit sancto cui semel igne jecur.

Pseaum. XXVII: 1. *L'Eternel est ma lumiere & ma delivrance: de qui aurai-je peur?*

La fange de la mer m'alloit dessus la teste,
J'estois environné de maint' hideuse beste;
Mais puis que le soleil m'a faict nager si haut,
Du goufre de la mer maintenant ne me chaut.

Sa-

Solenne est filiis hujus seculi actionibus suis nebulas offundere, ac multis ambagum involucris, densisque tenebrarum umbraculis, quidquid agunt, involvere; id rei perversæ probabile plerumque signum est, nam malè agentes lucem odisse, veritatis elogium est. Contra mens pura ac innoxia nihil tegit, imò testes actionibus suis advocat, & Jobi exemplo, vitæ rationem publicè edere, & veluti humeris, expositam omnibus, ferre non veretur; omnes Menandros ac diverticula refugit, omnes tenebriones ac latebricolas odio habet, &, ut generosus ille Romanus domum in edito colle, ut ab omnibus non conspici modò, sed & inspici possit, ædificari sibi velit. Si quis ergò, vespertilionum more, nocte intempesta, operisque tenebrarum (ut Scriptura loquitur) sese adhuc delectari sentit, veræ lucis radiis necdum illustratum sese esse, non abs re, suspicari poterit: ut vero ab isto vitæ genere abhorreat, audiat imprecationem Esaiæ (cap. 29. 15.) & rebus suis applicet; væ (inquit ille) qui profundi estis corde, ut à Domino abscondatis consilium, quorum opera ut cum Paulo honestè ambulemus, prout in die.

Augùst. Tract. 106. in Johan.

Credere verè, est credere inconcussè, firmè, stabiliter fortiter: ut jam ad propria non redeas & Christum relinquas.

Jonas. cap. 2. vs. 4, 6.

Les eaux m'ont environné jusques à l'ame, l'abisme m'a enclos tout à l'entour, la rosiere s'est entortillée à mon chef.

Mais tu as fait remonter ma vie hors de la fosse, ô Eternel mon Dieu!

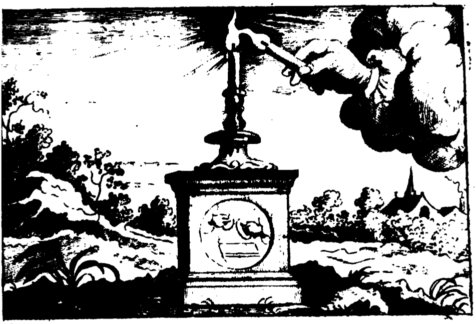
'L la

'T Is een algemeen gebruyck in 't bedryf deses werelts, dat telckens als 'er eenige slimme en doortrapte raucken voorhanden zyn, men deselve onder den duym en ter smuyck soeckt te beleyden: in voegen dat de duysternisse schijnt als een vast merckteycken te zyn, van dingen die niet recht en gaen. Die quaet doet, haet het licht, seyt het Licht des werelts: een oprecht gemoet daerentegen is open en recht uyt: roept als getuigen tot alle zyn doen, en is te vreden het boeck zyns levens openbaerlijck met Job, als op sijn schouderen te dragen, haet alle sluypzielen en haer linckeryen: wenscht met dien rechtschapen Romeyn, dat sijn huys een ieder voor de oogen open soude staen, en als doorluchtigh soude wesen. Is er dan ergens iemant, die noch in sich voelt de genegentheyt om sijn saecken in het duyster te beleyden, en niet, als by nacht en ontyde, te vliegen, als den nachtuil, of vledermuys, dat hy hem voorseker houde, niet gemeens te hebben met de klaerschijnende stralen der waerachtige Sonne: maer veel eer met dat droeve wee, 't welck den Propheet Jesaias op dezulken uytspreeckt, *cap.* XXIX: 15. Wee, seyt hy, die verborgen zyn willen voor den Heere, haer voornemen te verhelen, en haer doen in 't duyster te houden, en spreken, wie siet ons? Laet ons liever met Paulo, eerlyck wandelen als in den dage.

Die staegh in 't duyster leyt en wroet,
Dat is een linckert of een bloot.

Vlas

X V I I.

Vlam eerst geweken, haest weer ontsteken.

De vlam was eens gebluscht die in my plagh te woelen,
ck voelde, met vermaeck, myn eersten brant verkoelen,
Al wat 'er overbleef was maer een kleyne vonk,
Soo dat myn weligh hert van enkel vreughde fpronk:
t Geviel een langen tijdt dat ick het vier genaeckte,
Ey dacht, 't en was geen noot, foo ick het niet en raeckte;
Dus ftont ick maer en keek, en noch eer ick vertrack,
Een vlam viel uyt de vlam die mynen roock ontftack.

Flam-

Flamma fumo proxima.

Quisquis es, antiqui remove monumenta caloris,
A regno Dominæ qui modo liber abis.
Vera nec ora vide, moveat nec imago salivam;
Nec digitis gemmas, quas tulit illa, gere.
Vulnus erit, leviter modo tacta sit, ægra cicatrix.
Ardorem revocat fomitis icta silex:
Fax extincta recens trahit, ah! trahit eminus ignem,
Et redit in flammam, quod vapor ante fuit.

Flambeau qui fume, tost se rallume.

As tu esteint l'amour? ne fay tant la bravade,
Sa flame, à ton flambeau jectant comme un œillade,
(En cas que seulement l'approche tant soit peu)
D'un traict non apperceu te mettra tout en feu.

Eens gebrant, haest gevlamt.

Hoe licht ontsteeckt een licht dat eens te voren brande,
Die eens is licht geweest raeckt licht in nieuwe schande,
Een doove kool ontvonckt als sy maer vuur en rijckt;
De tintel wort tot vuur door al dat vuur gelijckt.
Hoe licht vervalt de mensch tot alle quade streken
Die van een slim gebreck eerst onlangs is geweken!
Een die sich wagen durft, eer dat hy recht genas,
Geraeckt licht in het vuyl, daer hy te voren was.

De

...r, toties extra spem positus sperare tamen audeo. ...m miracula edidisse legimus, sed Ægyptum af... ...: Eliam, sed cœlum clausisse: Elisæum, sed ...s in pueros evocasse: Petrum, sed homines morte ...sse: Paulum, sed Elymæ visum ademisse. Tu ... qui mel merum, aut piscium multitudinem in ... egisti, ut cibus largior homini suppeteret; aut ...n in vinum mutasti, ut potus liberior sufficeret: ...otum paralyticis, visum cæcis, sermonem mutis, ...tem ægrotis, munditiem leprosis, mentem sanam ...niacis, vitam mortuis reddidisti: In nullum tu ..., nisi in ventos, sed quia ii in homines duri: ...ortè in ficum, sed quia fructum non ferret, nisi ... in discipulos, sed cum pœnas cogitarent. Licet ... conscientia, peccatorum mole, ingruat, nunquam ...sperario ad laqueum, semper pœnitentia ad Chris... ...vocabit.

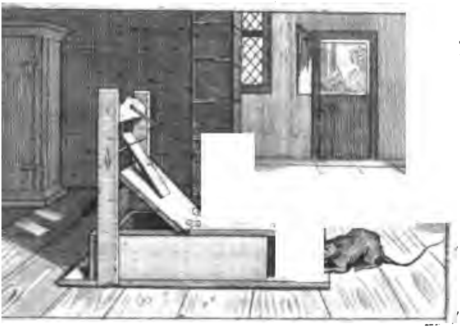
Bern. Sem. 7.

...insurgant adversum me prælia, si mundus sæviat, ...mat malignus, si ipsa caro adversus spiritum con... ...tat, in te sperabo, tu arundinem quassatam non ...s.

...emael ons geheel leven niet anders en is, dan een ...ekte keten van alderley sonden, soo hebben wy ...ck te dencken, dat voor ons geen troost voor ...en en is, 't en zy wy eenigh Goddelijck wesen ...oren, wiens geest integendeel niet anders en zy ...geheel genade en goedertierentheyt. En naerdien ...s by U alleen te vinden is, Heere Jesu! soo

Moses heeft (wel is waer,) wonde...
maer Egypten geplaegt. Elias, maer den hemel
floten. Elisæus, maer kinderen doen verslinden.
trus, maer menschen gedoot. Paulus, maer Ely
met blindheydt geslagen. Maer Gij, Heere Je
hebt uwe wonderdaden, als van melck en honigh d
overvloeyen: hier hebt gy, menigte van visschen
de netten besloten, tot volheydt van spijse; daer
ter in wijn verandert, tot overvloet van dranck.
geraeckte hebt gy beweginge, de blinde het gesic
de stomme de spraeck, de siecke gesontheydt, de
laetsche reynigheydt, de besetene goede sinnen,
dooden 't leven geschoncken. Overal zyt gy dan
dertieren geweest, nergens straf, behalven tegen
winden, maer om dat die straf waren tegen de m
schen; behalven tegen den vygeboom, maer om
die de menschen geen vrucht en gaf; behalven t
uwe jongeren, maer om dat die de menschen wi
straffen. Niemand is dan uwe vyand, dan die v
is van de menschen. Mits welcken, hoe groot
misdaden zyn, soo en sal my noyt de wanhop
den bast, maer altydt de hope tot Christus afley

XVIII.

Vast, of weest vast.

komt de slimme gast, hoe komt de snoeper loeren
my tot sijnen roof in haesten wegh te voeren!
oe komt de lincker hier, en seyt, hy is myn vrient!
k weet dat hy my lieft, maer niet gelijck het dient.
ı rat en eet er speck, al is het haer verlangen,
ıoet sich in de val te voren laten vangen;
'ie hier iet anders meent die heeft het qualyk veur;
hy, soo ghy mint en meent, klopt voor de rechte deur.

Men ſal u booren:
Maer ſteeckt uw' pin
Gelijck een ſpin
Tot quaet begin,
Soeckt vuyle ſtooren.
Ick weet den treck
En 't loos beſteck
Van uw gebreck,
Ick ken uw ſtenen;
Die ſpeelt de geck
En krijgt den beck
Niet aen het ſpeck,
Dus wandelt henen.

Ut capias, capiare prius.

Et patet ingreſſus, nec deficit ardor edendi,
Nec latet, ad prædam quæ via monſtret iter.
Ecquid agam? recto ſi tramite ducar in eſcam,
Triſtia me duro carcere vincla manent:
[illegible] libertas antro non clauditur uno,

Pris dois estre, devant repaistre.

Si tu veus, compagnon, qu'on ouvre à toy la porte,
Il te ferà besoing hurter d'un autre sorte:
Va t'en au droict costé, nul est d'ailleurs admis,
Nul mange icy du lard, qui ne veut estre pris.

Die noten wil smaken, die moet se kraken.

Ghy siet het lecker aes en dreygt het met de tanden,
Ghy wout wel aen het spek, maer geensins in de banden;
Dus blijft ghy buyten schoots, en geeft u nimmer bloot,
Maer sonder groot gevaer, en wort 'er nieman groot;
Geen kooren sonder hair, geen noot is sonder schellen,
Men siet, wie roosen pluckt dat hem de prickels quellen;
Al wie bekomen wil dat hy van harten wou,
Wat staet hy slecht en siet? de hant moet uyt de mou.

Aude aliquid.

Esca quidem placeat, sed te metus arcet ab esca,
Nempe latent blandis vincla propinqua cibis:
Quid te vincla fugant? quid carceris impedit horror?
Quem labor absterret, præmia nulla manent.
Grana latent paleis, dura nuce nucleus haret;
Et rosa tangenti punget acuta manum.
Qui facinus forti memorabile pectore versat,
Audeat; ille nihil, qui nihil audet, habet.

Le rat voyant le lard, fouhaite de le prendre,
Mais toutefois pourtant captif ne s'y veut rendre:
Nul homme vient au bout de fon contentement,
Qui n'a premier fouffert du mal & du tourment.

2 Reg. 13. 10.

Dixit Ammon ad Thamar; veni, cuba mecum mea Soror; quæ respondit ei, noli Frater mi, ne opprimere me; neque enim hoc fas est in Israël N li facere stultitiam hanc; sed potius loquere ad R gem, & non negabit me tibi.

Cypr. Tract. de Sponfal.

Optimè apud Heliodorum Chariclea Theagenem net; ut à virgine sua abstineat, quoad ei nupta & palam in nuptiis tradita, his verbis: φειδȣ καὶ τουτε φεγαθέ καὶ θέλωτε νομίνα γα την σην παρθένον καθ᾽ επνȣς συγγένȣ.

Est quoddam genus hominum adeo timidæ inertisque desidiæ, ut, etiamsi rerum bonorum spem affulgentem satis conspicuè videant, nihilominus tamen, nescio quid mali præsagientes, ad omnia suspiciosi ac timidi, manum operi admovere nunquam ausint. Proprium certè ignaviæ est, periculorum prætextu segne otium velare: vidit id, & lepide expressit Hebræus sapiens, Prov. XXII: 13. *Leo in triviis grassatur, inquit otiosus, vereor ne me devoret. O fungos! manus cum Minervâ movenda est: dii facientem adjuvant. Semper aliquid fortunæ permittendum est, ait ille; quoties ad præclaras actiones accingimur: frustrà putamus nihil agenti in sinum devolaturam victoriam, aut fortunam esse. Non votis, neque suppliciis muliebribus auxilia Deorum parantur; vigilando, agendo prospere omnia cedent; Deos omnia laboribus vendere, monet proverbium. Difficultas aut eventus anceps te terret?* Audentes fortuna juvat, timidosque repellit. *ait ille, & ut omnis aër aquilæ penetrabilis est, sic difficultas forti.*

Claudian. in Nupt.

Non quisquam fruitur veris honoribus,
Hyblæos latebris nec spoliat favos,
Si fronte caveat, si timeat rubos:
Armat spina rosas, mella tegunt apes.

Plaut. *Qui è nuce nucleum esse vult, nucem frangat oportet.*

voor handen fiende, evenwel ...
de door ick en weet niet wat gevaer dat sy sich ...
beelden,) de hand aen den ploegh niet en durve
slaen. 't Is van den ouden herkomen altijt gewee
een rechte eygenschap van alle slapgesoutene, h
vatsigheyt met een deckmantel van gevaer te bekle
den; gelijck al in sijnen tijdt gesien, en aertighlij
uytgedruckt heeft de wijse Man in sijne sproucke
Proverb. XXII: 13. De luye spreeckt, daer is e
leeuwe buyten, ick mochte verworcht worden op
straten. Weg met dese soetvoetige sachteboter
Niemant en kan iet bysonders uytrechten, sonder
eenigen deele sich het gevaer t'onderwerpen. Y
helpe sich selven, soo helpt hem Godt. 't Is niet
denken dat iemandt, sonder iet daer voor te doe
segen en geluck in den schoot sullen komen nederst
ten. Niet met bloot wenschen, of vrouwelijck
kerm, maer met dapper in de weer te syn, verk
men de Goddelyke hulpe, in het uytvoeren van
selijcke saecken. 't Is van ouds een seghwoort by
Griecken, dat by God alle ding om arbeydt te k
is. Hem die het goede soeckt, wedervaert

Die kloeck van moed is, volght geluck;
Een swaerhooft blyft altijt in druck.

segt de oude Poëet: daer en is geen lucht die den Arent niet doordringt, geen swarigheydt daer de dappere niet door en komt.

2 Timoth. II: 5. *Geen verblyden, dan naer lyden.*

De rat loert op het speck, en wenscht het met verlangen,
Maer blyft toch uyt de val om niet te zyn gevangen;
Sy name wel het aes dat zy voor oogen siet,
Maer vreest het ongemack, want dat en wil se niet.
Een ieder wenscht in vreught, hier na te mögen leven,
Doch op den engen wegh en wil sich niemant geven;
Maer sonder diep gevaer, en sonder groote pijn,
En kan noyt eenigh mensch in rechte vreugde zyn.

Ni patiaris, non potieris.

Esca quidem placeat, sed proxima vincula muris,
Si caveam subeat, triste minantur iter.
Ergo stat, & præda tuto parat ore potiri;
At miser impranso musculus ore gemit.
Optat homo, velletque thoris accumbere divum,
Difficili sursum sed piget ire via.
Quid salebras, quid vincla times? moriatur oportet.
Dum vivit, moriens vivere si quis amat.

Chacun desire aux cieux heureusément à vivre,
Mais du chemin estroit la route ne veut suivre;
Envain doncq o foury, esperes tu du lart,
Puis que de la prison ne veux aussi ta part.

NI PATIARIS, NON POTIERIS.

Nunquam eximium quid facili negotio quis adipisci tur; scientiam laboribus, honores periculis Deum ve dere, & difficilia plerumque esse, quæ pulchra sunt monet vetustum, ac venustum adagium: & ut Pla censet, id quod facilè est, id magnis ac singularib rebus minime numerandum est. Quantò utique res lior, ac magis excellens, tantò impensius in adquisiti illius illaborandum est. Quid ergo? Christum sper ausi sumus, & in ipso summum bonum, laborem tem ac ærumnas subire detrectamus? Acuit in mu adipiscendi cupiditatem obtinendi difficultas, quidni bic? montes superamus, rupes pervadimus, valles tr ... aliquot. sese mutuò insequentes,

ene insecutum memorant, ut currendo rupem ascende-
't, unde postea, nisi ab accolis adjutus, descendere
on potuerit.

Ut corpus valeat ferrum patiemur, & ignes.
'rimus secari nos, ac uri, ut miseram hanc vitam
aululum protrahamus; & æternæ felicitatis præmium,
!lo dolorum genere redimere ambigimus?

2 Timoth. II: 5

'ui certat non coronabitur nisi qui legitime certaverit.
rimum laborantem agricolam oportet de fructibus per-
'pere.

ernard: in quod. Serm. *In hoc mundo, quasi in*
campo certaminis, positi sumus: qui hic dolores,
aut plagas, aut tribulationes non suscepit, in fu-
turo inglorius apparebit.

elden bekomt iemandt uytnemende dingen sonder
:oote moeyte, God verkoopt wetenschap voor ar-
eyt, eere voor gevaer, en al wat iet bysonders is,
eeft altijdt sijn moyelijckheydt, seyt het oude spreek-
oord. En hierom meent Plato, dat gemackelycke
ingen selden iet voortreffelijcks in sich hebben. Het
elcke alsoo zynde, waerom sullen wy ons dan voor
ten staen, dat wy Christus sullen gewinnen, en in
lem het opperste goet, en dat als op ons gemack,
n sonder slagh of stoot? In veele dingen worden wy
pgescherpt, om iet des te vuuriger te begeeren, al-
:enlijck om dat het qualijck te bekomen is, waerom
n zyn wy, ten aensien van den Christelijcken wan-
el, mede soo niet genegen?

Een

Men schrijft, dat Keyser Maximiliaen op een tijdt, met sulcken vuurigheyt een wilt najaeghde, dat hy in 't vervolgen van 't selve, sich eyndelijck vont op een hooge en steyle rotse, van dewelcke hy, eyndelyck tot sich selven gekomen zynde, geen middel en sagh om af te geraken.

De mensch ontsiet noch vuur noch swaert,
Om hier te blyven op der aert;
Men saeght hem af sijn been en hant,
Sijn aders worden toegebrant;
Men giet hem vuyle drancken in,
Vergiftight met een slang of spin;
Wat druck, wat kruys, wat tegenspoet,
Sal dan verschricken ons gemoet,
Wanneer men in sijn herte prent,
Dat hooghste goet, dat niet en ent?

X I X.

't kleyn genucht, groot gesucht, en lang geducht.

die voor desen os siet spel en versche rosen,
ɔck wat achtervolght, en let hoe korte posen,
e ras vergaende vreught de malle jonckheyd heeft,
wat de quade lust voor harde nepen geeft.
vrienden! vuyl bejagh en baet ons niet met alle,
het eerste soet, het eynde is enckel galle;
ı! dat men vreughde noemt duurt maer een korte
ı voren schijnt het spel, van achter is de bijl.(wijl,

Quod

Qui pecus hic lituosque viaes, ...
Te fœdæ Veneris regna videre puta:
Hei mihi! quam levis est & quam brevis ista voluptas;
A tergo lanius tela cruenta gerit,
Frusta coquus terret. Vos, qui peccastis in igne,
Mox dabitis rapido membra pianda foco;
Membra focus male sana coquat, perit ignis in igne
Corpore non aliter gallica pestis abit.

Pour un plaisir.

Voy, jouvenceau, ce bœuf couvert bien de couronné
Mais le boucher le suit. Quant au plaisirs t'addonn
Helas! la volupté n'est que pour peu de temps;
Et si t'en trouveras saisi de long tourments.

In voorspoet siet toe.

De gild-os gaet daer heen verciert met rosekransse
Men hoort de trommel slaen, men siet de kinders dans
... in den wijn, en pruyst van eukel

Fortuna vitrea est, cum splendet frangitur.

Sordidus aut fœno nuper vel stramine taurus
Cincta triumphali cornua fronde gerit;
Et lavat effusum palearia cassa falernum,
Et strepit argutis tibia festa sonis:
t pecus, & lætis mugitibus æthera complet,
Nec stringi cultros in sua colla videt.
it. suspecta tibi nimio sors læta favore,
Illa fovet multos, ut magis inde premat.

En prosperité, n'y a seurté.

Le beuf, couvert des fleurs, se brave par sa rue
u son du tabourin; mais le galant, qui tue,
Va tout joignant à luy: quand grand bonheur te rit,
Cela te soit suspect, car le malheur te suit.

Proverb. VII: 22.

Sequitur eam quasi bos ductus ad victimam, & uasi agnus lasciviens, & ignorans quod ad vincula ultus trahatur; donec transfigat sagitta jecur ejus.

Lucret. 4.

. . . . *Convivia, ludi,*
ocula crebra, unguenta, corona, serta parantur;
Nequicquam; quoniam medio de fonte leporum
urgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.

Sum-

adhærescunt. ... *modò in hanc, modò in illam partem vento secundo, modò in hanc, quàm cum adverso turbine fi lasciuit anceps velum, quàm cum adverso turbine fi nus obliquat gubernator. Solet fortuna, inquit Ca far, quos pluribus beneficiis ornavit, ad duriorem ersum reservare. Effusiorem risum lacbrimæ plerum que claudunt. Omnis enim felicitas dubia est, nec beatissimorum facile ullus dixerit quamdiu talis futu rus sit: Nam quod regnum est (inquit Seneca) cui non parata sit ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? nec magnis illa intervallis divisa; momen tum interest inter solium, & aliena genua. Qui enim ignorat magnas arbores diu crescere, una hor exstirpari? Quisquis es, fortunam reverenter habe non enim melius res secundæ perdurant, quam si an mus continens eas gubernet: potentia utique mediocr ter usurpata omnia bona conservat, ait Dio.*

Sen. 28. Epist. *Ad omne fortuitum bonum suspic & pavidi stare debemus, & fera & piscis spe quâ oblectante decipitur: munera ista fortunæ putamus. Insidiæ sunt.*

Pet. Armil lib. 8.

... *& adversa res ex*

tfch en al welvarende te zyn, is forgelijck, en t voor verdacht gehouden te worden, feyt Hippo- :s. Een fchip is in minder gevaer, om door een ken voorwint omgeflagen te worden in 't gijpen, door een tegenwint in 't laveeren. Uytmuntende illen van geluck hellen veeltyds tot fware veran- ıgen, feydt Cæfar. Het onmatigh en uytfchbtte- s lagchen wort veeltyts met tranen befloten. Alle fpoet is wanckelbaer; in voegen dat felfs de al- :luckighfte niet en weten hoe lange hun welftant en fal. Wat heerfchappy is 'er, feyt Seneca, ke niet den val, de vertredinge, den heerfcher, ın beul op de hielen na en gaet? En dickwils is ıiet veel fpelens tuffchen den een en ander. Op Koninckly ken ftoel verheven te zyn, en felfs een val te doen aen anderen, is fomwylen nau een tijts verfcheyden. Wie en fiet niet dat hooge ıen lange waffen, en dickwils op een oogenblick eroeyt worden? Het is dan beft t'elckens als ons ;eluck toelacht, op onze hoede te zyn: op dat wy het bedriegelijck lockaes, gelijck een domme ı, niet weghgeruckt en worden.

Vooral uw faken wèl befint,
Wanneer uw fchip feylt voor de wint;
Want die in 't gypen eens mifdoet,
Verlieft wel lichtlyck lyf en goet.

Voor kleyn genucht, groot gesucht.

Ey siet eens, vrienden! siet, wat mag 't den gilt-os baten
Dat hy een rosen hoet mach dragen achter straten?
Al wort hy schoon gestreelt, 't is voor een korte wyl,
Eylaes van achter volght de slager met de byl.
Hoe dom is menigh mensch! sy rasen, spelen, woelen,
En van dat komen sal en is 'er geen gevoelen;
Maer hoort een nutte les voor alle vuyl bejagh,
Peyst staegh op uw vertreck, of aen den jongsten dag.

1 Johan. II. Mundus transit, & concupiscentia ejus.

Taure quid eximiis te cernuus nexa corollis?
Quidve juvant agili tympana pulsa manu?
Mox lanius rigida ferit: tibi colla securi,
Parvaque perpetua gaudia nocte lues.
Quid rosa, quid lusui tibi, quid, homo, blanda libido
Proderit? & vasto quidquid in orbe placet.
Heu! levis & brevis est mundi, vel summa, voluptas,
Et premit emeritum mors sine morte jecur.

De court plaisir, long repentir.

Que sert au pauvre bœuf qu'on des fleurs l'environne,
Puis qu'un sanglant boucher de si pres le talonne?
Qu'attens tu cœur charnel des voluptez confort?
Helas! de là ne vient qu'un immortelle mort.

On.

Orbis terrarum homini tanquam theatrum est, un quisque sibi nostrûm scenæ servit, comicam hic, tra[illegible] cam ille personam sustinet; Comicam certe vir bonu[illegible] quocumque enim ille exordio actum incipit, lepido u[illegible] que ac festivo fine vitæ fabulam claudit. Tragico thurno indutus prodit homo nequam: nec personam [illegible] nit, nisi cruentus; Actus enim postremus nunquam li alius nisi funestus ac tristis. Quotiescumque igi[illegible] hunc aut istum improbum initio satrapæ personam [illegible] stinere, ac magnum aliquid spirare videbis, conti[illegible] te, ac suspende paulisper judicium, dum tragico bo[illegible] scena claudatur. Finis destinguit fabulam. Quis [illegible] vem nitidum in pratis luxuriantem dum videt, secur non cogitat? quis taurum sub jugo gementem dum c[illegible] spicit, macello haud destinatum non concludit? conc[illegible] damus & nos, impiorumque felicitate nihil felicius [illegible] statuamus, nec enim unquam principia impiorum t[illegible] invidenda, quàm exitus deplorandus; nunquam pior[illegible] principium tam tristi, quàm finis est placidus.*

Augult. in Matth. 27. *Si haberes sapientiam Salom[illegible] nis, pulchritudinem Absolonis, fortitudinem Sam[illegible] sonis, longævitatem Enoch, divitias Cræsi, feli[illegible] tatem Octaviani; quid prosunt hæc, cum tand[illegible] datur caro vermibus. & anima dæmonibus?*

Prov. VII: 21. *Elle l'a flechi par la force de ses dou[illegible] paroles, & l'a enduit par les mignardises de [illegible] levres.*

Il s'en va apres elle incontinent comme le bœuf s'en à la tuerie.

Summè bona valetudo (secundum Hippocratem) summè periculosa est. Plerumque magnis gaudiis dolores adhærescunt. Magis periculosa navigatio est, cum, vento secundo, modò in hanc, modò in illam partem lascivit anceps velum, quàm cum adverso turbine sinus obliquat gubernator. Solet fortuna, inquit Cæsar, quos pluribus beneficiis ornavit, ad duriorem casum reservare. Effusiorem risum lacbrimæ plerumque claudunt. Omnis enim felicitas dubia est, nec beatissimorum facile ullus dixerit quamdiu talis futurus sit? Nam quod regnum est (inquit Seneca) cui non parata sit ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? nec magnis illa intervallis divisa; momentum interest inter solium, & aliena genua. Quis enim ignorat magnas arbores diu crescere, una hora exstirpari? Quisquis es, fortunam reverenter habe; non enim melius res secundæ perdurant, quam si animus continens eas gubernet: potentia utique mediocriter usurpata omnia bona conservat, ait Dio.

Sen. 28. Epist. *Ad omne fortuitum bonum suspiciosi & pavidi stare debemus, & fera & piscis spe aliquâ oblectante decipitur: munera ista fortunæ reputamus. Insidiæ sunt.*

Pet. Armil lib. 8.

Effusam sæpe lætitiam tristes & adversæ res excipiunt.

Ovidius 4. Pont. 3.

Tu quoque fac timeas, &, quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

Gantsch

ntfch en al welvarende te zyn, is forgelijck, en nt voor verdacht gehouden te worden, feyt Hippo-:es. Een fchip is in minder gevaer, om door een cken voorwint omgeflagen te worden in 't gijpen, door een tegenwint in 't laveeren. Uytmuntende vallen van geluck hellen veeltyds tot fware veranningen, feydt Cæfar. Het onmatigh en uytfchotte-de lagchen wort veeltyts met tranen befloten. Alle rfpoet is wanckelbaer; in voegen dat felfs de al-;eluckighfte niet en weten hoe lange hun welftant ren fal. Wat heerfchappy is 'er, feyt Seneca, cke niet den val, de vertredinge, den heerfcher, len beul op de hielen na en gaet? En dickwils is niet veel fpelens tuffchen den een en ander. Op Koninckiyken ftoel verheven te zyn, en felfs een tval te doen aen anderen, is fomwylen nau een e tijts verfcheyden. Wie en fiet niet dat hooge men lange waffen, en dickwils op een oogenblick geroeyt worden? Het is dan beft t'elckens als ons geluck toelacht, op onze hoede te zyn: op dat wy het bedriegelijck lockaes, gelijck een domme :h, niet weghgeruckt en worden.

Vooral uw faken wèl befint,
Wanneer uw fchip feylt voor de wint;
Want die in 't gypen eens mifdoet,
Verlieft wel lichtlyck lyf en goet.

Voor

Voor kleyn genuebt, groot gesuebt.

Ey siet eens, vrienden! siet, wat mag 't den gilt-os!
Dat hy een rosen hoet magh dragen achter straten
Al wort hy schoon gestreelt, 't is voor een korte
Eylaes van achter volght de slager met de byl.
Hoe dom is menigh mensch! sy rasen, spelen, woe
En van dat komen sal en is 'er geen gevoelen;
Maer hoort een nutte les voor alle vuyl bejagh
Peyst staegh op uw vertreck, of aen den jongsten

1 Johan. II. Mundus transit, & concupiscentia

Taure quid eximiis te cernua nexa corollis?
Quidve juvant agili tympana pulsa manu?
Mox lanius rigida feriet tibi colla securi,
Parvaque perpetua gaudia nocte lues.
Quid rosa, quid laetui tibi, quid, homo, blanda
Proderit? & vasto quidquid in orbe placet.
Heu! levis & brevis est mundi, vel summa, volup
Et premit emeritum mors sine morte jecur.

De court plaisir, long repentir.

Que sert au pauvre bœuf qu'on des fleurs l'environ
Puis qu'un sanglant boucher de si pres le talonne?
Qu'attens tu cœur charnel des voluptez confort
Helas! de là ne vient qu'un immortelle mort.

Orbis terrarum homini tanquam theatrum est, unusquisque ibi nostrûm scenæ servit, comicam hic, tragicam ille personam sustinet; Comicam certe vir bonus, quocumque enim ille exordio actum incipit, lepide utique ac festivo fine vitæ fabulam claudit. Tragico cothurno indutus prodit homo nequam: nec personam ponit, nisi cruentus; Actus enim postremus nunquam illi alius nisi funestus ac tristis. Quotiescumque igitur hunc aut istum improbum initio satrapæ personam sustinere, ac magnum aliquid spirare videbis, contine te, ac suspende paulisper judicium, dum tragico boatu scena claudatur. Finis destinguit fabulam. Quis bovem nitidum in pratis luxuriantem dum videt, securim non cogitat? quis taurum sub jugo gementem dum conspicit, macello haud destinatum non concludit? concludamus & nos, impiorumque felicitate nihil felicius esse statuamus, nec enim unquam principia impiorum tam invidenda, quàm exitus deplorandus; nunquam piorum principium tam tristi, quàm finis est placidus.

August. in Matth. 27. *Si haberes sapientiam Salomonis, pulchritudinem Absolonis, fortitudinem Sampsonis, longævitatem Enoch, divitias Cræsi, felicitatem Octaviani; quid prosunt hæc, cum tandem datur caro vermibus. & anima dæmonibus?*

Prov. VII: 21. *Elle l'a flechi par la force de ses douces paroles, & l'a enduit par les mignardises de ses levres.*

Il s'en va apres elle incontinent comme le buef s'en va à la tuerie.

De

De werelt (seyt er een) is aen den mensche a
tooneel, ieder een heeft daer, als sijn rolle,
len, den eenen, in een bly-eyndigh spel, den
ten in een treurspel. Een vroom mens leven he
eygenschap van een comedie, want hoedanig
beginsel oock wesen moge, soo maeckt hy alti
vrolijck eynde. Den goddeloosen daerentegen
recht tragedie speelder. Wanneer ghy daer
eenigh werelts kind, ten eersten aenvange, in
lyckheyt hooge siet uytmunten: schorst uw oorde
weynigh op, en let op het eynde: noyt en hie
treurspel op, alleenlijck met één uytkomen; d
genschap van de spelen is meest gelegen in h
sluyt, let daerom wel op het laetste: op 't sch
van de marckt (seydt ons spreeckwoord) kent
de koopluyden. Wie siet 'er een vetten os i
welbegraesde weyde, die niet en denckt dat se
de byle opwast? Wie siet 'er daerentegen een
suchten onder het jück, die niet en merckt dat
ve niet en is voor het vleeschhuys? laet ons da
sluyten, en seggen dat 'er niet ellendiger en is
het geluck van de goddeloose; niet geluckiger,
den tegenspoet der vromen. Het beginsel va
booswicht en wort nimmermeer soo seer benij
sijn einde beklaegt word. De beginselen van de
saligen en zyn nimmermeer soo verdrietigh en bes
lyk, als hun eynde is sacht en lieffelyk.

ABSTRAHENS, ABSTRAHOR.

Het gebedt dat Epictetus ons beveelt altijdt in de mont te hebben, verhaelt by den Heer Pr du Vair, dunckt my vry al wat hooger te gaen dan de leere van de Heidensche wysgeeren:

Leyt my door uw bestemde baen
Mijn God! soo sal ick willigh gaen
Daer ick, gelijck een eerlijck man,
Naer uw beschicking komen kan:
Of anders werd' ick, als een wicht,
Gesleept naer mijn bescheyden plicht.

Wat worstelen wy dwergen hier tegen? een a felend en achternitslaend paerd doet met sijne ste heyd geen ander voordeel, dan dat het sijn lijf slagen krijght, en moet niettemin het gareel d gen, en den ploegh voorttrecken. Den raet en besluyt der menschen wordt van de beschicki Godes immers soo lichtelijck beloopen en geheel bedeckt, als de keyen aen den oever liggende, d het opgeworpen slijck of zant van de overloope riviere, seyt *Pausan.* Gods eeuwige voorsienigh en kan noch door wysen raet, noch kloeck verst van 'smenschen vernuft eenighsins verhindert w den, seyt selfs de goddeloose *Apuelejus.* 't Is dan l geduldelijck te verdragen 't gene men noch belett noch versetten kan: 't Is best Godt, door wi macht alles beleyt wort, sonder tegenknorren of m en intevolgen. 't En is geen rechtschapen la necht, die met onwilligheyt en al sughtende overste navolgt. Daer en is niet dat plagen gen meer versacht, dan lijdsaemheydt.

Nadien wy in de nacht en in het ...
Wat mensche kan 'er sien een wesen sonde
Die noch geen kleyne mier in eenig deel
Maer desen onverlet, o God! onéindigh we
Laet van u slechts één woort hier op der aer
Sie wat een wonder ding! hy, die den hem
Die is 't, die ongemoeyt, en onverander

Quod movet, quiescit.

Pulvis & umbra sumus, describere nume
Non opis est nostra, pulvis & umbra su
Pace tua liceat tamen, O Deus optime, de t
Paucula vel blæso promere verba sono
Tu Rupes qui cuncta trahis; qui cuncta gube
Est tamen intereà, te penes alta quies.
Nulla subit te cura, Pater, tamen omnia c
Astra solumque moves, nec tibi motus ines

Jac. I: 17. *Toute bonne donation & tout do*
est d'enhaut, descendant du Pere des lu
par devers lequel il n'y a point de var
ny d'ombrage de changement.

QUOD MOVET, QUIES[illegible]

Nosnè infinitum, æternum, ac ineffa[illegible]
quo, per quod, & in quo omnia, à [illegible]
causæ causarum) definiamus aut descr[illegible]
homulì futiles, ac nihili, qui necdum [illegible]
licis corpusculum, satis perspeximus?
Deus religione tantùm intelligendus, pi[illegible]
dus est, sensu verò persequendus non est; [illegible]
dus, ait Hilar. Interea tamen, ore ve[illegible]
humili, de Deo fas est proloqui ea quæ [illegible]
in libris mysticis, memoriæ prodidit. [illegible]
quidquam aut mirabilius ex immenso ipso [illegible]
lepromat aliquis, hoc elogio, Deum immob[illegible]
mnia tamen movere; Deum securum esse, [illegible]
en curare; Deum inconcussum esse, [illegible]
tatere. Plura quid addam? quidquid in[illegible]
nus est, inquit Hilar. Melius ergò Deum
us cognosces, &, ut solem non directè,
, sed in aquis intuemur, sic Deum in [illegible]
si quis se modo ad Deum attollat, illicò hu[illegible]
neo enim fieri potest ut quis Deum cogit[illegible]
n tempore elato animo esse possit.

Psalm CIII. Buch.

Ille flammantis super alta cœli
Culmina immotum solium locavit,
Et suo nutu facilè universum
Temperat orbem.

Vid. August. Meditat. cap. 29.

QUOD MOVET, QUIESCIT.

[illegible]onden wy dat oneyndigh, eenwigh, onuytspre-
[illegible]k wesen Godes, uyt het welcke, door het wel-
en in het welcke alle dingen zijn, van 't welcke
beginselen aller beginselen afdalen; hoe segh ick,
[illegible]den wy den aert en eygenschap van 't selve recht
[illegible]schrijven? wy arme aertwormen, die nauwelijcks
och de eygenschap van een nietige mug of vloó recht
andersocht hebben? God is door nederigheyt te ver-
gaen, door godsdienstigheyt te belijden, niet met
onse sinnen op te volgen, maer aen te bidden, seyt
den outvader Hilarius. Ondertusschen nochtans is
het niet ongeoorlooft, met eerbiedigen en nederiger
monde van Gode te uyten, het gene Hy self van he
door sijnen geest heeft laten getuygen; waer van
kortelijck, doch grondelijck kan geseyt word
dat Hy alle dingen beroert, self onberoerel
hy alle dingen besorght, self buyten sorge. d[illegible]
alle dingen beven doet, self geensins beweegt
de. Om kort te spreken, al wat in Gode is,
Godt, en goddelijck, seyt een Outvader. H[illegible]
delijck wesen dan, is best te kennen uyt sijn [illegible]
en gelijck wy de sonne niet regelrecht, mae[illegible]
water aensien en kunnen, alsoo mede God
in sijne wercken, seyt Hermes. Iemandt
voegen als voren, sich tot Gode verheffend
ten twijfel ten hooghsten vernederen, w[illegible]
soude sich selven niet verachten, en onde[illegible]
sijgen, als hy op God maer en denckt?
Herm. Pœmand. cap. 11. *Omne motum*
moveatur, sed in quiescente, & id quod [illegible]

REPERIRE, PERIRE EST.

X X I.

't Vlucht, krijgt lucht.

Els in haer eerste jeugt quam veel haer Minn[illegible]
Waer dat haer maeghdom was, ja woud' het
klagen,
Indien men 't haer verswveeg: ten lesten sprak [illegible]
Kint hou dit doosjen toe, hier is de maeg[illegible]
(In 't kistjen sat een vinck,) de Min is nau v[illegible]
De doos is opgedaen, de vogel uytgevlogen;
Ach! maeghdom, teer gewas, dat ons so licht [illegible]
Met soecken raeckt het wech, met vinden is h[illegible]

REPERIRE, PERIRE EST.

Inveniendo, amittitur.

Cajeta decus dum laudat alumnæ,
tas ubi sit. Lydia nosse cupit,
ge suspectum ne consulat illa, veretur;
am nutrix pyxide claudit avem:
, virginitas latet hic ait; arca repente,
stit in thalamo sola puella, patet.
e tegmen hiat, volat irrevocabilis ales,
mihi virginitas, dum reperitur, abit.

Trouver, est perdre.

quant l'oiseau caché te donna ta nourice,
uriosité vouloit oster le vice
ors ton esprit: Margot jamais sçavoir convient
fille tout cela, qu'à fille n'appartient.

Een open mont, toont 's herten gront.

w doosje. soete maegt! was lustig aen te schouw
s heeft meest al het volck het oogh daer op-gehou
Om 't innigh moy te sien, maer als het open gi
Toen was de gantsche schat niet anders dan een
'op hadde, toen hy sweeg, een grooten naem verwo
Maer als sijn flabbe ging toen was het al verko
Wie niet te wijs en is, en niet wil schijnen
Die spreke niet te veel, soo heelt hy sijn g

PEPERIRE, PERIRE EST.

Silendo ſtolidus ſapienti par eſt.

Hæc, dum clauſa fuit, ſub pyxide mira latere
Regalesque tegi quiſque putavit opes,
Mox, ut aperta fuit, ſpectacula ludicra vulgo
Præbet, & è capſâ læta volavit avis.
Dum ſiluit tua lingua, virum te, Baſſe, putavi;
Tradatur puerum te ſine mente ſonus,
Qui loquitur, populo ſe præbuit ille videndum;
Vel fatuus, preſſo dum ſilet ore, ſapit.

Sans langage, le fol eſt ſage.

...out ſemble bel & bon, quant ceſte boite eſt cloſe,
...is quant un malotru ouverte la propoſe,
Le jeu eſt tout gaſté, le monde voit que c'eſt;
...our ſage on tient le fol, ſi longtemps qu'il ſe taiſt.

Ambroſ. de Virg.

...aude vas tuum ne unguentum effluat, claude vir-
...utem verecundiâ loquendi, & abſtinentiâ.

Hieron. ad Salvian.

...era res in fœminis pudicitia eſt, &, quaſi flos
...rrimus, citò ad levem marceſſit auram, levique
...orrumpitur, maximè ubi & ætas conſentit ad

...unum. Robert. lib. 2 Rei Jud cap. 12.
...explorando, an, & ubi virginitas ſit, virgi-
...iſſe eſt.

Mali-

SILENDO STOLIDUS SAPIENTI PAR EST.

ultis præclarum videtur bene loqui, prudentioribus ositè tacere. Quoties enim, extra notam simulati-, aut ignorantiæ, tacere fas est, silentium non tacitatem, hominem cordatum indicare cordati judi-t: nec quanta quis, sed qualia loquatur; nec ver-um molem, sed pondus attendendum esse. Ut mo-a illa optima est, quæ pretii plurimum habet in va mole, sic sermo qui sensus, ait prudens vir; confidenter addit: Quid visurus sim nescio, sed bosos valdè & una sapientes nondum vidi, Cor fatui quit Salom.) eructat stultitiam. Aut nihil igitur, accurate loquendum, ne lingua, quæ in humido lubrico est, (ut antiqui dicebant) alibi titubet, aut illet; nec enim turpe adeo pede, quam mente labi, Stobæus. Concludo, & cum Maximo, silentium imum atque tutissimum rerum administrandarum culum esse, definio.

Martialis.

m te non nossem, dominum regemque vocavi,
Cum bene te novi, jam mihi Priscus eris.

Erasm. in Apopht.

st aliqua sapientiæ pars, silentio stultitiam tegere.

Alciat. ex Græco.

um tacet, haud quidquam differt sapientibus amens,
Stultitiæ est index linguaque voxque suæ.
go premat labium, digitoque silentia signet,
E sese Pharium vertat in Harpocratem.

Veel achten 't een groote ſake wèl te kunnen ſpre-
ken: wijſe luyden houden meer van wèl te kunnen
ſwijgen, ja oordeelen dat ſoo menighmael iemant
ſwijgen magh, buyten verdachtheyt van onwetenheydt
of geveynſtheydt, dat het ſwijgen, en niet het ſpre-
ken, een waerteycken is van aen rechtſinnigh verſtant.
Niet hoe vele, maer hoedanige reden dat iemandt
voortbrenght, niet de menigte, maer het gewichte
der woorden, is bedenkelijk. En gelijck dat voor
het beſte gelt wort gehouden, 't welck in weynigh
ſtoffe, groote waerde vervat: ſoo moeten oock de
redenen, die weynigh woorden, en veel ſins in heb-
ben, hoogſt geacht worden. Ick en weet niet, ſeyt
'er een geleert man, wat ick noch ſien ſal, maer
tot noch toe en hebbe ick noyt veel ſprekende men-
ſchen wijs gevonden. 't Schijnt ſtout geſeyt te zyn,
doch Salomon ſelve is al mede van dat gevoelen,
waer veel woorden zyn, ſeyt hy, daer hoort men
den ſotten. Gelijck het metael door ſijn klanck, ſoo
wort den menſche door ſijn reden onderſcheyden,
ſeyt Quintilianus. Het is daerom oirbaer, of
geene, of welvoegende redenen voort te brengen,
op dat de tonge, die in het natte gladde haer woon-
plaetſe heeft, (gelijck de Ouden ſeyden,) niet er-
gens in en glibbere: want 't en wort niet ſoo quaet
gehouden met de voeten, als met de tonge, te ſtruy-
kelen.

...ILÆNDO STOLIDUS SAPIENTI PAR EST.

In wetenschap, matigheyt.

...vas u aengeseyt, en dier genoegh bevolen,
...nigh diep geheym hier binnen was verholen.
...er ghy en rustet niet, o al te losse maeght!
... dat ghy 't al te mael, tot uwer schande, saeght:
...laer des Heeren arck, des Hemels diepe saken
...en u niet te sien, en minder aen te raken;
...t soecken is hier best, niet weten hier verkiest,
... soeckt, en vint het niet, of die het vint, verliest.

...tibi nutrix hæc pinida fuera lateret...
...verat, & satis hæc debuit esse tibi;
...tractare manu, quid cernere, virgo, requiris,
...eque tenere manu, quæque videre nefas?
Dei reverentur habe; quid fœderis arcam
...gis? id, cobibe stulta puella manus.
...tis nescire juvat, scivisse nocebit,
...e perire fuit, quod reperire nocens.

...lef. III: 22. *Tu n'as que faire de voir de tes yeux, les choses secretes.*

...curieux desir ton pauvre esprit incite,
...voir ce que ne dois? trouvant en feras quite.
...sonde les secrets, ains mets au ciel tot cœurs:
...touche de la main à l'arche du Seigneur.

SILENDO STOLIDUS SAPIENTI PAR. I

Idem Emblema, alio sensu.

Carcere nil opus est captam pepulisse volucre
Sponte sua fugiet, tu modo pande fores;
Pande fores caveæ, mox, qua data porta,
Inque suum fugiet libera facta nemus.
Corporis angusto mens enthea clauditur antro,
Mors libertatem reddere sola potest:
Mens age, pone metus; nec enim nisi vincula ru
Abrumpit quoties de tribus una colum.

Anders, op hetselve beelt.

't En is van geenen noot een vogel uyt te dryve
Hy wil oock even self niet in sijn hutte blyven;
Want als hy maer en siet het open van de lucht
Soo springt hy vaerdigh op, en geeft sich tot de vl
Het ligchaem is de koy, die houdt de ziel gevan
e doot die maeckt se los, die maeckt se vrye gan
Waerom, o christen hert! waerom toch hier gevre
Al velt de doot het lijf, sy maeckt een vryen g

Scaliger: *Nescire velle quod magister opt docere non vult, erudita inscitia est.*

I *Animi morbus est, male & superflue de verere*

r de Trin. *Deus religione intelligendus est, te profitendus est, sensu verò persequendus sed adorandus.*

XXIX: 29. *Les choses cachées apartienne ernel nostre Dieu: mais les choses revelées r nous & nos enfans.*

't Is quaet, voor die 't miswaa

't Is goet, voor die 't wel doet

De Pieterman is nut voor spijs te zyn g
Van die fijn vreemden aert en loose ranl
Maer die hier onbewust of onervaren
Vervallen in geraes, door onverwacl

Lædit ineptos.

Extrahitur nostro mirabilis æquore piscis,
(Effuge piscator ni tibi docta manus:)
Quem si forte rudi quis tangere sustinet ausu,
Illa venenatâ cuspide læsus, abit.
Quem caute tenet hunc doctaque eviscerat arte,
Mox impune coquo tradere monstra potest;
Hic quod edat, quod lædat habet contrarius alter,
Quid multis opus est? hoc in amore valet.

L'adroict n'a mal.

Cil qui la vive prend, & où qu'il faut, la touche,
Appreste, quant il veut, viande pour sa bouche;
La mal adroicte main produira l'enrager,
Dy, n'est ce pas l'amour dont tu me veus parler?

't Is kunst te leven.

Sie hoe de werelt gaet, daer twee gesellen vissen
Heeft dickmaels een het nut, en d'ander moet het missen;
Een lacht 'er in de vuyst, gantsch blyde met den vang,
En d'ander schreyt 'er om, en jammert uuren lang;
Daer is een seker greep om dit en gint te raken,
Niet ieder is bequaem tot alderhande saken;
Wat desen heeft verrijckt, heeft genen uytgeput,
't Was ieder even na, maer geensins even nut.

Non omnibus, omnia.

Pascitur illa cibo, depascitur iste veneno;
Inque pari causâ quod gemat alter habet.
Res eadem quære juvet hunc, cur torqueat illum:
Quæritis; in causa est læva, vel apta manus.
Apta manus festos & tristia vertit in usus,
Ipsa vel evertit gaudia læva manus.
Artis opus vita est, non omnibus omnia quadrant.
Quod nocet huic, illi commoda sæpe tulit.

Deux mendians à un huis,
L'un a le blancq, & l'autre le bis.

Deux touchent un poisson, dont l'un est mis en rage
Et l'autre estant joly, s'en rit de bon courage.
Tout n'est pas propre à tous; dont l'un faict son prof
Un autre pert ses biens, & creve de despit.

Ovidius 1 Amand.

Arte citæ remoque rates veloque reguntur,
Arte leves currus, arte regendus amor.

Veget. lib. 3. in Præf.

Qui secundos optat eventus dimicet arte, non ca

Apul. ex Afran.

Amabit sapiens, cupiens cæteri.

Nec satis clavus, nec satis est frænum, nisi adsit qui arte moderetur, non satis cythara, nisi qui scite moduletur; omnia non pariter rerum sunt omnibus apta. Egregie, ut cætera, Arist. tantum, inquit, ad unumquemque felicitas pervenit, quantum cuique virtutis ac prudentiæ, priscis mortalibus feræ damnosæ fuêre, utpote identidem ab eis læsi; posteriores etiam in suum commodum vertere cœperunt, carnibus vesci, pellibus vestiri, felle mederi. Nam quemadmodum unius & ejusdem herbæ apis florem sequitur, capra fruticem, sus radicem, bos folium, aves semen; ita quisque pro ingenii modo utilia aut futilia ex re quapiam colligit. Aqua maris inutilis est potui, sed alit pisces, ac servit navigantibus. Ars utentis rerum usum distinguit, & sapiens, ut ait comicus, fingit fortunam sibi, longe aliter Penelopen Ulysses, aliter Eurimachus spectabat; aliter solem Pythagoras, aliter Anaxagoras: ille ut Deum, hic ut lapidem respectabat: virtutem denique ipsam non eodem modo Socrates atque Epicurus. Socrates quidem tanquam pulchritudinis, Epicurus tanquam voluptatis amator sectabatur. Quid tandem? Peregrinemur ut apes, non araneæ, &, quod in quaque re commodi est, id carpamus.

Theodoretus:

Neque ensis cædium causa est, sed is qui ense male utitur; neque divitiæ & paupertas, aliæque vitæ prosperitates & adversitates reprehendi & accusari merentur, sed qui unoquoque eorum præter leges utuntur.

Noch

Noch het roer aen het schip, noch den toom aen het paert baten iet, soo 'er niemant en is die se wel bestiert. Luyt en cyther zyn vergeefs, sonder goede meester die daer op speelt. Alle dingen staen alle man niet even wel ter handt, maer ieder een treckt soo veel voordeels uyt eenigh dinck, als hy wijsheydt heeft. De wilde dieren zyn in oude tijden by de onervaren menschen schadelijck geacht geweest, mits sy lieden telckens daer van gequetst werden De nakomelingen daerentegen hebben uyt deselve groot voordeel weten te trecken, als derselver vleesch tot spyse gebruyckende, de vellen tot kleedinge, de galle tot gesontmaeckinge: want gelijck aen een en het selve kruyt de bye na de bloeme tracht, de geyte naer de spruyte, het vercken naer de wortels, de os naer het blat, de vogel naer het zaet: alsoo plagh een iegelijck naer den inval van sijn vernuft, uyt een en deselve sake den eenen nutte dingen, den anderen niet dan beuselingen te trecken. Een purper kleet sal de menschen verheugen en tot vreughde verwecken, en de stier doen woeden. Het zeewater en deught niet tot dranck, is evenwel bequaem tot de visscherye en de schipvaert. De kunste des gebruyckers onderscheydt de dingen, en een vernuftigh mensche kan sijn eygen geluck smeden. De deugt self en wordt niet op éene wyse by Socrates en by Epicurus betracht; want den eenen volgt dese om der geluckfaligheydt, de anderen om der wellust wille. Voor besluyt, laet ons handelen en wandelen als byen, en niet als spinnen, op dat wy uyt alle dingen het beste verkiesen.

2 Corinth. II. 16. *Den dese een reuck des doods, ter doot; en den geenen een reuck des levens, ten leven.*

Daer wort een seker visch hier uyt de zee getogen,
Daer, by een handig mensch, wort voetsel uytgesogen,
Maer die het seltsaem dier niet recht en heeft gevat;
Die raeft gelijck een hont: oock schoon hy niet en at.
Sie wat misbruiken werkt: het boeck van God geschreven,
Doot somtijts die het leest, en siet! 't is enkel leven:
Daer 't beitje suycker vint, juyst uyt dat eygen kruyt,
Daer suyght de vuyle spin vergiftigh voetsel uyt.

Ecclef. 32. Qui quærit legem replebitur ab eâ, & qui insidiose agit, scandalizabitur ab eâ.

Piscis idem genus huic alimenta benigna ministrat,
Piscis idem genus huic causa doloris erit:
Cur aliquis piscem pronunties esse malignum?
Cum nocet, haud piscis, sed coce, culpa tua est,
Sancta Dei lex est, fert pagina sacra salutem
Quo pereat, tamen hinc lector iniquus habet.
Libet apis violas, & aranea libet easdem;
Hæc aconita trahit floribus, illa faves.

Le sol est l'auteur, de son malheur.

Deux prenent un poisson, poisson de mesme sorte,
L'un en sent grand tourment, & l'autre bien s'en porte:
La cause est du malheur la mal adroite main.
Ta loy est juste, o Dieu, meschant le cœur humain.

Ab ipso conditore nihil malum aut turpe, ait Hermes: turpia enim sunt affectiones inhærentes generationi, sicut ærugo æri, sordes corpori; atqui nec æruginem fecit faber, nec sordes auctor produxit, nec malitiam Deus. Scripturam sacram, ad stabiliendas omnium fere ætatum hæreses, detorquere omnes videmus; atqui id non Scripturæ vitio, sed naturali hominum sive ambitione, sive pravitate fieri, ratio docet. Vultures ad male olentia corpora, præteritis amœnis et odoriferis, feruntur; muscæ sana corpora prætervolant, ad ulcera properant. Ita isti, claris ac perspicuis Scripturæ locis omissis, obscuris ac dubiis adhærescunt, aut non raro perversa interpretatione dubios facere conantur. Imo vero quemadmodum eadem purpura homines delectat, ac ad gaudium provocat, tauros offendit, ac irritat ad pugnam: sic ex eodem loco, hic doctrinæ salutaris, ille schismatis ac secta occasionem sæpe arripuit. Unde hoc? verbo dicam; Deus bonus, Scriptura sancta, homo perversus.

PROV. VIII.

Justi sunt omnes sermones mei, non est in iis pravum quid, neque perversum; recti sunt intelligenti, & æqui invenientibus scientiam.

1 Corinth. I: 18.

A ceux qui perissent, la parole de la croix leur folie, ains à nous qui obtenons salut, elle est [illegible] de Dieu.

den Schepper en komt niets quaets, seydt Her-
want het gene dat in den mensche quaet is,
eszelfs aengeboren genegentheden, hem aenhan-
nde gelijck de roest het yser, en de vuylig-
het ligchaem doet; nochtans en is de smit
oorsaecke van de roest, noch den genen die
gchaem gewelt heeft van de vuyligheyt, noch
van den quade. Dat de heylige Schrift tot
rckinge van alle ketteryen wort te berde ge-
:, of door verdorvenheyt, of door eergierig.
der menschen, leert de ervarentheydt. De
ogels, al wat wel rieckt, voorby vliegende,
, op de stinckende en bedorven ligchamen. De
n, gesonde leden verlatende, gaen suygen aen
en en etterbuylen. Veel menschen effene en
Schriftuurplaetsen van de hand slaende, nemen
ghte vreemde besluyten te smeden, uyt eenige
achtige duystere redenen. Ja gelijck een en
lve purperen kleet de mensche vervrolickt, de
ı vergramt en doet rasen; op gelijcke wijse sal
enen somwijlen Godsalige leerstucken, een an-
schadelijcke ketteryen, uyt een en deselve
s trecken. Wat is hier de reden van? in 't
, God is goed, de Schrift is heyligh, maer
ensche is verkeert.

Als quaet, uyt goed, ons wedervaert,
Dat komt uyt ons verdorven aert.

trecke foo veel voordeels uyt eenigh dinck, als
wijsheydt heeft. De wilde dieren zyn in oude
den by de onervaren menschen schadelijck geacht
weeft, mits sy lieden telckens daer van gequetst
den De nakomelingen daerentegen hebben uyt de
groot voordeel weten te trecken, als ders
vleesch tot spyse gebruyckende, de vellen tot
dinge, de galle tot gesontmaeckinge: want ge
aen een en het selve kruyt de bye na de bl
tracht, de geyte naer de spruyte, het vercken
de wortels, de os naer het blat, de vogel
het zaet: alsoo plagh een iegelijck naer den
van sijn vernuft, uyt een en deselve sake den
nutte dingen, den anderen niet dan beuseling
trecken. Een purper kleet sal de menschen ve
gen en tot vreughde verwecken, en de stier
woeden. Het zeewater en deught niet tot dr
is evenwel bequaem tot de visscherye en de
vaert. De kunste des gebruyckers onderscheyd
dingen, en een vernuftigh mensche kan sijn eyge
luck smeden. De deugt self en wordt niet op
wyse by Socrates en by Epicurus betracht; want

2 Corinth. II. 16. *Den dese een reuck des doodts, ter doot; en den geenen een reuck des levens, ten leven.*

Daer wort een seker visch hier uyt de zee getogen,
Daer, by een handig mensch, wort voetsel uytgesogen,
Maer die het seltsaem dier niet recht en heeft gevat;
Die raest gelijck een hont: oock schoon hy niet en at.
Sie wat misbruiken werkt: het boeck van God geschreven,
Doot somtijts die het leest, en siet! 't is enkel leven:
Daer 't beitje suycker vint, juyst uyt dat eygen kruyt,
Daer suyght de vuyle spin vergiftigh voetsel uyt.

Ecclesf. 32. Qui quærit legem replebitur ab ea, & qui insidiose agit, scandalizabitur ab eâ.

Piscis idem genus huic alimenta benigna ministrat,
Piscis idem genus huic causa doloris erit:
Cur aliquis piscem pronunties esse malignum?
Cum nocet, haud piscis, sed coce, culpa tua est,
Sancta Dei lex est, fert pagina sacra salutem
Quo pereat, tamen hinc lector iniquus habet.
Libet apis violas, & aranea libet easdem;
Hæc aconita trahit floribus, illa favos.

Le sol est l'auteur, de son malheur.

Deux prenent un poisson, poisson de mesme sorte,
L'un en sent grand tourment, & l'autre bien s'en porte:
La cause est du malheur la mal adroite main.
Ta loy est juste, o Dieu, meschant le cœur humain.

Ab

Ab ipso conditore nihil malum aut turpe, ait Her-
mes: turpia enim sunt affectiones inhærentes genera-
tioni, sicut ærugo æri, sordes corpori; atqui nec æru-
ginem fecit faber, nec sordes auctor produxit, nec ma-
litiam Deus. Scripturam sacram, ad stabiliendas om-
nium fere ætatum hæreses, detorquere omnes videmus;
atqui id non Scripturæ vitio, sed naturali hominum si-
ve ambitione, sive pravitate fieri, ratio docet. Vul-
tures ad male olentia corpora, præteritis amœnis ac
odoriferis, feruntur; muscæ sana corpora prætervo-
lant, ad ulcera properant. Ita isti, claris ac per-
spicuis Scripturæ locis omissis, obscuris ac dubiis adhæ-
rescunt, aut non raro perversa interpretatione dubios
facere conantur. Imo vero quemadmodum eadem pur-
pura homines delectat, ac ad gaudium provocat, tau-
ros offendit, ac irritat ad pugnam: sic ex eodem loco,
hic doctrinæ salutaris, ille schismatis ac sectæ occasionem
sæpe arripuit. Unde hoc verbo dicam; Deus bonus,
Scriptura sancta, homo perversus.

Prov. VIII.

Justi sunt omnes sermones mei, non est in iis pra-
vum quid, neque perversum; recti sunt intelligentibus
& æqui invenientibus scientiam.

1 Corinth. I: 18.

A ceux qui perissent, la parole de la croix leur est
folie, ains à nous qui obtenons salut, elle est vertu
de Dieu.

c rei est! Fluvium per medium maris labi,
, & velut in amplexus cani istius patris
? suam nihilominus undam, colorem, pisces
rro! Monstrum hoc aliquis in mari, aliud
rrâ miramur. Patrum nostrorum ævo, cum
starent veteris vestigia recti, una ferè erat
x matrimonii ineundi ratio, ut simul cum
iis omnium bonorum societas inter conjuges
videretur. Nunc verò mutata tempora, mu-
tatâ hominum mores, ut conjugii sacrum in
um abiisse, & rei mancipii facta videatur,
hodie matrimonia, totidem sordida ferè
, de bonis in communionem non conferendis,
ant. Quid dicam? stultè parentes filiam in
ium collocant ei, cui dotem diffidunt. Stul-
marito ejusmodi se dat, cui sua negat. Ut
niscentur omnibus partibus, sic inter conjuges
paratum, nihil singulare; non corpus, non
e cogitationes quidem, velim.

Horat. Sat I. lib. I.

'is, cum tu argento post omnia ponas,
i non præsto, quem non merearis amorem.
ır. in Præcept. Matrim. ex verf. Amiot.
scrit que la cité est bienheureuse où on n'en-
pas ces mots, cela eſt mien, cela n'eſt pas
mais ces paroles la doivent bien encore plus
nanniès hors du mariage.

hedendaeghs, in 't maken van ...
fchap van ligchamen volkomenlyck toelaet, gem
fchap van goederen daerentegen gantfch verwerpt
't niet groote dwaesheyt een teêre maeght, uw
vleefch en bloet, in den fchoot van defen of
onbefuysden jongelingh, flechtelijck heen te le
om naer fijn welgevallen met defelve om te
fpringen, één hant vol gelts daerentegen, of fo
aerde kluyten in dier voegen vaft te maken,
daer niet aen en kan? Is 't niet dolligheyt fijn
ter te betrouwen aen iemandt die men het huw
goet niet betrouwen en durft? fekerlyck de w
heyt des huwelijcken Staets, wort door defe
digheden veel te kort gedaen; want voorwa
het wel foude gaen, foo behooren de gehoud
alleenlyck in ligchamen, maer oock in goeder
in gemoederen en gedachten gemeen, en in al
deelen immers foo feer vermengt te wefen,
wijn en water, als het onder den anderen geg

rinth. VII: 31. *De werelt gebruyckende, als niet gebruyckende.*

r een versche beeck die met de soute baren
len in het diep, oock sonder eens te paren;
oe het water raest, sy blijft al even soet,
undt haer eersten aert te midden in den vloet.
een groote deugt met alle man te leven,
het los gewoel sijn herte niet te geven;
e de werelt schiep, en schiep oock even my,
dat in dese ziel de werelt niet en sy.

Mediis immixtus in undis.

trunt, medium qui per mare volvitur, amnem,
men æquorei nil trahit inde salis.
ndi pelagus, nos vastum currimus æquor,
tenet in salso Doris amara sinu;
us ferit unda, furit celer æstus arenis,
uid agat tantas rivulus inter aquas?
s, liceat nulla salsugine tinctis
t corpus humo, reddere corda tibi!

ien te baigne, mais sans meslange.

ce tableau, lecteur, prens pour le monde,
que son sel jamais ne se confonde
fleuve doux de ton esprit Chrestien,
ne, que chacun bien donne garde au sien.

ſimulatque in medià urbe verſari occipimus, ...
res hominesque circumſtrepunt, ſubitò hinc tum...
turbas haurimus, & negotium nobis, non noſtr...
negotia, ſed aliena etiam, faciunt. Miſeros nos
pimur, & contagione plerumque inſanimus, eq...

— Cui mens circumflua luxu
Intactum poterit vitio ſervare rigorem

Nos tamen adnitamur contra, &, cum bon...
Alphaeum, mare Siculum ſubterlabentem ſine m...
undarum, ſedulo imitemur; perque levitates ac...
tes hujus ſeculi tranſeuntes, iis ne miſceamur,
luti piſcis marinus in ſalſis undis non ſalſus, i...
ne ſalſuginem trabamus ex hoc pelago. Solis ra...
tingunt quidem terram, ſed ibi ſunt, unde mi...
Utinam ſic animus nobis verſetur inter humana,
haereat interea origini ſuae, id eſt, Deo!

Ambroſ. de Virg. *Diſcite in hoc mundo, ſup...*
dum eſſe; etſi corpus geritis, volitet in ...
interior.

zynde, verliest seer haest haren eygen aert, en voegt sich naer het landt daer in sy geplant of gesaeyt wort: vreemde gedierten aerten terstont naer het gewest daer se gehouden worden, vergetende het landt daer uyt sy gekomen zyn. Iet sulcks gebeurt den mensche schier alle dagen, hy oeffent sich in eenigheyt in Godes woort, maeckt daer uyt regels tot een stichtelyck leven, en brengt sijn genegentheden als onder een toom, maer soo haest hy uyt sijne innige gedachten komt, en begint, benevens andere menschen, in de werelt te woelen, terstont kleven hem de omsweven-de gebreken van anderen aen 't lyf, en wort door deselve (gelijck door een snel loopende riviere,) weghgeruckt.

Die in de stroom van wellust swemt,
Al is sijn geest al wat getemt,
Offschoon hy op sijn saken let,
Wort van een anders vuyl besmet.

Laet ons hier tegen vrüstelijck strijden, en navolgen de riviere Alpheus (die midden door de Sicilische zee, sonder sich met deselve te vermengen, haren loop neemt,) laet ons midden in de ydelheden van de werelt, trachten met deselve niet gemeen te hebben, en zyn gelyck versche visschen in soute wateren. De stralen van de sonne schijnen wel op der aerde, maer blyven gelijckewel gehecht aen het ligchaem van 't welke sy nederdalen. 't Ware te wenschen dat wy met de menschelijke dingen besigh zynde, ons niet dieper daer in en lieten, of wy bleven wel vast gehecht aen onsen oorspronck, welck is God; die ons daer toe sijn genade verleene.

Waer hier verstant, daer waer geen bant.

Moy Brechje speelt de beest, en Fop laet met hem gekken,
'k En kan (soo roept de vent,) myn hert niet van haar trec-
Sy is vol enckel geest, vol alle moy getast, (ken;
Des ben ick aen mijn lief met stale ketens vast.
Maer segh eens, lieve Fop! en hebt ghy noyt gevonden
[illegible] die met een stroo was aen een pael gebonden

Fac sapias, & liber eris.

Usque rogas, negat usque tibi crudelis amica;
Ecquid adhuc duro mens in amore gemit?
Me remorantur, ais, formosæ vincla puellæ,
Vincla vel herculeâ non soluënda manu:
Vincla gena mihi, vincla coma, mihi vincla papillæ.
Hei mihi? quot vinclis corda ligatur amans.
Stulte puer, stulti vel stramine cœura tenentur,
Et, moriar, vinclum tu nisi tale geras.

Qui veut, il peut.

Ne vistes vous jamais un fol lié de paille
N'avoir l'entendement ny force qu'ils s'en aille?
Je vais le vous monstrer, voila ce sot languir
En malheureux amour, & ne s'en peut partir.

Der dwasen bant, is onverstant.

Wat is 'er menigh mensch in onsen tijt te vinden
Die aen een enkel stroo sich plagh te laten binden;
Wat is 'er menigh mensch, die, wat een ander doet,
Hout voor een stale bant die niemant breken moet.
Soo plagh het domme vee met ongewisse schreden
Oock op een quaden wegh een ander na te treden;
Ghy, leeft gelijck een mensch, dat is, naer wysen raet,
Doet na de reden eyscht, niet soo de werelt gaet.

O demens! ita servus homo est?

Multa quidem totam patrantur inepta per urbem
Cumque petis causam, mos jubet ista, ferunt.
Anne igitur stolidi nos stringat opinio vulgi?
Regula num vitæ factio plebis erit?
Stamine sic fragili, vel stramine morio vinctus:
Vah! sibi compedibus crura sonare putat.
Serviles vilesque sumus: pro vincimur, imò
Vincimur miseri, causaque nulla subest.

Ce que me lie, c'est ma folie.

Force actes, que faisons, sont pleines de bestise
Demandez en raison, on vous les autorise
Par la costume, helas! un fantastique lien,
Le fol se tient lié, & que le tient, n'est rien.

Tibull.

Servitium mihi triste datur teneorque catenis,
Et nunquam misero vincla remittit amor.

Ovidius Metam.

Sed tamen hæret amor crescitque dolore repulsæ
Et tenuant vigiles corpus miserabile curæ.
Adducitque cutem macies.

Ovidius:

Di faciant possis Dominæ transire relictæ
Limina, proposito sufficiantque pedes,
Et poteris, modo velle tene.

Dan. Heins.

Scilicet angustum nimium concludimur orbe
Judicio peccat qui sapienter amat.

fus morbi, & origo ejus detecta initium sanitatis.
Magna vitiorum scaturigo est, consuetudinis,
umque non bonæ, impressa nobis auctoritas. Vivi-
plerique ad exempla, &, non quid rectum, sed
l usitatum sit, inquirimus. Quis nostrum, lauti-
um aut superflui sumptus si culpetur, non statim
rret ad antiquam illam, & non probam excusa-
em, non ego sumptuosus sum, sed mores, ut hodie
, tantas impensas exigunt? Ne nos lepidi sumus!
ptuositatem excusando, dementiam culpamus. Ni-
peccati antiquitas, nihil errantium multitudo no-
eat. Mala consuetudo, vetustas erroris est, dixit
ologus, non exemplis, sed legibus judicandum pro-
tiant Jurisconsulti; non consuetudine, sed ratione
ndum clamant Ethici. Concludo, antecedentium
em sequi, pecudum esse, non hominum. Nec enim
currere potest, cui cura est alienis vestigiis pedem
ere.

en. Epist. 51. *Non ego ambitiosus sum, sed ne-*
aliter Romæ potest vivere. Non ego sumptuosus,
urbs ipsa magnas impensas exigit. Non est meum
um quod iracundus sum, quod nondum constitui cer-
genus vitæ, adolescentia hæc facit. Quid nos
pimus?

dem Epist. 58. in fin. *Inter causas malorum no-*
rum est, quod vivimus ad exempla, nec ratione
ponimur, sed consuetudine abducimur. Quod pau-
faciunt, nolumus imitari: quum plures facere cœ-
int, quasi honestius, sit quia frequentius, sequi-
, & recti apud nos locum tenet error; &c.

pelen van anderen, niet ondersoeckende wat gewoon, maer wat gebruyckelijck is. Wie toch, berispt zynde over onmatigheyt van spijse in maeltijden, gaet niet terstont sijn toevlucht nemen tot de oude, toch ondeugende, uytvlucht. 't Is soo de maniere. is 't niet wat fraais? met ons te willen verontschuldigen van kostelijckheydt, beschuldigen wy ons indedaet van dwaesheyt. Niemant bedriege sich selven: noch de outheydt van de misbruycken, noch de menigte van die hun misgrypen, kan nimmermeer dat slim is recht maken. Quade gewoonten zyn ou de dwalingen. Men moet naer wetten, niet naer exempelen wijsen. Men behoort naer reden, niet nae gewoonte te leven. Slechtelijck sijn neus te volgen, en de genen die voorgaen na te lopen, is beesten, geen menschen werck. Niemant gaet 'er wel die sijn voeten gedurighlyck wil voegen naer een anders voetstappen.

Gal. V: 13. *Gby zyt tot vryheyt geroepen broeders, ... in de vryheyt; alleenlijck dat ghy de vry-*

Een ſtroo, een eenigh ſtroo is hem een ſtale bant,
Sie waer de menſche valt door enckel onverſtant:
Vat zyn, o waerde ziel! wat zyn toch al de touwen
)ie ons den Chriſten aert hier vaſt geknevelt houwen?
't Is lucht tot ydel eer, of ſugt tot vuyl gewin,
Al niet dan enckel ſtroo, ja webben van de ſpin.

Stultitia ligamur, non compedibus.

Spiritus excelſo ſe tollit in aſtra volatu,
At caro, compedibus deprimor, inquit humi.
'u quid vincla voces, age, nunc videamus inepta;
Morio vel ſtramen, compedis inſtar, habet.
'ile lucrum, popularis honos, fugitiva voluptas,
Haeccine ſint pedibus pondera juſta tuis?
'ro viles animas! devotaque crura catenis
Vincimur, nervus nec tamen ullus adeſt.

Eccleſ. X: 2. *Le ſage a le cœur à ſa droite; mais le fol a le cœur à ſa gauche.*

L'eſprit ſouhaite au ciel ſon noble cœur eſtendre,
Mais ceſt amas de chair au monde ſe va rendre,
Cauſant captivité, eſclave ſe faiſant,
Un ſot eſt garotté de paille ſeulement.

que conatus. Quin age, & serio rem tanga si tota hæc machina plena manu, quidq delitiarum complectitur, in nos parata sit qualia tandem aut quanta nobis conferre meremus. Honores dabit, inquies; fumi fu tias, umbræ. Nomen ac famam, aura a Voluptatem denique; fallax prurigo est, diens, posteà dolens. Et quidem ista omni non raro nos reddiderunt, meliores fere nu enim aut firmiora latera, aut vita longior beatior hinc alicui futura est. Ex adverf effusis habenis, in nos sæviat orbis terraru

Ruina cœli sidera misceat,

Ingens tamen solatium in præsentiam br futurorum perseverantia.

Paul. Rom. VII: 22. *Delector lege De interiorem hominem, video autem aliam leg bris meis, repugnantem legi mentis mea tem me sub lege peccati.*

August. lib. Confess. O *Amator mundi*

ick somwylen, met innige gedachten, de men-
yke dingen in my selven overwege, soo en kan ik
laten droevigh, ja gram te worden, over de slof-
ydt, ja dwaesheyt, onser genegentheden. Wy
voor de hant dat wy in de wereltsche saken gansch
art zyn, des krygen wy somtijts goeden wille,
ons daer van te ontwarren: maer och armen! wy
cken telckens in ons goet voornemen. Welaen
laet ons tegenwoordelijck eens de saken wat na-
ondertasten. Genomen dan dat de gansche werelt
n schoot als open dede, om ons, met al dat se
: by te brengen, op het vriendelijckste te troete-
wat soude 't toch al te beduyden hebben? Sy kan
eerstaten geven, sult ghy seggen: maer wat zyn
anders dan roock? sy kan ons rijckdom toebren-
: maer wat zyn die anders dan een schaduwe? sy
ons tot een heerlijcken naem verheffen: maer wat
ie anders dan een suysende wind? sy kan ons met
ust vrolyck maken: maer wat is dat anders dan een
iegelyke kittelinge? dit alles maeckt ons veeltijts
ner, selden beter; 't en geeft ons noch langer
n, noch stercker ligchaem, noch geruster gemoet,
r wel het tegendeel. Of dan schoon de werelt ons
name afnemen wat se kan en mach, soo sal, in
n gevalle, voor ons groote vertroostinge ontstaen,
lelyck uyt de kortheyt van de tegenwoordige el-
e, en ten tweeden, uyt de laeckdurigheyt van
oekomende geluckfaligheydt.

Die

X X V.

Die greep, is in de neep.

De meeuw vlieght overal om hare kost te rapen,
En vint ontrent de strant een oester liggen gapen
Des pickt se na het aes; maer, eer de vogel
Soo sluyt de mossel toe, daer is de meeu gev
Sie daer een eygen beelt voor dese losse gasten,
Die sonder nagepeys in alle schotels tasten;
Sy zijn te byster graegh, maer, siet! 't en lijt niet
De gryper is gevat, de jager wort de vang.

Qui captat, capitur.

la vagis juvenes vocat in certamen ocellis,
'idit, & insidias, Nerva paremus ait.
faciles aditus, dat basia, fertque vicissim,
)ualia vel passer, vel dare concha solet:
ia cum fervent, dextram petit illa, fidemque,
que furens juvenis, quod petis, inquit, habe.
ea non aliter rostro penetravit acuto,
it quæ captabat, capta remansit avis.

Chasse penible, où le veneur est pris.

yant ces doux appast je me faisois accroire,
ler, non au combat, mais bien à la victoire:
Aais en prenant, helas! sans y penser, je suis,
'ar mon butin, que je pensois avoir, surpris.

Konst van beswaren, gaet voor 't vergaren.

meeu is in de klem, de meeu die is gegrepen,
vogel is bekayt, de vogel is benepen;
Maer wat baet dit de schelp? ey sie een vreemt geval!
)e vanger is bedut hoe hy het redden sal,
vang is hem een pack, de vang die is hem tegen,
vang is hem verdriet, hy is 'er meê verlegen;
Wat is 'er menigh mensch die gelt noch goet en past;
Want daer beleyt ontbreeckt daer is de rijkdom last.

For-

Fortunam citius reperias, quam retineas.

Tegminibus patulis jacet ingens littore concha,
Dum petit hanc, rostrum pressa tenetur avis;
Capta quidem premitur volucris, sed capta repugnat
Et salit, & pennis ostrea dura quatit:
Concha, diu luctata, nequit retinere volucrem,
Dumque fugit, clamat: præda molesta vale.
Parta per incertos numerosa pecunia casus,
Aut perit, aut onus est, ars nisi servet opes.

Un fol en beste
Faict bien conqueste,
Mais bon mesnage
C'est faict du sage.

Bien que l'oiseau soit pris, ce non obstant le huistre
N'en a que du travail, & n'en a nul honneur;
Bien, par un cas fortuit, acquis par un belistre,
Ne faict jamais du bien à son lourd acquereur.

Plaut. Trin.

— — *Da mihi hoc, hoc mel meum, si me amas; sodes.*
Ibi ille cucullus, ocelle mi, fiat, & istud: & si
Amplius vis dari, dabitur; tibi illa pendentem ferit.
Fit ipse, dum illis comis est, inops amator.

Terent. Eunuch.

Id vero est quod mihi puto palmarium,
Me repperisse, quo modo adolescentulus
Meretricum ingenia & mores posset noscere
Mature; & cum cognorit, perpetuo oderit: Nosse omnia hæc, &c.

In

Ingentia & ramosa cornua cervis magis oneri, quàm adjumento esse, cum iis uti nesciant, facilè perspicimus. Parum est, opibus affluere si desit ars utendi. Francesi, *inquit Guicciardin*, sono piu prompti a acquistare, che prudenti a conservare. *Id omnibus in universum hominibus ferè accidit. Multi sunt quibus aut regna, aut opes, summo labore adquisita, postea defectu providi regiminis e manibus eluduntur. Magnæ opes non tam multa capiendo, quam haud multa perdendo quæruntur, ait Dio. Excellentibus ingeniis, inquit Liv. citius defuerit ars quâ civem regant, quàm quâ hostem superent. Rationem acute tangit Zonaras, tueri quæsita, inquit, difficilius est quàm adquirere, quoniam in adquirendo ignavia possidentis sæpe plus confert, quam propriâ virtus. Tueri autem quæsita, sine propriâ virtute nemo potest. Bene igitur ille, qui malle se dixit virum pecuniâ, quàm pecuniam viro indigentem filiæ in maritum dare.*

Ovidius.

Non minor est virtus, quam quærere, parta tueri:
Casus inest illis, hic erit artis opus.

Sen. lib. 1. epist.

Immodicæ divitiæ sunt veluti ingentia & enormia gubernacula, facilius mergunt, quàm regunt: cum habeant irritam copiam, & omnium nimietatem.

bestieren. De Franschman, seyt Guic
veel handiger en gauwer om iet te winne
sichtigh om 't gewonnen te bewaren.
soo met alle menschen, hooge en laage
die met een sekere behendigheyt, den ee
ke heerlyckheden, den anderen schoone g
den anderen geraept hebben, aen dewelc
by gebreck van goet beleyt, alles naderl
vingeren is gedropen. Uytmuntende ver
Livius, sal veeleer de wetenschap ontbre
ne burgerye wel te bestieren, dan om
haestelijck te overwinnen. De reden h
aertigliijck verklaert by Zonaras: te besch
hy, het gene dat gewonnen is, valt besw
het winnen self, overmits dickwils, tot
gen van eenigh dingh, meer helpt de
saemheyt van den genen die het sijne sle
laet ontfutselen, dan uw eygen kloeck
't gene dat eens gewonnen is, en kan
goet beleyt niet bewaart, of recht gebru

alm CXXVII: 3. *Sijne vrienden geeft hy het al, slapende.*

meeu die soeckt haer aes, en geeft sich op de sanden,
ickert over zee, sy wandelt aen de stranden;
e mossel roert sich niet, maer leyt alleen en gaept,
let schijnt of dat se rust, of dat se leyt en slaept;
desen onverlet soo wort de meeu gevangen
iet dat niet en doet dan aen de klippen hangen,
y waerom dus gewoelt om staten, rijkdom, eer?
ns doen en gelt 'er niet, 't is al uw segen, Heer!

Non labore, sed munificentia Domini.

a solent volucres circum volitare marinæ,
rædaque dum petitur, non datur ulla quies.
ba loco non mota, sui non anxia victus,
Tunc bibit, æquoreum nunc spuit ore salem:
c, dum testa patet, rigido petit improba rostro,
amque petit, rostro capta remansit avis.
manus alma Dei beat, hos beat absque labore;
onte replet placidos præda petita sinus.

esiastiq XI: 14. *Les biens & les maux, la vie & mort, la pauvreté & richesses sont du Seigneur.*

uystre est tout en repos, sans oncq changer de place,
sean de mer par tout, sans s'arrester tracasse,
ui rien ne faict, il prend: l'oiseau travaille en vain,
e qui nous enrichit, est, Dieu! ta riche main.

Rhem.

nec sapientum panem, nec ...

ficum gratiam, cum sapiente Hebræo,

A Deo sane ista omnia, à Deo sunt. I

expenditur victoria, ait ille, neque ad ii

quosque illa accedit, sed ad eos duntaxat

conditor ille rerum & moderator accedere v

le quoties suis auxiliari statuit, externis n

que se astringi non vult; imo ea aversatur

strumentisque debilioribus magis, quam val

re mavult. Loquuntur id exempla Gideonis

& aliorum. Cujus rei illa haud dubie est

bona, quæ insperata nobis eveniunt, recta

in nos delata intelligamus, eique tanto imp

animi victimam efferamus. Eam rationem

sit Deus Jud. VII: 2.

Salomon. Proverb.

Benedictio Domini divites facit, nec j afflictio.

Eccles. IX: 11.

J'ay veu sous le soleil que la course n'est j

De zeeluyden hebben menigmael voor wat vreemts aengemerckt, dat in de roppen en buycken van trage en lompe visschen dickwils de snelste en rapste overvliegers van de zee gevonden worden. Iet sulks gebeurt oock niet selden op den aertbodem, en selfs onder de menschen. En de reden daer-van is, 't gene Salomon seyt, Ecclef. IX: 11. Dat het lopen niet en helpt, snelle te zyn; ten strijde niet en helpt sterk te zyn; ten rijckdom niet en helpt kloeck te zyn, enz. die en dergelyke segeningen dalen alle van den hemel. Naer den raet Godes (seyt 'er een,) wort de overwinninge uytgemeten, en den segen volght juyst niet die stout en vermeten zyn, maer alleenlyck de genen die het God behaeght dien toetefchickken. 't En is den Heere niet swaer (seyde Jonathan, 1 Sam. XVIII: 6.) door vele ofte weynige te helpen: en veeltijts, selfs in den meesten noot, behaegt het Gode de sijnen, door kleyne en geringe middelen, uyt het gevaer te trecken: onder andere reden sonderlinge, op dat den mensche geen stoffe en sonde hebben sich selven in sijne verlossinge iet wat toeteschryven: maer alles regelrecht uyt Godes milde hant sonde bekennen ontfangen te hebben, en des te meer verweckt sonde worden met ware danckbaerheyt sich voor God te vernederen Dese reden wort self van Gode uytgedruckt, *Richt.* VII: 2. Israël moechte sich beroemen tegen my, en seggen: Mijn hant heeft my verlost.

XXVI.

Sy geeft, dat ſe niet en heeft.

Ghy ſlijpt ons, Roſemont! wy zyn des liefdes pijlen,
Ghy ſijt de wetſteen ſelfs, uw oogjens ſijn de vylen;
  Ghy die ons gaende maeckt behout uw eerſten ſtant,
  De koude maeckt het vuur, en 't ys verwekt den brant.
Uw lieffelijck geſicht doet ons de ſinnen quelen,
Uw neergeſlagen oogh kan ons het herte ſtelen;
  Sie wat myn lief vermag! ſy maeckt, ſy doet, ſy geeft,
  En dat ſe niet en is, en dat ſe niet en heeft.

Dat, nec habet.

obtusa manet, gladiis tamen addit acumen,
uodque dedit ferre, non dedit ipsa sibi.
: agunt partes in pectora nostra puellæ,
uasque dedêre aliis, non habuêre faces.
'li, dionæo mihi cum jecur igne peruras,
orda geris scythicâ frigidiora nive:
glacies torret, mihi frigora causa caloris,
!h ! calor hic tandem desinat, unde venit.

Le rebouchè esguise.

ste tu ne sçais que c'est de nos affaires,
:y les loix d'Amour à vos loix tout contraires:
'u dis, que nul ne peut donner ce qu'il n'a pas,
a pierre, que tu vois, & Phillis font celà.

Gemeenlijck een verwaende geck
Straft in een ander sijn gebreck.

is de wetsteen plomp, al weet hy niet te snijden;
wil noch evenwel geen plompe messen lyden,
och laet hy evenwel, ter snede niet gestelt,
och laet hy evenwel geen yser ongequelt.
weet het schamper volck een yder 't sijn te geven;
t is toch steke blint ontrent sijn eygen leven:
laer Fop wat is u nut te maken ieders staet,
adien dat onderwijl uw huys verloren gaet.

Peccans peccata corrigit.

Cos acuit tritus, obtusior ipsa, secures,
Et redit à scabro splendidus axe chalybs.
Si quis in alterius sua crimina pectore sensit,
Hei mihi! quàm savas exerit ille manus?
Dum vitiis agitur, convitia spargit in omnes
Zoylus, & crimen quod petit, intus habet.
Claude domi sua vota, foris quid cernis acutum?
Crede mihi, sibimet qui sapit, ille sapit.

Mets ta main en ton sein,
Et ne mesdiras à ton prochain.

La pierre que tu vois, aigu le fer veut rendre,
Et jamais à trancher ne peut soy mesme apprendi
Qui chastier pretend es autres leur defaut,
Ses fautes redresser premierement luy faut.

Ovid. 1 Metam. de Amore loquens:

Deque sagittifera prompsit duo tela pharetra,
Diversorum operum; fugat hoc, facit illud am
Quod facit, auratum est & cuspide fulget acu
Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine p
Hoc Deus in nympha Peneide fixit, at illo
Lasit Apollineas trajecta per ossa medullas:
Protinus alter amat, fugit altera nomen am
Acta fuga forma est.

Augusto traditur, cum esset luxuriæ serviens, tamen ejusdem vitii serverissimum ultorem; id- cro universis hominibus mali moris est, ut acres ulciscendis vitiis quibus ipsi vehementer in- t. Ea utique est fatalis ingeniorum scabies (ut it) ut omnes reprehendere ac disputare malint, vivere. Nemo docendi, nemo discendi studio n in calumniæ hunc malignum campum d scen- Sed quemadmodum cum æstate, ut Plinius ait, ntius tonuerit, quàm fulserit, ventos denun- ita, ubi quis vehementer in aliorum vitia in- , ipse, vita non sat probæ, indicium est ani- gis ambitionis vento tumescentis, quam solide Apage mihi cum nasutis istis. Placet illud

— — Non sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quàm vita loquentis.

nto amabilius erit, si in omni vita cum Plauto ?

Lyde! leniter qui sæviunt, sapiunt magis.
is mirandum est, ætas si quid illorum facit,
a si non facit: feci ego isthæc in adolescentia.

Vict. Histor. August. *Homines in ulciscendis , quibus ipsi vehementer indulgent, acres sunt. Qui alterum incusat probri, se intueri oportet.*

Horat. Serm. lib. 1. Sat. 3.

*tua pervideas oculis male lippus inunctis,
in amicorum vitiis tam cernis acutum,
nut aquila aut serpens Epidaurius?*

Men ſchrijft van Auguſtus, hoewel hy ſijn gey
luſten vry wat veel toegaf, dat hy evenwel die vry
ligheden in anderen met alle ſtrengheyd plagh
ſtraffen. 't Is byna een gemeen gebreck in al
menſchen, die ſchier yder een alderley feylen
ſich ſelven vleyt en lief kooſt, in anderen daerente
gen heftelijck beſtraft. 't Is als een aengebor
ſchurfte van onſe verſtanden, dat een yder liev
heeft ſcherpelyck een ander te beriſpen, dan ſe
wel te leven. Men ſal evenwel bevinden dat men
ſchen, die hun werck maken van ander lieden ge
breken ſoo plichtelinge ten toon te ſtellen, en al
te ſchavotteeren, ſulcks noyt en beſtaen, noch om
anderen te onderwijſen, noch om ſelf onderweſen te
worden: maer gelijck als ſterken donder met wey
nigh blikſem voor een teken van windigh weder
wort gehouden; ſoo is oock het uytſchetterende geluyt
van een ſchampere tonge (ſoo daer geenſtichtelijck
leven by en zy) meer een teycken van een winde
rige eergierigheyt dan van eenige oprechte vromig
heyt. Wegh dan metſulcke ſcherpgeneuſde kakelaers.

Geen woort ſoo ſeer de feylen breeckt,
Als doet, het leven van die ſpreeckt;
Des, die een ander ſtichten wil,
Dient ſich ſoo lang te houden ſtil,
Tot dat ſijn leven met 'er daet,
In 't goed een ander voren gaet.

Ro

Rom. II: 21. *Ghy die een ander leert, leert ghy u ſelven niet?*

Beſie een plompen ſteen gehouwen uyt de bergen,
Die komt het fijne ſtael, die komt het yſer tergen;
Die wil dat oock het roeſt ſal blincken als een glas,
En echter blijft ſe ſelfs, gelijck ſe voortijts was.
Daer zijn 'er in het lant die al de werelt leeren,
En brengen nimmer ſalf ontrent hun eygen ſeeren:
Ey, vrienden! niet alſoo: het is de beſte voet
Als ſich de meeſter ſelf een eygen leſſe doet.

Docet ipſe docendus.

Cos acuit ferrum, gladiisque reducit acumen,
Attamen hoc, ferro quod dedit, ipſa caret.
Si dum ſancta doces alios, perverſa ſequaris,
Ingenium cotis, frivole doctor, habes:
Quæ tu cunque mones, ea denique pondus habebunt,
Conveniant dictis ſi tua facta tuis.
Diſcrepat à monitis cui devia vita ſeveris,
Deſtruit exemplo, quæ monet ipſe ſuo.

Ne faites point ſelon leurs œuvres, car ils diſent & ne font pas.

O qu'il eſt mal ſeant & de mauvaiſe grace,
Un autre admoneſter, & point avoir de trace
De ſes enſeignemens! veus eſtre bon docteur?
Fai tout, ce que tu dis, en reformant ton cœur.

Nonnulli ex iis, qui arca facienda adl erunt, diluvio tamen periere. Sæpe lixa, na operam dedit, nidore repletus minimum Fieri potest, ut cibi spiritualis administri n si fruantur. Nihil minus ferendum esse arl tionèm vitæ ab altero reposcere eum, qui suæ reddere. Benedicta quidam non improb facta autem longè præfero; præsertim quiden cui populum docendi grave pondus incumbit, homines tam facilè verborum doctrina ducunt operum; rectè facere Principem, qui cives su do docet, antiqui censent, quidni idem de I Doctore dicamus? ii, si id non faciant, v solum concipiunt, sed etiam in civitatem e plusque ferè exemplo, quam peccato nocent. quidem animi interpres est, sed vocalis tanta verò realis, hanc malim. Magis enim credi ea unumquemque ex animo velle, quæ agi quæ loquitur: ideoque saniores de fide cujusq oculis, quàm auribus credunt. Qui benè dic cit, omni exceptione major est, duo tamen b paranda sunt, rectefacientem & cætera taci præferendum judico.

Chryſ. in lib. de compunct. cord.

Docere & non facere, non solum lucri nil & damni plurimum confert. Grandis enim ve tio componenti quidem sermonem suum: vit suam atque operam negligenti.

Auguft. fuper illud Beat. Immacul.

Judicet ille de alterius errore, qui non habet in se ipso quod condemnet: judicet ille qui non agit eadem, quæ in alio putaverit punienda, ne cum de alio judicat, in se ipsum sententiam ferat.

Selfs eenige van de genen die de arcke hebben helpen timmeren, zijn door de fontvloet vergaen. Een kock die de fpijfe bereyt heeft, eet menighmael alderminft, als vol zynde van den reuck. 't Kan gebeuren, dat de genen die ons de geeftelijcke fpijfe voorftellen, felf daer van geen genot en hebben. Middelertijt en is het niet min te verdragen, dan dat iemant, die reden eyfcht van eens anders leven, van fijn eygen felfs gene geven kan. Wèl te fpreken is een loffelijck dingh, maer wèl te doen gaet noch voor fonderlinge in de genen, die den fwaren laft van de gemeente te leeren op de fchouderen geladen hebben: want het volck en wort niet foo lichtelijck tot de deugt geleyt met de leere van woorden, dan met de leere van wercken. De Ouden feyden, dat een Prinfe wèl dede, dat hy fijn onderfaten met doen leerde. Het felve magh, niet fonder reden, tot een Herder en Leeraer des volcks gefeyt worden. Want in gevalle in defulcken de leere niet beantwoort en wort van de daet, foo en fondigen de fodanige niet alleenlijck ten opfien van hun felven, maer gieten de feylen uyt over de ganfche ftad, en doen meer fchade door hun

exempel, dan door de fonde felf. De woord
men fpreeckt worden genoemt tolcken van het g
de daden zyn 't noch beter: 't is waerfchijn
dat iemant van herten meent, het gene dat hy
dan het gene dat hy maer en feyt. De Oude
iemants geloove oordeelende, geloofden ten di
fien veel beter hunne oogen dan hunne ooren.
fpreeckt, en met eenen wèl doet, is een
man: indien men nochtans defe twee dingen
willen fcheyden, foo is den genen die wèl do
voorts ftille fwijgt, noch verre de befte te hou

XXVII.

't Is maer een niet, die 't wel besiet.

Wilt ghy de swaerste straf van liefdes vierschaer weten?
Sy wort in onse tael een *blauwe scheen* geheten;
Ey! dat's een bitebau die ieder een ontsiet,
Maer keert het spoock eens om, 't en is soo lelyk niet.
Dat ghy, o vryer! noemt 't gewenschte goet te derven,
Is (naer dat ik het vat,) uw eerste vryheyt erven:
Geen quaet is sonder goet, voor die het wèl beleyt,
Sy neemt u oock de vrees die u de koop ontseyt.

Inverte, & avertes.

Larva quod est pueris, id amantibus esse repulsam
Tu puer arcitenens, quam Cytherea jubent:
Frons in utraque quidem metuenda, sed inspice tergum,
Aut levis hinc cortex, aut cava pinus erit.
Quid gemis optatæ te spe cecidisse puellæ?
Pristina libertas hinc tibi salva redit.
Spes sublata metum quoque sustulit: Arrige mentem,
Fronte quod horrendum est, ludicra terga gerit.

Qui le voit d'arriere, ne faict que rire.

Le masque te faict peur: mais, mon amy, de gra
Regarde aussi le dos, non seulement la face;
Tu, qui plains grievement ton malheureux amo
Y trouveras soulas, si prens un autre tour.

Let, wat u ontsiet.

Ghy siet het mommetuygh de kinders henen jag
Vermits sy dat alleen maer in der haest en sagen
Maer wie het met gemack en buyten vreese s
Die lacht met al het volck dat soo bekomme
Hoe wort een schielick mensch by wylen omge
Yet, ick en weet niet wat, dat doet hem dikmael
Maer 't is recht kinderwerck soo licht te zyn
Hoor reden, eer ghy schroomt, en weeg ee
vlucht.

Pessimus interpres rerum, metus.

...ndo pavidus hinc territat ore pusillas;
...e cavo risum cortice larva movet.
...ior vero rerum succurrit imago,
...falsa miseros anxietate premit?
...homo propriis animo plerumque dolores;
...ue suam mens est ingeniosa necem.
...ge terribilem rebus, miser, abripe larvam;
...licrus error erit, quod modo terror erat.

De vaine crainte, injuste plainte.

...asque, regardé au front du faux visage,
...diots enfans abbat tout le courage;
...is qui voit l'autre bout, y trouve mois que rien.
...us n'aurons point du mal, si nous le prenons bien.

Plutarch. in Moralib.

...eris cum terrentur personis, damus eas in manus,
...versatas ostendimus inanes, ut discant non time-
...ita conveniet adhibita ratione res specie terri-
...s excutere, ut, cum viderimus non esse quod
...aret, contemnamus.

Sen. de Tranq.

...us omnia aeque levia esse, extrinsecus diversas fa-
...abentia, introrsus pariter vana.

Ut mors est homini, trepidis quod larva puelli
Excitat ingentes fraus utrinsque metus.
Larva fugat pueros, frontem, non terga, viden
Ast aliis risum posteriora movent.
Sensibus incurrit cum lurida mortis imago,
Hei mihi! quam multis spes animusque cadit
At cui terga necis melior doctrina revelat,
Clamat, adest vitæ mors melioris iter.

Le fol s'enfuit, le sage s'en mocque.

Comme, aux enfans, paroist le masque espouven
A l'homme ainsi la mort ressemble miserable :
Mais qui, de tous costés, ces monstres taste &
Enfin n'y trouve rien qu'espouvanter le doit.

TREMOR HINC, NIHIL INDE MALIGN

Pudore suffundor quoties homines, solo natura
illustrates ...

Vreeſachtigheyt bederft het oordeel; want ſoo haeſt als iemant den ſchrick in 't lijf krijght, een blaeſe met de boonen (ſoo men ſeyt,) ja de ſchaduwe van een rooſe, ſoude hem de broeck ront ſetten. De inbeeldinge (ſeyt Seneca,) ontſet ons gemeenlyck meer dan de ſake ſelfs: en gelyck het geſnor van een ledigen ſlinger het gevogelte vervaert maeckt, en doet opvliegen; ſoo verſchricken wy ons niet alleenlyck van den ſlagh, maer oock van 't gedreun. En gelyck de gedaenten der ligchamen grooter tonen in miſtigh weder, ſoo doen oock alle dingen door de vreeſe: invoegen dat 'er veel, door vreeſe van in gevaer te komen, dadelijck in het uyterſte gevaer zyn vervallen. Men heeft menſchen gevonden, die, te ſchepe in gevaer weſende, hun ſelven uyt vreeſe van verdrencken, buyten boort hebben geworpen, verdrenckende alſoo, om niet te verdrencken, en ſtervende om niet te ſterven. Wat is 'er geckelyker, ſeyt Seneca, dan met toekomende ſwarigheden ſich ſelven te quellen?

1 Corinth. XV: 54. *Dood waer is uw prickel?*

Het kint, aen wien een grijns in haeſt is voorgekomen,
Wort van den bleecken angſt ten hoogſten ingenomen;
Maer die het ſeltſaem tuyg aen alle kanten ſiet,
Vint ſlechts een lege ſchors, en daerom ſchrikt hy niet.
Wat ſchroomt ghy voor de doot, o rechte pimpelmeeſen?
't Is maer een biteban dat niet en is te vreeſen.

Mors larvæ similis, tremor hinc, ni
maligni.

Id mors est homini, trepidis quod larva ,
Excitat ingentes frons utriusque metus.
Larva fugat pueros, frontem, non terga,
Ast aliis risum posteriora movent.
Sensibus incurrit cum lurida mortis imago
Hei mihi! quam multis spes animusque c
At cui terga necis melior doctrina revel
Clamat, ades vitæ mors melioris iter.

Le fol s'enfuit, le sage s'en mocq

Comme, aux enfans, paroist le masque espo
A l'homme ainsi la mort ressemble miserabl
Mais qui, de tous costés, ces monstres t
Enfin n'y trouve rien qu'espouvanter le

TREMOR HINC. NIHIL INDE MA

XXVIII.

Wert dit gewas entkleet,
Al was het lief, soo wort het leet.

mijt u, domme jeugt, ajuyn te willen schellen;
et! uw treurigh oog sal van de tranen swellen;
aer soo ghy met de vrucht wil spelen sonder leet,
o raeckt se sachtjens aen, en laet het ding gekleet.
meught u, iongh gesel, ter eere wel vermaken,
pleeght geen andre min dan door eerbiedigh raken;
Is noch al soo het plagh. Acteon naekt verdriet,
dien hy sonder kleet de jonge nymphen siet.

Na-

Nuda movet lachrimas, vestitam impunè videbis.

Sæpe licet tractata manu, non lædit ocellos,
Dum latus inclusum cortice cæpa gerit:
Hanc tenui spoliare togâ si forte juvabit,
Protinus uda tibi lumina, nuda dabit.
Huc animos adverte, puer; mihi cœpa puella est;
Quisquis amare voles, fac reverenter ames.
Ne teneram spectare juvet, sine veste, Dianam;
Hæc dea, nuda magis, quam pharetrata, ferit.

Qui me despouille, pleurant se mouille.

Manie tes amours en chaste reverence,
Si tu ne veus languir de longue repentence,
Tu pourras, sans douleur, tenir en main l'oign[on]
Mais, pleureras, si veus oster son cottillon.

Na 't is ontkleet,
Soo wort het leet.

Een waterlantsche Tryn sat eens ajuyn en scheld[en]
En klaeghde dat de lucht haer oogen dapper qu[elde]
En kijck eens (sprak de meyt,) ik heb 'er mee ge[...]
En toen heeft my het dingh in 't minste niet ver[...]
Dus gaet het, lieve moêr! ging Els hier tegen s[...]
Met die soo met 'er haest haer spillen t'samen l[...]
't Is wel soo lang men vryt, maer trek het rok[...]
Een reuck, daer 't oog van loopt, verneemt [...]
de bruyt.

Dos est uxoria lites.

ibus indutum nil cave nocebit ocellis,
igmina tollenti fletibus ora fluunt.
quod est nobis, teneris hoc uxor ephoebis,
im verbis agitur, tum bene constat amor:
t hymen thalamos, fit zona soluta puellæ,
it demissis vir novus auriculis.
vides, uxor quem nunc jubet esse maritum;
ib! puer est, sed vir, cum puer esset, erat.

Apres la feste, on grate la teste.

gnon lors faict pleurer, quant on le deshabille,
quant un jouvenceau espouse belle fille
ur assouvir le feu de ses brutaux amours,
ur quelques bonnes nuicts a force mauvais jours.

Herod. lib. 1.

Mulier exutâ tunica verecundiam pariter exuit.

Annan. Robert. rer. Jud. lib. 4. cap. 10.

uditas in viro indecens, in muliere probrosa: un-
erodotus apud Lydos ac plerasque gentes, etiam
ras, viris indecorum fuisse tradit se nudos ostene
nam (ut ait Cicero) hoc solum animal natum
puderis & verecundiæ particeps.
ldo: *Flagitii principium esse, nudare inter cives*
ra.

Eos,

Eos, qui ex incitato juvenilium affectuum imp lices matrimoniorum successus augurantur, toto que cœlo errare, dicere non abhorreo. Leve istos ac fluctuantes juvenum ardores, & stabile venerandum matrimonii sacrum mutuas sibi opera re, vix unquam comperi. Longe quippe alius istius amoris, alius sane sedati conjugii scopus e gisque contraria illa inter sese, quam cognata a juncta non abs re quis dixerit. Prudentes utiq que edocti, & inter eos vives, inconsultum eam matrimonio sibi copulare, cui quis in amor mis sese submisit, quamque dominam, heram, veterumque suorum finem, non minus impie qua te appellare, aliisque amatoris ac hyperbolicis extollere solitus est. Judicant enim viri pruder miam istam demissionem efficere ut mariti dign contracto tandem matrimonio, male providus ad sustinere non possit; quid tandem? fit facetus is tor, ridiculus maritus, ut lepide noster Heinsiu Seneca Oct. *Juvenilis ardor impetu primo furit*

Languescit idem facile, nec durat diu

In Venere turpi; ceu levis flamma vap

Ovidius lib. 2 de Remed. Amor.

Turpe vir & mulier, juncti modo, protinus l

Arist. lib. 2. Reth. *Juvenes ex corporeis volu venereis potissimum dediti, earumque im sunt, & inconstantes; resque quas concupi fastidiunt: Valde concupiscunt, sed protin quiescunt, quia acutas habent voluptates, n gas, ut ægrotantium fames, & sitis.*

Sy vergrijpen ſich grootelijcks, die daer meyn *en* dat het noodelyck een goet huwelyck moet zyn, *als* 'er twee geliefden, die met hittige genegenheyt malkanderen aenhangen, te ſamen komen. Men heeft ſelden geſien dat ſchielyke invallen van de kal. verliefde den geſetten ſtant en bant des houwelijks eenigh behulp hebben aengebracht, maer menigmael het tegendeel. Een ander oogmerck heeft den echten en hechten ſtaet, een andere de ſwevende en bevende minne. Veel ervaren mannen ontraden een jonghman in huwelijck te verſamelen met de genen, aen dewelcke hy ſich door quiſtige beleeftheyt van vryagie al te ſeer heeft verpant. Want hoe is 't mogelyck (ſeggen ſy,) dat iemant deſelve, die hy recht te voren heeft verheven tot ſijn meeſtereſſe, princeſſe, ja godinne, (en wat een vleyende tonge, vervoert door dwaſe minneſtuypen, meer weet by te brengen,) dat (ſeggen ſy,) hy deſelve terſtont daer na, als hooft en vooght, ſal kunnen of durven heeten en gebieden? en offchoon hy ſulcks al durfde beſtaen, ſoo en is niet te vermoeden dat ſy, die in ſoo vollen beſit is van overal het hooghſte woort te voeren, ſulcks ſal willen lyden of gedoogen; in voegen dat de deſe haar oude vryheyt, den genen zyn nieuverkregen recht poogende voor te ſtaen, uyt ſulcks niet anders en ſtaet te verwachten, als van een al te beleefden vryer, een al te geckkelyken man.

Eccleſ.

Soo wort het gantsch gesicht van ...
Veel menschen zyn beleeft, en weten sch...
Soo lang sy voor een vrient geen hair en...
Maer als het qualyck gaet dan is het ...
„ Men kent de vrienden best wanneer d...

Amicus certus in re incertâ cer...

Cepe levi tractare manu fit cura, vi...
Stringenti lacbrimis lumina rubra t...
Qui facilem laudas, & amica fronte ...
Signa sodalitii num sat aperta tibi?
Dum joca miscentur, dum luditur inter ...
Aspera qui moveat jurgia, rarus eri...
Damna probant socios; tunc cum de jure ...
Te cupiente suo, respice qualis erit.

En partage lict & jambon, cognoit l...
compagnon.

's, quam Theologici argumenti est carm-ae i adscriptum; nos id paulo aliter, pro ia, hic interpretemur. Capa, levi brachio , prorsus sensibus humanis innoxia est, mox odore nares oculosque offendit. Ita ines affectus esse accusator ille fratrum, m, in personam Jobi (licet in eo falsus) at: nunquid, inquit, Job frustra timet tu operibus manuum ipsius benedixisti? ululum manum tuam, & tange ea quæ in faciem benedicet tibi. Ea sané est na- fragilitas, Deum, dum leniter nos ha- ; si castiget, ilicò voces impiæ, ac mur- ime veritas, qui super petrosa seminatus ic est, qui verbum audit & continuò cum cipit, non habens autem in se radicem, ac facta tribulatione continuò scandali- , ne nos inducas in tentationem, Domine, scum age ex verbo tuo quod locutus es (in) Si justitiam meam profanaverint, vi- iniquitates eorum, misericordiam autem ergam ab iis.

Sum. Bon. *In prosperitate incerta est citur enim an persona an felicitas diligatur.*

l: 17. *L'intime amy aime en tout temps, mme un frere en la destresse.*

Il n'y a point d'amy qui ne dise je suis ris. mais il y en a tel qui n'est ami que de nom. meschante pensée d où es tu roulée pour romperie toute la terre!

Na-

omstanders. De menschen meest
zyn, pooght den lasteraer der bro
vel,) waer te maken, in den persi
samen Job. Meent ghy (seyde h
niet God vreest? ghy hebt het we
gesegent, sijn huys bewaert, enz.
uyt, en tast hem aen, hy sal u se
sicht. 't Is een swackheyt van ve
ey, soo lange hun saken wèl ga
maer als sy eens hard worden ae
stracks, ick en weet niet wat, last
den hemel. Het zaet (seyt de
heyt,) dat op steenachtige plaetsen
dese, die het woort hooren, en on
met vreughden, maer, den tijt van
mende, als geen wortel hebbende,
ge-ergert. Maer, o Heere! onse G
niet in versoeckinge, maer handel H
uwen woorde, dat Gij door uwen

XXIX.

Naer haer waeyen, moet ick draeyen.

heerſch is Venus kint, het doet ons, rechte ſlaven,
ſoo Mejuffrouw wil, nu hier dan elders draven;
y weenen als ſe ſchreyt, al zyn wy ſchoon geruſt;
y lagchen als ſe jockt, oock tegen onſen luſt.
zyn tot in de ziel ten dienſte van de vrouwen,
wat een vryer doet is niet dan falivouwen;
wie van onſe jeught dit ambacht niet en kan,
e is in Venus ſchool een onbedreven man.

Dominæ quo me vocat aura.

lominæ nutum levis exagitatur amator,
oque puella solet vergere, vergit amans:
volucris summâ quæ vertitur ænea turre
omptius aërias itque reditque vias.
t illa, movet tristi miser ore cachinnos;
iret, amans lætas proluit imbre genas.
niseros! agimur vacuæ ludibria cœlo,
ripit aura vagos, aura redire jubet.

Ou que spire, me tire.

malheureux amant! comme une gyronette
turnes ça & là volubie & sans arreste:
en que te soit escheu un bien facheux humeur
cor faut il former à l'advenant ton cœur.

Werwaerts God wil.

ftaegh het hooft verdraeyt na dat de winden bl
plagh men overal te tellen met de dwasen;
ner die integendeel wil horten tegen God,
rschil van 't eerste quaet gelijck als dul en sot.
k deugt van noot, o mensch! 't en baet geen tegen
t one den hemel drijft, daer moet men henen swe
schicken sijn bedrijf, naer God de werelt le
is 't verandering, het is gestadigheyt.

puta
ut pe
nque
b v
lum
, gi
u ama
ntera a

Cha
En

us les ac
s, amys,
opiniastre
peut ch

r. IV: a
imperia
o: Quam
gu impenis,
: qui nihil
perfeit, d
niendum, n
Ovidius: A

Quo nos numen agit.

rians mens eſt inimica quieti,
il in gyrum quos levis aura rapit.
varians mens eſt inimica ſaluti,
it, quibus eſt pectore nata ſilex.
? cum fata jubent, quid ſtulte laceſſis
guantans quo tibi faſtus abit?
e polus vocat, hac, mortalis, eundum eſt,
nſilium, nec levis eſſe, potes.

ger propos eſt du vray ſage
temps & lieu le droit uſage.

accidens le ſage cœur ſe trouſſe,
s, allons, ou que le ciel nous pouſſe;
re cœur n'eſt que facheux tourment,
hanger d'advis & demeurer conſtant.

2 2 & 1. *Oportet vos ſcire mulieres in a exercere.*
m miſero ſervit! Cui mulier imperat, cui nit, præſcribit, jubet, vetat quod vide- nihil imperanti negare poteſt, nil recuſa- , dandum eſt, ejicit, abeundum; vocat, , minatur, extimeſcendum.
it Imponit leges vultibus illa tuis.

Ut igitur acerbitates multas ac molestia
filia ad eventus ac tempora flectenda
enim tanquam in talorum jactu, ad id
res suas accommodare, inquit Plato, &
do ratio id optimum esse dixerit. Temp
ait Cicero, id est necessitati parere, .
habitum est. Ultimum enim ac maxim
sitas, nec aliud ejus effugium est, qua
sa agit. Æquum est, mi homo,
quidquid Deo placuerit. Concludam
cum poeta Periand. per Auson.

Faxis ut libeat, quod est n

Terent. Hec.

Quid est sapere, qui ubicunque op
possis flectere.

Virg. *Nate deâ quo fata trahunt*
quamur.

Plut. in Lacon

Leotychidas à quodam, quasi minus co
tus, mutor, inquit, sed pro tem
non ut vos. Prudentis enim est,
tare consilia; sine causa autem subi

'el toe dat ghy geen dingen bedwongen en doet,
'eneca: want niet den genen die iemant gehoor-
s, maer wel den genen die tegen zyn danck iet
is ongeluckigh. 't Is geraden, als de saken
aer ons niet schicken en willen, dat wy ons
en naer de saken. Ons en kan niet moeyelyck
, soo wy 't gaerne doen. Gewilligen arbeyt
oyt pijn; gewilligen last woegh noyt swaer. Al
oornemen dient gebogen te worden na de voor-
de gelegentheyt. En gelyck men in 't verkeer-
(seyt Plato,) naer den loop van de steenen de
n moet uytsetten, en sijn spel aenleggen, alsoo
onsen handel en doen naer den loop onses leven
, en telckens over nieuwe voorvallen, nieuwe
gen genomen worden. Sich naer den tijt te
n, dat is de noot plaetse te geven, is wijse
werck: want noot en is niet te ontwijken, dan
e willen dat se ons gebiet. 't Is billyck, o
he! dat het u behage, dat Godt behaegt heeft.

alm CXIX: 165. *Groote vrede hebben se die uwe wet liefhebben.*

'eerhaen staet en swiert, hy kan niet staende blyven,
et sich van de lucht gedurigh ommedryven;
er als hy eenmael treft den rechten hemelwint,
is 't dat sijn gedwael ten lesten ruste vint.
uckel, ydel hert! door alle werelts hoecken,
gront al wat 'er is, doorsnuffel alle boecken;

Uw' dorst is even groot, uw honger ong
In God, in God alleen, daer is de ware

In Domino quies.

Nulla quies volucri quæ turribus eminet al
Ni teneat rectum, cœlitus acta, viam.
Quærimus in tenebris tranquilli pectoris arc
Et, malè, diversum quisque capessit iter,
Hic sibi divitias proponit, & alter honores;
Ille voluptati credit inesse bonum.
Fallimur heu! statio Deus est, Deus una qu
Non alibi placidæ commoda mentis erunt

Pseaum. LXXIII: 28. *Quant à moi, d'ap*
de Dieu c'est mon bien.

C'est en vain que cherchons repos par mer,
Nos passions, helas! nous font par tout la
Du monde les plaisirs sont touts trempez
C'est doncq le seul plaisir se conformer a

IN DOMINO QUIE

Index magneticus nusquam consistit, nisi
trionem versus sese moverit. ac in sidus i
aciem fixerit Nusquam animo humano qui
Deo. Nec enim aut honorum splendor,
abundantia, aut famæ pruritus veram a

utilitatem cuiquam praftiterit: ejufque rei vel m...
...lis ratio hæc redditur: anima infinita atque æte...
a, in rebus finitis hifce ac momentaneis, ac cu...
...fa fymbolum nullum habentibus, folatium ac r...
...iem qui inveniat? Nonne unicuique noftrûm, in-
...r medias fæpe voluptates, cum fuccurrit quàm
...xa, quàm futilis fit ifta delectatio, quam brevi du-
...ura, naufea ftatim oboritur, ac tædium omnium,
...as hic videmus atque audimus, blanditiarum? ter-
...mus utique plerumque poft gaudia, & recordatione
...æteritorum, futura ejufdem generis pariter vana,
...n abs re, judicamus. Videmus enim ab omni mor-
...li folatio prorfus nos deftitui, cum maximè folatio
...digere nos facit extrema neceffitas. Hæc cogitanti,
...ti, precor, non excidat quidquid id eft deliciarum,
...od humana promittit imbecillitas, quis non effera-
...r ad veri gaudii auctorem Deum, in cujus dextra
...lectationum plenitudo?

...atth. XI: 29. *Venite ad me omnes qui laboratis,*
& invenietis requiem animabus veftris.

...feaum. LXXIII. *Quel autre ayje au ciel? Or n'ay je prins plaifir en la terre qu'en toi?*

De naelde van het zeecompas en ftaet niet ftille, ten ...y die gedraeyt zy op de noortfterre. Daer en is ...een rufte voor het menfchelijck gemoet, ten zy het ...elve fich vaft op God ftelle. Want noch den glans ...an hooge ftaten, noch overvloet van rijckdom, noch ...et geruchte van een loffelijcken naem onder de men-

 fchen

voorkomt de bedenckinge, dat dit al
dan enckel roock, die op een oo
dwijnt, dat wy als een walginge en t
gen van alles dat wy hier fien. en hooren
ke wellust is de mensche gemeenlyck
moedigh, als oordeelende, dat gelyck
blydschap haest is voorby gegaen, dat o
ren, die noch aenstaende souden mogen
lycken niet lange en sullen duuren. I
wy dagelycks dat ons de troost der
meest ontgaet, als wy, in den uytersten
troost van doen hebben. Wie, dit bed
sal niet een kleynachtinge aenkomen,
hier vermakelijck schijnt te wesen? Wie
en sal synen geest niet verheffen, om
den gever van de ware vreughde, aen
hant is blytschap ter volheyt in eeuwig
de Psalmist seyt, Psalm XVI: 11.

X X X.

Hy jaeght, maer laest 't verjaeght.

Noyt kond' ick gunstigh woort van Rosemont gewinnen,
Tot Floor, een rechte kluts, haer eens bestont te minnen;
Die stont haer geensins aen, haer moeder niettemin
Gaf aen den bloet gehoor, oock tegen haren sin.
Toen was 't de rechte tijt om op myn stuck te letten,
't Wilt, dat een ander joegh, viel in myn eygen netten;
Sie, Floor is hier het fret, myn lief het schoon konijn;
Sy wenscht te zyn gevat, om niet gevat te zyn.

Anxia virgo fugit, cum rusticus instat a
Et fruitur prædâ, cui magis apta ma
Vicisti, sis capta licet, lepidissima rerum,
Nam fuit in votis, ne capiare, capi.

Tel bat les buissons, qui ne prend les

Margot fuit Coridon, qui tasche de la p
Mais elle, par despit, à Thirsis se va ren
La proye fuit de l'un, à l'autre prend l
Voyla! un sot amant ne sert que de fu

Soeckers van kunsten, vinders der be

Offschoon het gan Furet gaet woelen in d
Een, die maer sat en keeck, die komt het wilt
De blaser alchimist haelt wonder aen de
Dat iemant van het volck ten nutte die
Maer hy is sonder vang, en sijn bestoven
Al roockt se jaren lang, en geeft maer vy
De man verstookt sijn broeck, het wiif haer

Artium tristis Janua.

Dum cogit viverra feras exire latebris,
Mox aliquis prædam, qui nihil egit, habet.
Ingenio penetras imæ per viscera terræ,
Dum malè quærendo, chymice, perdis opes;
Multa quidem nobis non contemnenda dedisti,
At, miser, hoc nunquam, quod tibi quæris, habes:
Igne licet caleat, caret, ah! nidore culina,
Pyxida tu vacuam, cætera vulgus habet.

D'invention neuve, point de gain à qui la treuve.

Que sert croupir par tous entrailles de la terre,
Et faire tous les jours aux mineraux la guerre?
Où rien ne trouveras, où n'auras point de gain;
Un autre a le profit, & tu la vuide main.

Hæc Galatea apud Ovid. 13. Metam.
Acis erat Fauno, Nymphaque Simethide cretus,
Magna quidem patrisque sui, matrisque voluptas,
Nostra tamen major. ——
Hunc ego, me Cyclops, nullo cum fine petebat;
Nec si quæsieris odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit præstantier, edam:
Par utrumque fuit.

Sic vos non vobis fertis aratra boves.

Et reliqui ejusdem sententiæ versiculi in vulgus chymicorum non ineptè dici poterunt, si ea, quæ ex officina istius artis indies prodeunt, consideremus. E verò sitne chrysopœia, id est, ad aurum faciendum efficax; item anne exemplis probari possit verè aliquando hac arte aurum factum esse, nec ne, non est nostri instituti hic inquirere, hæc si quis velit, consulat auctorem mag. Disq. lib. . cap. 5. Illud tantum hic dicam, chymicos quidem multa egregia, humanoque generi planè utilia incidenter, & veluti aliud agentes, in usum mortalium protulisse, plurimos tamen eorum, non modo nihil ex arte ista compendii fecisse, sed omnibus exhaustos prope cladibus, omnium egenos *facultates suas in fumo, situ, ac pulvere, misere assumpsisse; que ipsi alchymiæ autores & fautores, Geber, Lullius & alii satis indicant, cum suos monent ne animis de[…]tuantur, quoties oleum & operam perdidisse sese[…] verò animadvertunt; sed ex integro philosophari [...]piant, (ita isti studium chymicum satis superbè tan[…] per excellentiam, nuncupant.) Quid dicam? s[…] sapit, qui sibi non sapit.*

Mart. Delrio. Disquif. Mag. lib. 1. cap. [...]

Artem chymicam, quæ medicinæ adminiculatu[…] nè laudo, & veneror, ut phisiologiæ fœtum p[…]tissimum: inventricem auri potabilis: spiritu[…] subtilissimos ex metallis, plantis, gemmisque e[…] quo subtiliora, hoc puriora, & quo puriora, [...]caciora remedia præbet, &c. Intereà tamen non convenit nisi opulentissimis: multi enim [...]

depauperantur, & in causa sunt ut uxores & liberi cogantur indigno quæstu se sustentare, idque vel ipsi chymici scriptores testantur: nam Geber, non ergo, inquit, hac scientia egenti & pauperi convenit, sed potius est illis inimica,

Indien men recht wil insien wat 'er dagelycks uyt de smisse der alcumisten voorkomt, men sal aen deselve dese versjens van Virgilius wel mogen toepassen.

Dat het schaepjen wolle geeft,
Dat de bie om honigh sweeft,
Dat den os uyt ploegen gaet,
Komt niet tot der dieren baet.

Ick en wil hier niet treden in de bemerckinge of dese konste waerachtigh gond kan voortbrengen, dan niet; anderen hebben daer van wijt en breet geschreven. Dit wil ick hier alleenlijck aenwijsen, dat wel waer is, dat de Alcumisten wel veel nutte dingen, als in 't voorbygaen, hebben ontdeckt, maer de nuttigheyt daer van komt de vinders derselver minst te passe, alsoo meest, al wat by henlieden gevonden is, de vinders soo dier heeft gekost, dat vele van henlieden in stof, roock, en stank hun middelen verblasen hebbende, eyndelyck tot de uyterste armoede sijn komen te vervallen, en door het onnodige te soecken, het noodige quyt geworden sijnde, hebben alsoo wrouwen en kinderen naeckt en bloot, of op den dyk, of voor het gasthuys henen gestelt.

M 2 Philip.

Pfalm. XXXIX: 7. *Sy vergaderen en weten n wie 't krijgen sal.*

Wat lust het menigh mensch met handen en met v
Hier in dit aerde hol, gelyck een mol te wroete
Het gaet hem als het fret, hy woelt sijn leven
En siet, ey lieve! siet, een ander heeft den
De loon van sijn gewoel, en van sijn angstigh sl
Is maer een oude slet, om in te sijn begraven.
Rijst hoger, waerde ziel! en vry al verder sie
Dat u gelukkigh maeckt is hier beneden niet.

Quod capis, alter habet.

Ecquid adhuc atris caput abdis, homuncio, lusi
Ecquid adhuc vili pectora condis humo?
Tu viverra tuis, tu mente manuque laboras,
Et mox, qui prædâ gaudeat, alter erit:
Alter erit, qui vina cadis depromat avitis,
Vah! dabitur cineri trita lucerna tuo.
Si sapis, ergo putri tandem caput exere terræ,
Quæque rapi nequeant præmia, disce sequi.

Eccl. IV: 17. *Mon œil ne veyt jamais assez d chesses, & ne pense point pour qui travaille-je prive ma personne de bien?*

A quoy te sert, mortel, par avarice & rage

O curas hominum! o quantum est in rebus inane!

Hic tametsi liberis orbus, censum tamen alieno haeredi nutrire non desinit: iste, cum diu parce vixerit, opibusque familiae congerendis aevum consumpserit, quot filios, totidem cadaver exspectantes vultures circum sese habens, tandem exspectato fine supremum diem claudit, ac personato fletu nudus in terram abditur. Saladinus, qui Syriam, Egyptum, ac Africae bonam partem subegit, vicinus morti, in cogitationem hanc serio descendisse dicitur, ac proinde suprema voluntate voluisse, pro omni pompa funebri, tunicam tantum interiorem in hasta sublimem offerri, cum acclamatione: Uunm hoc ex domitore orientis restare. *Est sane, est, inquit Eccles. 5. 12. alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole, divitiae conservatae in malum domini sui: pereunt enim in afflictione pessima. Sicut egressus est nudus de utero matris suae, sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo. Quid ergo prodest ei, quod laboravit in ventum, cunctis diebus vitae suae? Cognovi, inquit idem cap. 3. 12. quod non esset melius, quam laetari, & bene facere in omni vita, hoc enim donum est Dei.*

Luc. 12. *Stulte, hac nocte animam repetetur à te; quae autem parasti, cujus erunt?*

De Imperatore Severo memoriae proditum est eum, cum sensim mortem sibi imminere sensisset, linteum, in quo tumulandus erat, per castra conto levatum circumferri, & per praeconem edici jussisse, En! ex amplissimis regni opibus, quod unicum Severus Imperator secum auferat.

Arbt.

gesorght, en heeft menighmael, voor al sijn sorge
geene andere vergelding dan de sorge van sijne kind
ren, duchtende dat hy te lange leven sal: worden
dagelycks van deselve niet anders besien dan gelij
een stervend gedierte, van een gragen giervogel:
dat hy ten laetsten, met gemaeckte en uytgeper
tranen, naeckt in de diepte der aerden neder w
gelaten. Saladyn, die Syriën, Egypten, en
groot deel van Africa t'onder heeft gebracht, gev
lende sijn tijt daer te sijn, na dat hy sich self ern
lyck in dese bedenckinge hadde gegeven, heeft eyn
lyck by uyterste wille bevolen, dat men voor de
re, in plaetse van pronckkleederen, prachtige wa
nen, of andere lykcieringe, alleenlyck sijn hemd
rock, aen een lance gehecht, soude omdragen;
een byroep: Van den overwinnaer van 't oosten,
dit maer alleen overigh. Dat is een boose pla
seyt Salomon, die ick sagh onder de sonne: rijck
bewaert tot schade, diens, die hem heeft: want

XXXI.

Dat hier verstickt, daer verquickt.

[H]oe vreemt speelt Venus wicht byna in alle menschen!
[A]l wat my niet en wil, dat plagh ick eer te wenschen;
Els loopt het puytjen na, dat vaerdig henen vliet,
En die haer altijt volght en wil de kleuter niet.
[Hy] grijpt het beestjen op, en siet! het moet 'er sterven,
[E]n ick, die hierom bidt, en kan het niet verwerven.
By geeft ons, soete min! dat ieder een behaegt.
Geef daer een vuyle poel, en hier een schoone maegt;

Triste gelu dominæ mihi mors, tibi, rana, cal
Mors tua, vita mihi: mors mea, vita tibi.
Te juvat ora lacu, me virginis ore rigari,
Ergo tibi cedant stagna, puella mihi.

A l'un support à l'autre la mort.

Ce que n'est que douleur au corps de la gre
Gentile Margotton, me doucement chatouille:
Prens moy pour ton mignon; c'est caresser
Un tel qui n'a plaisir en ta courtoise main.

Onder vrientschaps schijn, het quaetste fen

Van waer, o teere maegt! van waer soo loose
Waer is uw goede trouw, uw soeten aert gev
Ghy biet dit kleyne dier uw vrientschap, soo he
Maer 'k sie hoe dat het beest door uwe jonst ve

Inimicus amicum simulans, inimicissimus.

Una fovetque necatque manus, num virginis hec
Perfida sit, fidei quæ modo pignus erat?
Prævia sunt flammæ, sunt prævia signa ruinæ,
Ante nec offendit, quem latret, ore canis.
At perimit, dum mulcet homo, ridendo minatur;
Blanda salutantis dextera, virus habet.
Quis vigil, aut sapiens humana pericula vitet,
Cum nullam hic faciant prævia signa fidem.

Le pire tour, soubs pretext d'amour.

Cruelle doucement tu couves la grenouille,
Mais ceste traistre main d'un meurtre las! te souille,
O l'homme malrusé! en tout qu'il faict il ment,
Menace quand il rit, & tue en caressant.

Auson.

Hanc volo, quæ non vult: illam, quæ vult, ego nolo;
Hanc amo, quæ me odit: contra hanc, quæ me amat, odi.

Ovidius Amor. eleg. 19.

Quod licet ingratum est, quod non licet acrius urit:
Quod sequitur fugio, quod fugit, ipsa sequor.

Fran-

auctore, & ipsis verbis; era nato comune [illegible] nella corte di Roma, ch'il Papa non faceva mai lo che diceva, & il Valentino non diceva mai ceva. *Periculosum me hercule! genus hominum tum exitio generis humani. Audacter Machia insæculi dedecus*, si vede per experientia (*inqu* nostri tempi, Principi haver fatto grand cose, c la fede hanno tenuto poco conto, & chi hanno to con astutia aggirare i cervelli de gli homini quello, chi ha saputo meglio usare la volpe, è successo. *Falleris Machiavelle. Platonem au qui fidem fundamentum societatis humanæ, pe verò ejusdem pestem esse dixit*; & *Ciceronem*, *eum qui socium fefellisset*, *inquit ille*, *in virer norum numero, habendum non putarunt*.

Plin. lib. 31. cap. 2. *Periculosiores sunt qui lympidis aquis blandientes, oculis tamen pe afferunt: minus formidandi, qui ipsa specie te aquas esse fugiendas: ita difficilius vitantur mal*

rius, facile cavendo vitare potes. Trojanus equus ideo fefellit; quia formam Minervæ mentitus est.

'T Is 't alderschadelyckste bedrogh dat onder het deksel van vrientschap weet in te sluypen. 't Vergif is aen niemant beter in te geven, dan aen die geneh die het selve voor een geneesdranck aennemen. Van openbare vyanden is te wachten, maer wat raet tegen desen, die met een gedaente van vrientschap vermomt, ons aenkomen? 't Was licht voor Alexander de seade, Paus wesende, en vrientschap veynsende, Pieter de Medicis te bedriegen, sonderlinge dewyle van hem geschreven wort, *dat hy noyt en dede, 't gene dat hy seyde*, en van den Valentiner, *dat hy noyt en seyde, 't gene hy dede.* Dit is een sorgelijcke hoop, geboren tot verderf van 't menschelyck geslachte; en evenwel durft Machiavel wel seggen, dat de Prinsen van zynen tijt, die door veynsen aen anderen het hooft hebben weten te verbinden, best gevaren zyn. 't Is raes, Machiavel! hoe veel beter spreeckt Plato! Trouwen (seyt hy,) is 't grontstuck van 't burgerlyck leven; maer het bedrogh loont eyndelyck sijnen meester.

Jacob. I. 9. *Een broeder die vernedert is, roeme in sijn hooghheyt; en die rijck is, roeme in sijne vernederinge; want hy sal als een bloeme des gras vergaen.*

Een kicker in het werm sal in der haest verstlicken;
Een kiecken in het werm sal in der haest verquickken;

Sie!

Sie! als de gulde ſon doet haren ommeganck,
Een bloem geeft ſoeter reuck, een krenge vuyler ſtank
Soo God de booſen plaeght, hy ſal den hemel trotſen
En ſteygen in de lucht, gelyck de ſteyle rotſen;
Als God de vromen ſtraft, hy leyt ſich in het ſtof
Sie! dat den eenen doot, daer leeft een ander of

Bonis, nil niſi bona.

Si foveas, tepido creſcet tibi pullus in ovo,
Squallida, ſi foveas, rana calore perit:
Mors ranæ calor eſt; pulloque, fovere, favere eſt;
Quod juvat hunc, illi triſtia fata tulit.
Exitium peperit res proſpera ſæpe nefandis,
Fauſta Deum clamant fata favere piis:
Dum punis, Deus alme, malos, perit impia plebes;
Adjuvat, affligit dum tua dextra, bonos.

Eccleſiaſt. VIII: 5. *Le cœur du ſage cognoiſt le temps, & le moyen qu'on doit tenir. Car en tout affaire il y a temps & le moyen pour s'y conduire, autrement mal ſur mal tombe ſur l'homme.*

Qui couve le pouſſin le fauve, la grenouille
Jamais ſe trouve bien, ſi non, quant on la mouille
Icy eſt bonne & la mortelle la chaleur.
Ce, dont le juſte vit, mourir faict le pecheur.

Sa

Sanis, ajunt Medici, omnia sana. Bonis, ajunt Christiani, omnia bona Si, ut nihil mali tibi eveniat cupis, ut nihil mali in te resideat, cura. Si ut omnia bona tibi contingant optes, ut ipse bonus sis, operam da. Non eo tamen hæc referri velim, quasi Deus nihil nisi læta ac secunda piis immittere soleat: sed potius quod Deum amantibus ac à Deo amatis omnia in bonum adjumento sint, ex sententia Paul. Rom. 8. 28. Leur maux (*inquit Melinæus,*) leur devienent biens, leur pauvreté corporelle leur est une Deité spirituelle, leur bannissements leur sont faites de monde; leurs esloignemens des honneurs, leur est un aprochement de Dieu; leur ennemis sont leur medecins, & les obligent á craindre Dieu; les maladies corporelles, leur sont eures spirituelles, leur mort enfin leur est une entrée en la vie. *Finiamus ergo num.*

Auguft. de Civit. Dei lib. 41. cap. 8.

Sicut in uno igne aurum rutilat & palea fumat; sub eadem tribula stipulæ comminuuntur, frumenta purgantur; nec ideo cum oleo amurca confunditur, quia eadem præli pondere exprimitur: ita una eademque vis irruens bonos probat, purificat, eliquat: malos damnat, vastat & exterminat; unde in eadem afflictione mali Deum detestantur & blasphemant: boni autem precantur & laudant: tantum interest non qualia, sed qualis quisque patiatur. Non pari modo exagitatum, & exhalat horribiliter cœnum, & suaviter fragrat unguentum.

ren goet zy. Niet dat men hier d
moet, dat den godsaligen niet dan voor
makelyckheyt van Gode toe wort gesc
veel eer dat alles, beyde goet en quaet
soet, den godsaligen ten goede behulp
eyndelyck t'sijnen goede uytvalt, maer d
ke leere Pauli, Rom. VIII: 28. Het
Molinæus,) dat hun overkomt, gewert hu
hun ligchamelyke armoede gedijt hun tot
rijckdom: hun ballingschappen tot afsond
werelts, 't affetten van hun staten, breng
tot God; hun vyanden zyn hun geneesme
dryven se tot meerder vreese Gods; de li
fieckten zyn hun geestelijcke geneflingen;
de doot selfs is hun een ingangck tot
Een en het selfde vuur, seyt Augustinus
gout blincken, en de stoppelen rooken;
gel morselt het stroo, en suyvert het ko
en deselfde straffe beproeft, en reynight de
verwaerst daerentegen

XXXII.

Tusschen hant en tant, raeckt veel te schant.

proye, die ick jaegh, heeft wonder vreemde streken,
st, ick en weet niet wat, om lusten aen te steken;
y sweeft my voor het oogh, ja schier tot in den mont,
laer als ick nader kom soo wijckt se naer den gront:
word' ick bijster graegh; ick reyck, ick blaas, ik hijge,
hap, ick grijp 'er-na, het schijnt dat ick se krijge;
En siet! noch glipt se wegh, des 't hert, eylaes! my berst,
Toen ick was aldernaest, toen was ick alderverst.

Ah! reliquum video nil mihi, præter
Somniat heu! vigilans, & se quoque ludit
Bulla, vapor, nihil est, se quod habe

En Amour, en court, & à la ch
Chasun ne prend ce qu'il pourcha

Maint sot s'en va criant, ma belle se va
Mais tout est au rebours, lors quand il la v
Le chien tout plein d'espoir croit qu'il a p
Mais à la fin, helas! ne prend rien que

Ydele hoop, wakende droom.

Het wiltbraet dat ick wensch, dat jaeg ik met
My dunckt schier even staegh, my dunckt het i
Ick sie het met vermaeck, ick sie het voo
Ick hyg, ick hap, ick hoop, ick heb het, '

Spes chymica, vigilantis somnium.

Dum volucrem sequitur, dum spe jam devorat escam,
Dum canis in prædam fervidus ore ruit,
ttur à latrantis, nil tale timentia fallit,
Seque paludoso gurgite mergit anas:
go miser, prædam studio qui captat inani,
Ora refert solis plena molossus aquis.
canis hic, fictâ sub imagine, chymicus, hospes,
Spes cui semper adest, res cui semper abest.

Il y a difference entre espoir & avoir.

chien qui semble avoir pris le canart à nage,
voit aller au fond, plein de despit & rage;
Pendant que l'Alchimiste espere tout avoir,
Helas! rien ne retient qu'un fol & vain espoir.

Lucret. lib. 4.

— — Potiundi tempore in ipso.
Fluctuat incertis erroribus ardor amantum.

Ovid.

Fallitur augurio spes bona sæpe suo.

gere, usus docet. Spem [illegible]
verbis utar, quam spei causam intuentur. [illegible]
vis plurimi eò rerum sese pervenisse constante
do assererent, ut jam emersurum fœtum illum
lapidem, inquam, philosophicum pleno ore in
nihilominus potiundi tempore in ipso, tanq
biantes delusi, viderant, non sine aliorum ri
luctu, collapsam in cineres facem: Idque lice
rum atque iterum contingat, ab incepto
non dimoventur, sed indies novâ spe inescat
dem eandem serram reciprocare non desinunt,
rum? cum propositi istam tenacitatem in pri
tis ponat Geber, proposito laborum præmio,
relli testimonio, ut vel minimâ lapidis part

— Argentum modò vivum si foret æqu
Omne vel immensum verti mare posset

Dicamus cum Polybio, non esse sapienti
constanter iis, quæ aliter evenire nata su

Cicero 3. de Orat.

O fallacem hominum spem, fragilemque f
inanes nostras contentiones! quæ in
sæpe franguntur & corruunt; & ante

en er ergens een voedsterkint van hope te vinden. feeckerlyck de Alcumist moet voor sulcks gehou worden; want aen niemant en heeft oyt dese glib. ladde Godinne soo seer den honigh om den mont :eken, als aen dese soorte van menschen, dewel- schoon sylieden sich ten diepsten menighmael in- den tot het hooghste van hunnen wensch gekomen yn, en allen oogenblick dien wonderbaren steen, ijn geheele volkomenheydt, voor sich meenen te ; evenwel nochtans, als 't op een toegrijpen t, soo verliest sich veeltijts hunne groote inbeeldin. ls tusschen hant en tant, doch wederom gekit- , door (ick en weet niet wat,) nieuwe hope, gaen er en weder aen, naer de lesse van hunnen Ge- , die voor een grontstuck van dese konste stelt onvermoeyelycke halssterkigheyt, belovende tot n van alles dien wonderbaren steen, daer hunne et Augurellus aldus van schrijft:

Schoon al de zee quickzilver waer,
En dat gby, in baer diepten, maer
Een stukskén steen eens werpen wout,
De gansche zee waer enckel gout.

t Is beter, met wyse luyden, sich niet te seer te laten op dingen, die gemeenlyck altijt anders, dan meent, uytvallen.

Als gby naer eene saeke tracht
Hoe de hoop u meer belacht,
Hoe de spijt u dieper bijt,
Als het hopen u ontglijt.

Rom. VII: 24. *Ick ellendigh mensche! wi verlossen van dit ligchaem des doots? ick God door Jesus Christus.*

Ick lagh eens uytgestreckt in bangheyt myne
Ick sagh een open graf, de doot was op my
De helle stont bereyt, als met een open m
Soo dat ick (waer ick socht,) geen raet of ruſ
Maer in den meesten noot toen is my troost ve
Myn druk (dank hebbe God!) myn kommer is ve
Siet! als het diepste leet tot aen de ziele
Dat even is de wegh die ons den hemel wi

In agone, liberatio.

Quam prope me Stygio nuper canis ore vora
Quàm prope tartareis faucibus esca fui!
Sulfureo afflabant me guttura panda vapore,
Præque meis oculis nil nisi funus erat.
At Pater omnipotens, mediis mihi portus in
Lassa salutiferis pectora texit aquis.
Mens, age, pone metus; quæ ducit ad æthera
Nescio quid, tristi de Phlegetonte tenet.

2 Tim. IV: 16. *Nul ne m'a assisté en ma pr defense, ains tous m'ont abandonnées. Ma Seigneur m'a assisté & m'a fortifié.*

La mort me talonnoit, il ne falloit jà guerre
J'estois tout englouty de l'infernal Cerbere,
Parmi le fiel amer suis tout confit en miel;
L'enfer faut costoyer, qui veut monter au c

i pleramque improboque somno frui
aurem dormire; pios contra diffidi
, quid mirum?
ɔjectis, & debellare superbos.
seculi, diabolo inquam, solenne est.
obustus ille possessioni suæ incumbit,
'a ac tranquilla sunt: at simulatque
ccubuit, omnia in tumultu sunt,
, deorsum aguntur. Quid te excru-
Non ex peccato sensus peccati est;
n non per corruptionem, sed ex gra-
non enim Dei eodem modo vulnerat,
r, quemadmodum medici ferramen-
em tollis, & videtur quasi vulnus
m putredo esset in corpore, minus
l periculosum; accedit ferramentum
olebat illud vulnus, quàm dolet me-
. Sed ideo plus dolet, accedente me-
m doleat, succedente salute. Peri-
imperat dux. Nunquam impugna-

Beatus vir, qui suffert tentationem:
atus fuerit, accipiet coronam, quam
iligentibus se.

Bradfort.

'ter tendere velis, ad inferos prius
unctа enim Dei opera sunt in me-

... niet de genen, die hem
hant gegeven hebben. Soo lange als
wapende sijne vaten bewaert, soo i
maer als den stercken van een sterck
overwonnen wort, dan is 't al in roe
ghy u toch, godtvreesende ziele? 't
de sonde, dat ghy uw sonde gevoelt;
genade, niet van uwe verdorventheyt
verdorventheyt gewaer wort. De vre
quetst den mensche, seyt Augustinus
wijse, gelyck de vliem de etterbuyle:
de wonde grooter te maken, maer sy
etter en dragt uyt; want terwylen die
in het ligchaem lagh, was de wonde
wel kleynder, maer veel sorgelijcker;
nelijcker, nu daer de vliem by komt,
eer er den meester aen quam: maer sy
nelyck, terwijlen dat men se meestert,
meer pynelyck zyn en soude als se ge
plaetse daer het gevaer alderheetst is.

XXXIII.

Gerimpelt vel, en vrijt niet wel.

De roos, daer menigh dier quam eertijts om gevlogen,
Staet nu, eylaes en treurt, van niemant aengetogen,
Geen witje zit 'er op, geen bietjen (*a*) suygt 'er aen;
En vraegt gy, waerom dat haer bloemtjen heeft gedaen;
Pleegt liefde, soete jeught! en stel u om te paren,
Dat is het rechte wit van uwe groene jaren;
Mint eer uw bloemtjen ruyst, of na der aerden duyckt,
Uw beste goet verslijt al wort het niet gebruyckt.

Tur-

(*a*) *'t Is den aert van de byen op geen dorre rosen of bloemen sich te setten.*

Turpe ſenilis amor.

Frondibus irriguis, violisque recentibus hæret,
Perque novos flores læta vagatur apis: (a)
Si qua roſa eſt, quæ laſſa comas collumque remiſit,
Præterit hanc, dulces nec petit inde favos.
Nullus amans canis dat florea ſerta capillis,
Dat vetulæ fronti baſia nullus amans.
Parcite formoſæ nimium diù parcere formæ,
Turpe puella ſenex, in ſene turpis amor.

Vieille fleur giſt ſans honneur.

Jamais voit-on l'Amour, jamais voit-on l'abeille
Aller cueillir ſon miel ſur roſe trop vieille:
Aupres la freſche fleur la mouche faict ſon tour:
A l'aage verdelet convient le doux amour.

Geen dorre blom, is wellekom.

Wanneer de verſche roos eerſt uyt begint te puylen,
Al wat om bloemen vliegt dat ſoeckt 'er in te ſchuylen;
Maer als ſe nederhelt, verwonnen van den tijt,
Soo komt 'er niet een bie die haer om honigh vryt.
Sie daer een out gebruyck ontrent de groote ſtaten;
Het rijck dat onder leyt dat is terſtont verlaten;
Een yder wyckt 'er van, oock die het eens verkoos;
Men ſoeckt geen honighraet dan by de verſche roos.

In-

(a) *Apes à marcidis floribus abſtinere ſolent: mortuis, ait Plinius, floribus ne quidem corporibus inſidunt.*

In caducum parietem non inclinandum.

Arcanas procerum technas, & principis artes,
Juraque regnandi nosse putantur apes:
Floribus hæ nitidis, violisque recentibus hærent,
Languida si qua rosa est, incomitata jacet.
(Sceptra superba labant, sunt & sua funera regnis,
Non homini tantùm stat sua fixa dies.)
Quid tibi cum miseris? felicia fœdera quære;
Languida, crede mihi, nil rosa mellis habet.

De rose flestrie, nul se soucie.

La rose qui ja chet, la mouche à miel ne touche;
Mais la gaillarde fleur baisotte de sa bouche;
Voila un traict d'Estat: l'abeille nous apprend
Que joindre ne se faut au Prince declinant.

Sen. in Proverb. *Amare juveni fructus, crimen seni.*
Glossa Corp. Gallic.

C'est chose aussi follastre de voir le gendarme qui va au baston, que l'amoureux qui ne peut marcher sans aide.

Horat. *Desine, dulcium*
Mater sæva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Tam durum imperiis, abi
Quo blandæ juvenum te revocant preces.

Et cole felices, miseros fuge.

Orientem solem adorare solent ma
sic & Magnates In caducum quipp
inclinet, & ipsum ruere, & pariete
tuaque sese ruina conficere sæpe comp
tam in publicis, quam in privatis ne
se fortuna, eodem etiam favor homini
ait Trogus.

Nulla fides unquam miseros elegi

In quam domum, inquiunt, ves
signum est funeris; reipublicæ labent
ciendam adbibentur socii debiles, a
gunt ii.

Qua cum gente cand

Societatem autem civilem jam a
concivit, & continet, ait Philosoph.

Lucan. lib. 8. — *Fatis accede, dei*
Et cole felices, mis

Lipf. Civil. Doct. lib.

Socios legi suadeam qui utibiles &
opportunitate, esse possint: nam i
ris quid te jungas?

Staetsluyden, soo wanneer men in bedencken leydt, wat verbonden en vrientschappen voor Prinsen geraden zyn, of niet; plegen veeltijts te redenkavelen, gelyk Lucanus schryft dat Photinus, in den raet van Ptolomeus, Koningh van Egypten, tegen Pompejus gedaen heeft, aldus sprekende:

Soo ghy wilt mengen uwen staet,
Met iemant dien het qualijck gaet;
Soo weet dat hy met sijnen val
U licht daer henen trekken sal:
Dus soeckt ghy niet te zyn bespot,
Soo voeghe u by het beste lot.

De elephanten zyn niet gewoon anders dan een rysende sonne aentebidden: de grooten volgen den aert van dat groot gedierte. 't Is sorgelyck op een wankelbaren muur te steunen, mits men lichtelyck den muur soude doen vallen, en selfs daer onder blyven. 't Zy in gemeene, 't sy in bysondere saeken, werwaerts 't geluck, derwaerts draeyt en neygt sich oock de gunste der menschen. Niemant, die vrientschap soeckt, voegt sich by den ellendigen. Om onderlinge nuttigheyts en voordeels wille woonen de menschen by malkanderen: de eene hant wascht de andere, om dat se selfs schoon soude worden: de man neemt de vrouwe, de vrouwe den man, ieder om eygen gemacks wille. En hier in bestaet den bant des burgerlycken levens, seyt Aristoteles.

1 Tim. V: 9. *De vrouwen dat sy in reyne kleede sich selven vercieren met schaemte en matigheyt, &c.*

Ghy klaeght ons, moye Tryn! en toont u gantsch verbolgen
Dat u, tot vuyl bejagh, de Venusjanckers volgen;
Wel kint, naer myn begrip, het is uw eygen schult;
Ghy zyt te veyl gekleet, en al te weyts gehult.
Ey let eens hoe de bien ontrent de rosen sweven
Terwyl sy hare jeught soo weligh open geven;
Let hoe in tegendeel het dorre bloemtjen rust,
Sie! aen het sedigh kleet en wryft geen vuyle lust.

Auferimur cultu.

Scurra pudicitiam ne quis tibi voce lacessat.
Consilium poscis saepe, Tryphaena, meum:
Adsit ubique pudor, castique modestia vultus;
Hac lasciva manus sistitur arte proci.
Multa vagatur apis, denso strepit agmine crabro,
Dum rosa purpureo flore superba nitet;
Condat opes, alio mox turba molesta volabit,
Et sua mella rosis intemerata manent.

Eccl. XI: 4. *Ne te glorifie point en parures d'accoustrements, & ne s'esleve point au jour de la pompe.*

La fine mouche-à-miel, & le desir lubrique
S'en vont d'un pas esgal, pareille est leur practique;
L'abeille ne s'assit sur langoureuse fleur:
Le fol amour ne touche à ceux d'un humble cœur.

Esto

is (ait ex Antiquis aliquis) fe... ...obo, animo verecundo. Hone... inquit Romanus Philosophus, cui ...n est. Hinc virgines Vestales, ele... vestitu decoratas, in suspicionem vocatas olim à Romanis fuisse, le... ...t enim viri prudentissimi non modo mentis non satis pudicæ, verum ...cinium vestibus inesse, quo lascivi ju... entur, ac in libidinem raperentur; ...ispensam vini venalis indicium, ita pudicitiæ, arbitrabantur. Dicamus ...liano esse, cum animam habeat, corpore.

...ulierum ne sit extrinsecus capilla... ...tio auri.

Theophrast.

videre, nec ipsa videri debet, si...; utrumque enim ad res inhonestas

...an de ouden,) matigh in kleedin... sprake, heus van monde, eerbaer veel hout van sijn ligchaem, hout ...aerheyt, seyt Seneca. De nonnen ...Vesta werden by de Romeynen in ...ht van oneere, soo haest deselve ...ydt in hare kleedinge bestonden te oordeelden dat het uytmuntende

eie...

cieraet, niet alleenlyck was een ſtilſwyge
van een wulps gemoet, maer ſelfs een op
lockinge van alle dertele oogen: want gely
hangen van de veylkranſſen voor de herb
teycken is dat 'er wijn te koop is, ſoo
dat een uytwendigh kleet een peyl was van
baerheyt. Laet ons dan beſluyten, dat he
Chriſten niet en voeght eere te ſoecken
cieringe des ligchaems, terwylen hy wat
dat met beter reden by hem behoort verci
den, namentlyck de ziele.

XXXIV.

Sich selfquaet, niemant niet.

Vryt met een lustigh hert. Waer toe bedroefde sinnen?
Doet als het velthoen(*a*) plag; dat weet sich vet te minnen;
Doet als het geestigh dier (*b*), dat aen den ryken Nijl
Eet sat, en niettemin bedient den crocodijl.
't Is dwaesheyt, soete jeught, en rechte visevasen,
Door al te grooten brant te quelen of te rasen:
Ghy, die een frissche maeght uyt reyne minne dient,
Belieft haer naer den eysch, maer blyf uw eygen vrient.

Si-

(*a*) *La perdris s'engraissit à couvrir la femelle.* *Plutarch.* (*b*) *Van dit vogeltjen, Trochilus genaemt,* *sie Plin. lib.* 8. *cap.* 5.

Sibi nequam, cui bonus?

Stulte aliquis nimio languet miserabilis igne,
Stultè aliquis tigno flebile pendet onus.
Sit tibi cura tui, dum te concedis amicæ;
Quid lacus, aut laqueus, quid tibi mucro subit?
Se quoque curat (a) avis, tibi dum, crocodile, ministrat,
Et perdix, veneris munere, pinguis abit.
Et curare cutem potes, & servire puellæ:
Quod nimis, ut passim, sic in amore nocet.

Sois serviteur, sans crevecœur.

Veus estre sage amant? va t'en de telle sorte
Que rien, que tout plaisir ton ame n'en rapportes:
Va sui le roitelet, lequel est si habil,
Qu'il se rapaist, alors qu'il sert au crocodil.

Onder vrientschaps schijn, besorgt hy 't sijn.

Een vogel, wel bekent ontrent de Nijlsche stranden,
Bedient den crocodil, en peutert hem de tanden;
Hy swiert ontrent het beest, waer dat het henen gaet,
En siet! hoe schoon het dient, 't en soekt maer eygen-
Al schreeut men overluyt: Diana van Ephesen; (baat,
Ga let eens wat 'er schuylt, het sal wat anders wesen;
Neem hier op uw gemerck, wie slockt gelyk een struys,
En dient de landen niet, maer eer sijn eygen huys.

Pu-

(a) *De trochilo, sive avium rege, crocodilo dentes scalpente & se saginante, consule Plin.* 8. *cap.* 25.

Publica prætexuntur, privata curantur.

Ægypti cum pinguis ager, tibi bellua Nili,
Nilus & ipse pater prandia bina dedit,
Regulus ut dentes curet tibi, guttura lustrat;
Scilicet: at futuro ventre recedit avis.
Fana licet jactet Demetrius alta Dianæ, (a)
Nil nisi privatas pectore versat opes.
Res agis ipse tuas, bone vir, dum publica tractas.
Idque patet, redeas cum gravis ære domum.

A la court du roy, chacun pour soy.

Robin faict grand devoir, tout pour la republique,
Ainsi le dit-il, mais remarquez sa practique,
Vous trouverez enfin qu'il soit un vrai trochil,
Lequel s'est engraissi servant au crocodil.

Ovidius lib. de Remed. Amor. ad Cupidinem.

Et puer es, nec te, quidquam nisi ludere oportet.
Lude, decent annos mollia regna tuos.
Cur aliquis rigido fodiat sua pectora ferro?
Invidiam cædis pacis amator habes.

Hieron. *Amor immoderatus ipsi amori novissime inutiles facit: nam quum fruendi cupiditate insatiabili quis flagrat, tempora suspicionibus, lacbrimis, querelis perdit, otium sui facit & novissime sibi est odio.*

Præ-

(a) *Actor.* 19. 35.

Præstat tales, inquit Tacitus, Reipublicæ adhiberi qui pares negotiis, neque supra sunt, hebetiores enim, quam acutiores, ut plurimum, melius rempub. administrare, multis creditum est. (*Thucyd. lib* 3) *Ob rationes, inter alias, quia multiplici cautione* (*si non illâ fide eos agere contingat*) *nimisque callide artes suas tegant, & specioso Reipublicæ prætextu, suas res agant, adeo ut vel emunctissimæ naris homines aut fallaciam non discernant, aut impedire non possint. De talibus Guitciardinus*, chi da il consiglio, *inquit*, se non è molto fidele, per ogni piccolo suo commodo, per ogni leggier occasione, drizza spesso il consiglio a quel fine, che piu gili torna a proposito, o di che piu si compiaci. *Dic quæso, trochilum dentes crocodili sedulo, ut videtur, curantem, ventri suo consulere quis non credat? ingenui autem isti, & paulum modo supra vulgus, strategemata hujusmodi vel omnino non tentant, ingenio suo diffisi, vel non tam cautè, quin facile detegantur. Bona hic ergo Tiberiana cautio, ille nec eminentes virtutes sectabatur, & rursus vitia oderat; ab optimis periculum sibi, à pessimis dedecus publicum metuebat, inquit Tacit.*

Lipf. de Constat. lib. 1.

Vidimus agrestes sæpe trepidare, & concurrere, & vota facere, cum calamitas ingruit aut tempestas; sed tu, cum desævit, eosdem seveca & examina, reperies unumquemque timuisse duntaxat segeti & agellulo suo (*& infra*) *mundus universus exercet histrioniam* (*ait Arbiter,*) *comœdiam ô boni, luditis, & veluti personâ patriæ rem privatam curatis.*

Mich.

'T Is best, seyt Tacitus, de soodanigen in dienst van den lande te gebruycken, die wel mans genoegh zyn om hunne saecken te verrichten; evenwel nochtans niet al te groote overvliegers: want, gelyck Thucydides meynt, ronde gesellen die maer éénen darm en hebben, (gelyck men seyt,) en die recht uyt, zyn immers soo dienstigh tot de beleydinge van 's lants saken, als de spitsvinnige hairklovers. De reden daer van is, onder anderen, dat dese scherpvogels, als se qualijck willen, al te veel kromme sprongen ter hant hebben, om hun loos en boos voornemen voor de oogen van de gemeente te bewimpelen, als wetende soo behendelijck hun eygen voordeelen met den deckmantel van 't gemeene te bekleeden, dat selfs de sneeghste van allen niet en kunnen mercken waer 't vast is. Daer in tegendeel van dien, dese effene en eenvoudige verstanden gemeenlyck of geen slimme streken en durven aenrichten, of wel sulcks bestaende, worden lichtelyck achterhaelt en betrapt. Soo is dan best het gevoelen van Tiberius, die en hielt niet van uytmuntende deughden, haterde oock soodanige gebreken: vreesende van de beste eygen gevaer, van de quaetste gemeene schade.

Wat zyn 'er al geslepen gasten,
Soo afgericht om toetetasten,
Dat al hun doen schijnt voor 't gemeen!
En siet! 't is maer voor hun alleen.

Mich. de Montagne. *Quelque personage que l'homme joue, il joue tousiours le sien parmy.*

Plin

Philip. III: 19. *Daer wandelen vele, wiens G den buyck is, dewelke aerts gesint zyn.*

Wanneer de crocodil is sat en vol gesopen,
Soo komt tot sijnen muyl een vogel ingekropen,
Die suyvert hem den mont, en al om weynigh
Wat gaet het beestjen aen? voorwaer het is te d
Maer segh eens, arrem dier! is 't niet een beter
Te nutten slechter kost, en vry te mogen sweven
Hoe geeft sich menigh mensch tot alle vuyl gebr
En al dat maer alleen ten dienste van den buy

O prodiga rerum luxuries!

Dum satur, ad fulvas Nili crocodilus arenas,
Turpiter eructans littora vasta quatit,
Regulus, ore trahens hærentes dentibus escas,
Relliquias pretium vile laboris habet.
Nonne foret melius nulli servire tyranno?
Perque nemus victu liberiore frui?
Turpe ministerium satanæ præstamus, & orbi?
Vah pudeat! solus præmia venter habet.

Proverb. IX: 17. *Les eaux desrobées sont douces le pain pres en cachette est plaisant.*

As tu doncq, pauvre oiseau, la bouche si friand
Que tu vais t'hasarder, pour si peu de viande,
Prostituant ton corps au monstre si hideux?
Qui sert aux appetits, o qu'il est malheureux,

quoties cibum sumimus, non voluptatis potius ... q...
etudinis negotium ageremus, atque ibi desineret ...
itas, ubi finitur necessitas; sanè nec patrimonio...
tium culina, nec animorum pernicies foret ...,
em aliquam (vah dementiam!) millies pascimus,
semel ab ea pascamur; quod vero æterni alim...
asionem liberalissimè nobis offert, vix potu frigido
namur. Terram, ac mare scrutamur, ut cibis ex-
stitis corpus saginemus; ut animæ benè sit, vix ali-
s seipsum inspicit. Ecquid homine magis indignum,
m ventrem, & quæ ventri vicina sunt, tanquam
Deo, habere? Sapientia in sicco habitat, inquit
, non in paludibus, ac lacunis. Fundi nimio hu-
re diffluentes nil ferè præter bufones, ranas ac hy-
s generare solent, utpotè frugibus ferendis inutiles.
ter mero æstuans, inquit Hieron. despumat in libi-
em. Abstinentiam, ut corpori bonam, laudat Me-
s; ut ingenio, Philosophus, ut animæ, Theologus.
omnibus & singulis benè velimus, ipsa colenda est.

Innocent. de Vil. Vitæ Hum.

Gula paradisum clausit, primogenituram vendidit,
endit pistorem, decollavit Baptistam, Nabuzaidum
nceps coquorum templum incendit, & Jerusalem to-
evertit. Balthasar manum contra se scribentem
pexit in convivio, & eadem nocte interfectus est à
ldæis.

TR-

Wat een dwaesheyt! men spijs ...
mael, al om eens van deselve gespijst
en aen het gene, dat ons voor eeuwigh
nen spysen, en weet men nauwelycks
soop waters te wille. Men doorsnuffelt l
om het ligchaem met allerley leckernyen
te maken, en middelertyt en neemt men
de moeite zyn eygen self recht te onderso
dat de ziele haer rechte bekomste hadde.
hy betoont hem der zielen onwaerdigh
die meer te doen heeft met sijn ligchaem,
haer op te koesteren. Wat voeght 'er
mensche minder dan den buyck, en 't ge
nabuurigh is, als voor een God te achten
heydt (seyt 'er een wijs man,) woont in
niet in poelen of moerassen. Al te vocht
brengen niet dan puyten en padden voort.
quaem zynde tot goede vruchten. De bu
sende van overdadigheyt, werpt niet uyt d
van onkuysheyt. De medicijn leert spaarighe
zyn voor het ligchaem; de wysgeerige voo
stant; de leeraer der godheyt voor de ziele
... allen en ieder van de voorschreven ...

